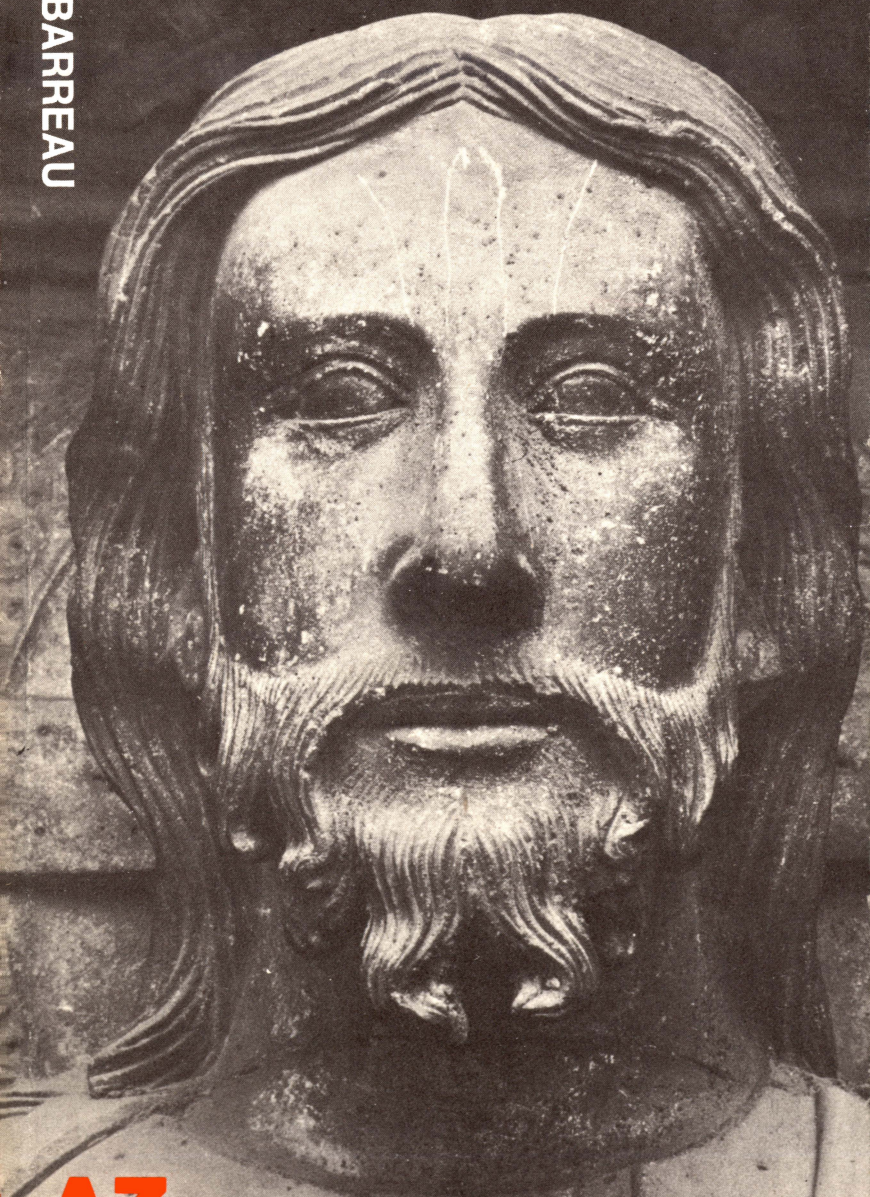

BARREAU

**AZ
ÖRÖMHÍR**

AZ ӨRÖMHİR

Rendelési cím: Verlag OMC, A-1042 WIEN, Postfach 17

JEAN-CLAUDE BARREAU

AZ ÖRÖMHIR

JÉZUS KRISZTUS ÜZENETE

BÉCS, 1972

Az eredeti mű címe és kiadója:

ANNONCE DE JÉSUS-CHRIST

Éditions du Seuil, Paris

Egyházi jóváhagyással

Fordította: *Tokaji Teréz*

Fedőlapterv: *Deéd Ferenc*

Copyright 1972 by Verlag OPUS MYSTICI CORPORIS

(in Verbindung mit dem Österreichischen Pastoralinstitut)

A-1042 WIEN, Postfach 17. – Verlags-Nr. 311.

Druck: Hausdruckerei der Erzdiözese Wien.

TARTALOM

A kiadó előszava	7
1. Az ember Jézus	9
2. Jézus misztériuma	23
3. Jézus misztériumának beteljesülése: A feltámadás	33
4. Jézus örömhíre: Szeretettel való élet	43
5. Jézus örömhíre: A Szentháromságról szóló üzenet	51
6. Jézus, az emberré lett Fiú: A Megtestesülés	59
7. A Megtestesülés helye a világ: A teremtés	69
8. A Megtestesülés helye a világ: A bűnbeesés és a szabadság misztériuma, a rossz, a bűn	77
9. Az üdvösség akarása: Az üdvösség története és Mária	85
10. A Megváltás: Jézus odaadja életét szabadulásunkért	95
11. A Lélek adománya: A kegyelem és az istenülés	103
12. Az Egyház: „A kiáradó és közölt Jézus Krisztus”. A szentségi misztérium	109
13. Az Egyház felépítése: Kettős arca	115
14. A hagyomány	123
15. A Szentmise: Az Úr vacsorája	131
16. A Szentmise: Az Úr áldozata	141
17. A bevezető szentségek: A keresztség, a bérmálás	147
18. A megbocsátás és a barátság szentségei: a gyónás, a betegek kenetének szentsége	155
19. Az Egyház életére irányuló szentségek: a házasság, az egyházirend	161
20. Mennyország, parúzia, „végső dolgok” Jegyzetek	169 177

A KIADÓ ELŐSZAVA

Ez a könyv a kereszténység lényegéről szól. S mivel kiindulópontja, hogy a kereszténység nem valami, hanem valaki: Jézus Krisztus, ezért elsősorban az Ő személyével és művével akar bennünket megismertetni. Egyszerű, közvetlen módon többnyire Jézust beszélgeti, hogy így személyes kapcsolatba hozza Vele az olvasót. Szinte kézen vezeti, hogy behatoljon az Úr istenemberi személyiségébe, hogy megismerje emberi arcát és megsejtse, megközelítse istenségének valóságát. Az evangélium szavaival tolmácsolja a szeretetben való élet örömhírét, a mai ember szemléletével és stílusával magyarázza hitünk misztériumait: a Szentháromságot, a Megtestesülést, a Megváltást, a Szentlélek működését s így vezet el az Egyház szentségi életébe, ahol az Úr „velünk marad az idők végezetéig.”

A mű eredetijének kiadója hangsúlyozza, hogy itt nem felnőttek kezébe való „katekizmusról” van szó, s ez igaz is a szó szoros értelmében. Mégis kevés alkalmasabb könyvet adhatunk oly felnőtt hívők kezébe, akik már kinöttek iskolás koruk hitbéli ismereteinek gyermekcipőiből, s hitükben mint felnőttek akarnak tájékozódni, – mondjuk épp házasságkötésük előtt.

Szerzőnk a hitigazságok közvetítésében szerencsésen egyesíti a régi és új módszert. Bár nem antropológiai alapon közelít a hitigazságok felé – ebben az ún. Holland Katekizmus nyújt mesteri példát –, hanem a kinyilatkoztatásból indul ki, mégis egész gondolkodás- és előadásmódja egzisztenciális jellegű. A mai élet fogalmaival dolgozik s

kerüli a skolasztikus terminológiát, ezért könnyen érthető mindenki számára.

A mű sajátos erénye épp az, hogy gyakran él a Szentírás szavával, magát az Úr Jézust beszélgeti – s ezzel a Biblia világába is elvezeti az olvasót; megismerteti Jézus Krisztussal, szellemével és tanításával, hogy egzisztenciális kapcsolatot teremtve Vele, ki-ki maga igyekezzék az Ő szellemében alakítani életét. Éppen mivel erről, és nem ismeretterjesztő vagy tudós műről van szó, a magyar kiadás is mellőzi – mint francia eredetije – a szentírási idézetek lelőhelyeinek közvetlen feltüntetését, hogy ne akassza meg a folyamatos olvasás menetét. A mű végén a jegyzetekben, fejezetekre s ezeken belül lapokra tagolva, az idézetek sorrendjében találni meg a lelőhelyeket. Ugyanitt helyeztük el, néhány ritkább szakkifejezés kapcsán, a legszükségesebb magyarázó jegyzeteket is.

Adja az Úr, hogy e magyar kiadás nyomán minél több olvasóban és a könyvünkől ihletet merítő prédikációk hallgatóiban is elmélyüljön az Úr Jézus iránti szeretet és valóban örömet sugárzóvá váljék a Benne való élet.

Bécs, 1972. Szent Péter és Pál ünnepén

A KIADÓ

1

AZ EMBER JÉZUS

Kereszténynek lenni annyit jelent, mint hinni Jézus Krisztusban.

A kereszténység nem csupán tan vagy vallás. A kereszténység nem valami, hanem valaki: Jézus Krisztus.

A mi Istenünk valóban nem távoli Isten, közénk jött Jézusban. Ezért, ha közelebb akarunk kerülni a kereszténységhez, először Jézus emberi személyiségevel kell megismerkednünk; hiszen, mivel az Isten valóban emberré lett, emberi személyisége sem lehet számunkra érdektelen.

Úgy szeretnék nektek Jézusról beszélni, mint barát beszél a barátjáról. Fiatal koromban olvastam a Reader's Digest-ben egy cikket a következő címmel: „A legendkívülibb ember, akivel valaha is találkoztam”. A legendkívülibb ember, akivel találkozhatunk, az a názáreti Jézus. Ez az egyszerű ember, aki egy pontosan meghatározott korban, a római birodalom egyik tartományában, a mai Izrael és Jordánia területét felölelő Palesztínában élt, ez az ember, akit korának hatalmasai szinte alig ismertek, s aki számomra és sokak számára a legérdekesebb és legvonzóbb emberi szellem: az Úr Jézus.

Látható kép nem maradt ránk Jézusról, de az Evangélium nyomán el tudjuk Őt képzelni. Úgy vélem, eléggé magas lehetett, mert alakja és megjelenése szembeötlő volt. Erősnek és egészségesnek kellett lennie, aki bírta a hosszú gyaloglásokat széltében-hosszában az országban, képes volt órákon át beszélni emberek ezreihez és fogadni őket csoportosan, és aki egészséges fáradtságában még a viharos tavon is tudott aludni: „*a hullámok a bárkába*

csaptak, úgy hogy az már-már megtelt... Ő aludt.” – írja az Evangélium.

De Jézus külső megjelenésén túl, – tanulmányozva személyiségét a négy tanúságtevő: Máté, Márk, Lukács és János leírásában – ami leginkább szemünkbe tűnik az, hogy nem lehet Őt besorolni semmiféle lélektani kategóriába: oly ellentéteknek különleges egyensúlyát találjuk meg benne, amelyek ritkán találhatók meg egyszerre egy emberben.

Költői lélek. Van költőiség az Evangéliumokban. Jézus szereti a természetet, a növényeket, az eget, az állatokat. *„Figyeljétek meg a mezők liliomait... Salamon dicsősége teljében sem volt úgy felöltözve, mint egy ezek közül... Nézzétek az ég madarait... Jó idő lesz, mert vöröslük az ég.”* De ugyanakkor realista is, a köznapi életből veszi hasonlatait, amikor övéinek magyaráz: a pék, aki veszi a dagasztó teknőt, a hűtlen intéző, akit meglep a váratlanul hazatérő úr, a háziasszony, aki felkutatja házát az elveszett aranyért, a szőlősgazda, aki felfogadja a szüretelő munkásokat még a tizenegyedik órában is: azok, akiket Jézus maga is gyakran látott Galileában. Népeinek, az emberek életének valóságos eseményei adják példabeszédeinek szövedékét.

Jézus végtelenül gyöngéd és együttérző. Így szólítja meg akiket szeret: *„Gyermekeim”... „Barátaimnak mondtalak...”* A bűnösökkel szemben határtalanul megbocsátó, nem kárhoztat, nem ítél el, mindent remél, mindent elhisz, mindent elvisel, mint Pál apostol mondta a szeretetről. Nagy mértékben megvolt benne az emberi gyöngédség, amelyről Saint-Exupery oly költőien írt. Figyeljük meg, amikor a kicsinyekkel, a bűnösökkel, a szegényekkel találkozik. Egy napon, amint tanítani kezdett, odahoztak egy asszonyt, akit tetten értek házasságtörésen, és az írástu-

dók föltették a kérdést Jézusnak, hogy megfogják Őt: *„Mózes azt írta elő a törvényben, hogy az ilyet meg kell kövezni. Hát te mit szólsz hozzá? !”* Ha azt feleli, hogy meg kell kövezni, saját tanításával került volna szembe, ha megbocsát, szembekerül a Törvénnyel. Jézus azonban hallgat. A csend fokozódik, Jézus nem néz az asszonyra, hogy ne hozza zavarba, kezével ír a földre, majd fejét fölemelve így szól: *„Aki közületek büntelen, az vessen rá először követ!”* *„Ennek hallatára azok egymásután eltávoztak, kezdve az öregeken, s csak Jézus maradt ott a középben álló asszonnyal. Jézus fölegyenesedett és megszólította: „Asszony, hová tűntek el ezek? Senki sem ítélte el téged?” „Senki sem, Uram” – felelte az. Jézus akkor azzal bocsátotta el: „Én sem ítéllek el. Menj, de többet ne vétkezzél.”* Ezt az „én sem ítéllek el”-et hallhatta Krisztustól a legközönségesebb, a legbűnösebb ember is, ha hozzá közeledett, s nálánál senki jobban nem tudott szeretetet ébreszteni még a legkeményebb emberben is.

Hallgassátok csak, hogyan beszél az Isten gyengédségéről a tékozló fiúról szóló csodálatos példabeszédben; nem tudom megállni, hogy ne idézzem: *„Egy embernek volt két fia. A fiatalabbik egyszer így szólt apjához: „Apám, add ki nekem az örökség rám eső részét.” Erre szétszította köztük vagyonát. Nem sokkal ezután a fiatalabbik összeszedte mindenét és elment egy távoli országba. Ott léha életet élve eltékozolta vagyonát. Mikor már mindenét elpazarolta, az országban nagy éhínség támadt, nélkülözni kezdett. Erre elment és elszegődött egy ottani polgárhoz. Az kiküldte a tanyájára kondát őrizni. Örült volna, ha éhségét azzal az eledellel csillapíthatta volna, amit a disznók ettek, de még azt sem adták neki. Ekkor magába szállt: Apám házában a sok napszámos bővelkedik kenyérben – mondta – én meg itt éhen halok. Útra kelek, haza-*

megyek apámhoz és megvallom: Apám, vétkeztem az ég ellen és te ellened. Arra, hogy fiadnak nevez, már nem vagyok méltó, csak úgy tarts itt, mint egyik béresedet. Csakugyan útrakelt és visszament apjához. Apja már messziről észrevette és megesett rajta a szive. Eléje sietett, a nyakába borult és megcsókolta. Erre a fiú megszólalt: „Apám, vétkeztem az ég ellen és te ellened. Arra, hogy fiadnak nevez, már nem vagyok méltó.” Az apa odaszólt a szolgálknak: „Hozzátok hamar a legdrágább ruhát és adjátok rá. Az ujjára húzzatok gyűrűt és a lábára sarut. Vezessétek elő a hizlalt borjút és vágjátok le. Együnk és vigadjunk, hisz fiam halott volt és életre kelt, elveszett és megkerült.” Erre vigadozni kezdtek.” Jézus gyengédsége az Isten gyengédsége; Ő maga mondja: „a nyakába borult és megcsókolta.” Jézus gyengédsége, megbocsátása megbotránkoztatja az írástudókat és minket is, akik az idősebb fiúként gondolkozunk. Rólunk mondja Krisztus: „Az idősebbik fiú kint volt a mezőn. Amikor hazatérőben közeledett a házhoz, meghallotta a zeneszót és a táncot. Szólt az egyik szolgálknak és megkérdezte, mi történt. Ez pedig így felelt: „Megjött az öcséd és apád levágta a hizlalt borjút, hogy egészségben előkerüljön. Erre az megharagudott és nem akart bemenni. Ezért az apja kijött és kérlette. De ő szeméremre vetette apjának: „Látod, én annyi éve szolgálom neked és egyszer sem szegtem meg parancsodat. És nekem még egy gödölyét sem adtál soha, hogy egyet mulathassak a barátaimmal. Most meg, hogy ez a fiad megjött, aki vagyondat rossz nőkre pazarolta, hizlalt borjút vágattál le neki””. Hasonló módon „a tizenegyedik órában” felfogadott munkásokról szóló példabeszédben a szőlősgazda, aki ugyanannyit fizet azoknak is, akik a nap végén érkeztek, mint az egész nap dolgozóknak, botrány az írástudóknak. „Ezek az utolsók csak egy órát dolgoztak, és egyenlővé tetted

őket velünk, pedig mi a nap terhét és hevét viseltük.” De a válasz mindkét esetben hasonló, az apa így válaszol az idősebb fiúnak: *„Fiam, te mindig itt vagy velem és mindenem a tied. Kellett vígadnunk és örülnünk, mert ez az öcséd halott volt és életre kelt, elveszett és megkerült,”* s a szőlősgazda így szól a méltatlankodókhoz: *„Barátom, nem cselekszem veled igazságtalanságot. Hát nem egy dénáriban egyeztél meg velem? Vedd a magadét és menj. Ennek az utolsónak is annyit akarok adni, mint neked. Nem szabad azt tennem az enyémmel, amit akarok? Vagy irigy vagy talán, mert én jó vagyok?”* Jézus gyengédsége együttérző gyöngédség, de ugyanakkor (és evvel le kell rombolnunk a jóságos galileai álmodó legendáját, akiről Renan beszélt) Jézus keményen követel: *„Aki nincs velem, ellenem van és aki nem gyűjt velem, az szétszór.”* *„Aki jobban szereti apját vagy anyját, mint engem, nem méltó hozzám.”* *„Uram, engedd meg, hogy előbb elmenjek és eltemessem apámat. – Kövess engem és hagyd, hogy a halottak eltemessék halottaikat.”*

Van az Evangéliumban egy jelenet, amelyben egyszerre mutatkozik meg a gyöngéd és a követelésekkel fellépő Krisztus. A gazdag ifjúról szóló epizód ez, amelyet Szent Márk beszél el: *„Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?”* *„Ismered a parancsokat.”* *„Mester, ezeket mind megtartottam kora ifjúságomtól fogva.”* *„Jézus ránézett és megkedvelte.”* *„Valami hiányzik még belőled – mondta neki. Menj, add el, amid van... azután gyere és tarts velem!”* Itt mutatkozik Jézus kérlelhetetlen határozottsága. *„Ennek hallatára az (ifjú) elszomorodott és leverten távozott, mert nagy vagyona volt. Jézus erre körülnézett és tanítványaihoz fordult: Milyen nehezen jut be a gazdag az Isten országába!... Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába.”* Jézus e követelése meg-

rémíti a tanítványokat: „*A tanítványok szerfölött csodálkoztak és egymás között kérdezgették: Hát akkor ki üdvözülhet?*” Jézus azonban gyöngéden rájuk tekintve eloszlatja aggodalmukat: „*Embernek ez lehetetlen, de az Istennek nem. Mert az Isten mindent megtehet.*” Máskor meg így szól hozzájuk: „*Ne félj, te maroknyi nyáj, hisz Atyátok úgy látta jónak, hogy nektek adja az országot.*”

Jézus szelíd. Ő mondta magáról: „*Ime az Isten báránya.*” „*A juh leölésre vitetik, és megnému!*” – amint Izaiás próféta mondja. Ő fogalmazta meg számunkra ezt a csodálatos boldogságot; „*Boldogok a szelídek, mert ők birtokolják a földet*” paradoxont tartalmazó boldogság, amely a földnek „az ígéret földjének” birtoklását adja a szelídeknek, míg szemünkkel azt látjuk, hogy a föld a hatalmasok birtokában van. De ugyanakkor erőszakos is Jézus: „*a mennyek országa erőszakot szenved, és az erőszakosok ragadják el azt*” s Ő maga is, amikor szükséges volt, erőszakot alkalmazott, amint az árusokkal való jelenet mutatja. Ostorcsapásokkal kiűzi őket a templomból, a pénzváltók asztalait felforgatva menekülésre készíti őket, ezt kiváltva: „*házaikat minden nép az imádság házána hívni. Ti meg rablók barlangjává tettétek.*” Ezt az erőszakot mutatják Krisztusnak az írástudókra és farizeusokra – korának igazaira – mondott átkai. Olyan átkok ezek, amelyek megmutatják a Jézusban lévő hatalmas feszültséget: „*Jaj nektek, képmutató írástudók és farizeusok. Tanítottok ugyan, de nem váltjátok tette. Súlyos és elviselhetetlen terheket tesztek az emberek vállára, magatok azonban egy ujjal sem akarjátok mozdítani azt... Jaj nektek képmutató írástudók és farizeusok. Megtisztítjátok ugyan a pohár és a tál külsejét, de belül tele van kapzsisággal és bujasággal... Jaj nektek képmutató írástudók és farizeusok, mert bezárjátok a mennyek országát*

az emberek előtt. *Ti magatok nem léptek be... Jaj nektek képmutató írástudók és farizeusok. Ti tizedet adtok a mentából, kaporból és köményből, de elhagyjátok azt, ami a törvényben fontosabb: az ítéletet, az irgalmat és a hűséget... Vak vezetők! Megszűritek a szűnyogot, de a tevét lenyelitek... Jaj nektek képmutató írástudók és farizeusok, mert hasonlítok a meszelt sirokhhoz, amelyek kívülről szépnek látszanak, de belül tele vannak holtak csontjaival és minden tisztátalansággal. Így ti is kívülről az emberek előtt igazaknak látszotok, de belül tele vagytok képmutatással és gonosszággal. Kígyók, viperák fajzata...* Érthető, hogy ezek után megölték.

Jézus vezető. Tud követelni, tud parancsolni, tud kemény lenni: *„Távozzál tőlem, sátán..., mert nem az Isten dolgaival törödsz, hanem az emberekével”* – mondja Péternek. Ugyanakkor szolga is, szenvedő szolga, amint Izaiás nevezi. Jézus pedig így beszél magáról: *„Hisz az Emberfia nem azért jött, hogy kiszolgáltassa magát, hanem hogy szolgáljon.”* *„Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, azok zsarnokoskodnak a népeken, s vezető embereik éreztetik velük hatalmukat. De a ti körötökben ne így legyen. Ha valaki közületek ki akar tűnni, legyen a szolgáltató, és ha valaki közületek első akar lenni, legyen mindenkinek a szolgálója.”*

Van Szent János Evangéliumában egy jelenet, amely jól illusztrálja ezt a kettősséget: a lábmosás. Az utolsó vacsorán történik, amelyet tanítványaival együtt tölt el; ott vannak mind, akiket szeret. Fölkel az asztaltól, leveszi felső ruháját, kendőt köt maga elé, vizet tölt egy mosdótálba, és kezdi mosni és törölni barátai lábát, majd miután mindegyiket megmosta és visszaült az asztalhoz, így szól hozzájuk: *„Tudjátok, mit cselekedtem veletek? Ti engem Mesternek és Urnak hívtok, s ezt jól teszitek,*

mert az vagyok. Ha tehát én az Úr és a Mester megmostam lábatokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Példát adtam ugyanis nektek.”

Jézus összehasonlíthatatlan jóbarát is számunkra. Természetesen minden embert szeret, de megkülönböztetett barátsággal kapcsolódik hozzánk, mint egykor egyesekhez. Tizenkét apostola közül volt egy, akit leginkább kedvelt: János apostol, a legfiatalabb. „*A tanítvány, akit szeretett Jézus...*” Sok barátja volt: Márta, Mária Magdolna, Lázár Bethániából. Kétszer látjuk Jézust sírni az Evangéliumban: egyszer hazája, Jeruzsálem miatt, „*Jeruzsálem, Jeruzsálem... Hányszor akartam összegyűjteni gyermekeidet, mint a tyúk összegyűjti csibéit szárnya alá, de nem akartátok,*” másodszer barátja, a négy napja meghalt Lázár miatt: „*Hová tettétek őt?*” „*Uram, jöjj és lásd!*” „*Jézus pedig könnyezett.*” „*Látjátok, mennyire szerette őt?*” Végül barátságába fogadja tanítványait: „*Nem mondalak már titeket szolgálknak... Titeket barátainknak mondalak.*”

Jézus egyenes és fortélyos. Jól látható ez az írástudókkal, korának jogtudósaival folytatott vitáiban, amikor legyőzi őket dialektikájával. Mindig megfogja őket. Példa erre a híres vita a császárnak fizetendő adóról. Az írástudó zsidók hozzámmentek és kérdezték: „*Mester! Szabad adót fizetni a császárnak vagy sem? Fizessünk vagy ne fizessünk?*” Csapda volt ez. Ha azt mondja igen, bevádolják a zsidóknál, mint az idegen megszállókkal, a rómaiakkal való kollaborálót, ha pedig nemet mondana, beárulják a rómaiaknál mint lázadót. De Jézus így szólt hozzájuk: „*Hozzatok ide egy dénárt, hadd lássam. Mikor odahozták, megkérdezte tőlük: ,Kinek a képe ez és kinek a fölirata?’ ,A császáré.’ – ,Adjátok hát meg a császárnak, ami a császáré és az Istennek, ami az Istené.*” Jézusnak e mondatából nem kell elméletet felállítanunk az egyház és ál-

lam közötti viszonyról, egyszerű rabbinisztikus vitáról van szó, és az evangélista megjegyzi: „Azok igen elcsodálkoztak rajta.” De ugyanakkor egyszerű is Jézus. Azt mondja: „Legyen beszédetek: Igen, igen; nem, nem.” Igaz, igazmondó. Ugyancsak az adópénzről szóló vitában mondják neki a farizeusok: „Mester, tudjuk, hogy igazat mondasz és nem törődsz senkivel, mert nem nézed az emberek személyét.” Jézus összefogja ezt a két ellentétes tulajdonságot, egyszerűség és ravaszság, egy ismertté vált paradoxonban: „Legyetek tehát okosak, mint a kígyók és egyszerűek, mint a galambok.”

Jézus aszkéta. Küldetése megkezdése előtt negyven napig böjtöl a pusztában, de ugyanakkor résztvesz az emberek társasági életében, étkezéseiben. Az Evangéliumban gyakran olvassuk, hogy együtt eszik a gazdagokkal vagy a szegényekkel, sőt a bűnösökkel és a rossz szemmel nézett emberekkel is. Ez megbotránkoztatja a törvénytudókat és szemrehányást tesznek neki. Lakodalomba is elment, például Kánába.

Jézus tevékeny ember. Küldetésének néhány éve alatt tömegeket mozgat meg, bejárja az országot északról délig és keletről nyugatig. Türelemmel keresi az embereket és a lehetőségeket. Apostolaiból, akik abból a külső indítékből jöttek hozzá, hogy majd Izrael királyának és vezérének miniszterei lehetnek, fokozatosan kiirtja az illúziókat. Magához kapcsolja őket a hitben, és kiválasztja a legalkalmasabbat főnek: a jó Pétert, aki szilárd mint a szikla: „Én is mondom neked, te Péter vagy és e sziklán fogom építeni egyházamat és az alvilág kapui nem vesznek erőt rajta.” Nem Jánost választotta, pedig őt jobban kedvelte.

Jézus nagy szemlélődő is. A munkában eltörődött napok után, miután fogadta az emberek százait, és miután órákon át beszélt, egyszercsak eltűnt. Mindenki kereste,

s maguk az apostolok sem tudták hová ment, és egyszer csak megtalálták egy félreeső helyen, amint imádkozott az éjszakában. Ez többször is meglepte a tanítványokat, és egy nap amint éppen befejezte imáját, így kérték őt: *„Uram, taníts meg minket imádkozni!”*

Jézus a történelem legrendkívülibb szónoka. Idéztem nektek szavait, lángoló, megkapó ígét. Beszéde érthető a legegyszerűbb ember számára is, de ugyanakkor kimeríthetetlen a legnagyobb filozófusoknak is. Jól mutatja ezt az az eset, amikor már folyik a küzdelem közte és a farizeusok között, ezek le akarják tartóztatni, ezért elküldik „fogdmegeiket”, hogy aztán nyugton lehessenek tőle. Mikor a porkolábok odaérkeznek, Jézus éppen egy nagy tömeghez beszél, ezért el is határozzák, hogy megvárják, míg majd a sokaság szétoszlik, és így elkerüljék az összetűzést. Múlnak az órák, a farizeusok hiába várják az embereiket. Végül megérkeznek, de Jézus nélkül. *„Miért nem hoztátok el őt?!”* És íme a porkolábok figyelemre méltó válasza: *„Soha senki nem beszélt még így, mint ez az ember!”*

Hallgassátok csak meg a csodálatos szavakat, amelyekkel a Hegyi Beszéd kezdődik: *„Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. Boldogok a szelídek, mert ők birtokolják a földet. Boldogok a szomorúak, mert vigasztalást nyernek. Boldogok a békességszerzők, mert őket az Isten fiainak hívják. Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa. Boldogok a tisztaszívűek, mert meglátják az Istent. Boldogok vagytok, ha gyaláznak titeket és üldöznek, meg hazudva minden rosszat mondanak rátok énmiattam. Örüljete és ujjongjatek, mert jutalmatok bőséges lesz a mennyekben.”* *„Ti vagytok a föld sója... Ti vagytok a világ világossága...”*

Csodálatos szónok és ugyanakkor nagy hallgató: több mint harminc éven át egyszer sem mond beszédet városában, Názáretben; egyszerű ácsként éli a leghétköznapibb emberi életet. S földi életének végén, nyilvános működése után, mikor letartóztatták és megcsúfolták, ismét hallgat. A szenvedéstörténetek följegyzik, „*Semmit sem válaszolsz azokra, amit ezek ellened felhoznak? De Ő hallgatott.*”

Jézus a történelem legfejlettebb morális tanítását hirdeti, láttuk magas követelményeit, de ugyanakkor nem ítél el senkit, a legnagyobb bűnösöket is tiszteli, s az erényes farizeusoknak meri azt mondani: „*A parázna nők megelőznek titeket Isten országában.*” Nincs hozzá hasonló moralista.

A végtelenségig folytathatnánk a felsorolást. Ez a néhány példa rávilágít Jézus rendkívüli személyiségére: valamennyi emberi érték a legnagyobb fokban megvan benne; ami nagy és jó lehet az emberben, azt Ő a tökéletességig megvalósította. Mégis, amikor lapozzuk az Evangéliumot, nem úgy hat reánk, mint valami emberfölötti legendás hős, aki nem is valószínű ember. Éppen ellenkezőleg, az Evangélium lapjain egy olyan valakivel találkozunk, aki egész emberi teljességgel valószínű, élő. Jézus erkölcsi és emberi génusza magasan kiemelkedik az emberiség történelmében. Egyetlen más személy sem hasonló hozzá, gondoljunk bár a legnagyobb hadvezérekre, politikusokra, államférfiakra, a legkiválóbb művészekre, tudósokra vagy filozófusokra, vallási lángelmékre, sőt még a legnagyobb szentekre is: a történelem gyarlóknak, sőt gyakran bűnösöknek mutatja be őket. Jézus az egyetlen, aki birtokolja az összes emberi értékeket; egyedül Ő mondhatja el támadóinak: „*Ki vádolhat engem közületek bűnről?*” És senki nem tudott neki válaszolni. Ismerve azt, hogy bármely kivételes személyiség mennyi rágalmat ébreszt, elképzel-

hetjük, ha valakiben van támadható felület, az kihívja maga ellen a támadásokat. Csak Isten tudja, mily könnyű egy életben a rágalomhoz szükséges botrányt és sebezhető pontot megtalálni. Jézussal szemben gonosz ellenségei semmit sem találtak, s hallgattak ebben a párbajban, mert nem tudtak semmit felhozni.

Eddig az emberi határokon belül maradtunk. Semmi olyat nem mondtunk, ami zavarna egy hitetlent. Nem említettem Krisztus Isten voltát. Nem beszéltem csodáiról, sem Istenről és saját magáról szóló tanításáról. Egyszerűen megpróbáltam az Evangéliumban lapozgatva kihámozni Jézus emberi alakját, abban a meggyőződésben, hogy ezzel eljutunk misztériumához is. Mert végül is, hogyan lehetséges, hogy ez az ember olyan rendkívüli; honnan van az, hogy vele szemben minden ember felteszi azt a kérdést, mely Márk Evangéliumában ismételten fölhangzik: „*Ki ez az ember?*” Azt akartam, hogy úgy legyünk mi is, mint az apostolok voltak, amikor megismerték és csatlakoztak hozzá, anélkül hogy fölfogták volna, ki is Ő.

Krisztus emberi személyiségéből kiindulni, nemde ez a legjobb út hitetleneknek és keresztényeknek egyaránt? A keresztényeknek, mert sokan nincsenek tudatában, hogy nem is keresztények, hanem deisták: nem ismerik Urukat, ezért szükséges, hogy kapcsolatba kerüljenek vele. A hitetleneknek: mert ha valaki nem hisz Istenben, semmit sem ér neki, ha róla beszélünk. De ha kapcsolatba hozzuk Jézussal, és felfedezi Őt olyannak, mint amilyennek ti is láttátok, lehetetlen, hogy fel ne tegye ezt a kérdést, amelyet a tanítványok tettek fel kezdetben: ki ez a tökéletes ember? Ki ez az ember, akit Pilátus római helytartó anélkül, hogy tudta volna, hogy mit is tesz, köpésekkel és vérrel borítottan bemutatott a zsidók tömegének, mondván: „*Ime az ember, Ecce homo.*”

2

JÉZUS MISZTÉRIUMA

Feltártuk Jézus rendkívüli személyiségét, magával ragadott bennünket, s most misztériuma előtt állunk, mert Jézus szól és Jézus cselekszik.

Jézus beszél magáról: a hit középpontjának jelenti ki magát. Világossá válik ez számunkra, ha új szemmel olvassuk az Evangéliumot; ez az ember-Jézus hatalommal beszél: „*Én pedig mondom nektek*” és mint tökéletes diktátor mondja el meglepő szavait, amelyhez hasonló senki ember nem merészelt mondani: „*Aki jobban szereti atyját vagy anyját, mint engem, nem méltó hozzám.*” „*Aki nincs velem, ellenem van és aki nem gyűjt velem, az szétszór.*” Úgy mutatja be magát, mint egyetlen közbenjárót Isten és az emberek között: „*...senki sem juthat az Atyához, csak énáltalam.*” Ezek a kijelentések, amelyek mi már megszoktunk, elképzelhetjük milyen megdöbbentő hatást gyakoroltak azokra az emberekre, akik csatlakoztak ehhez az emberhez, de távolról sem ismerték még föl misztériumát.

Jézus kijelenti magáról, hogy ő az Élet. Mikor a csodálatos kenyérszaporítás másnapján a zsidók tódulnak hozzá, hogy királlyá tegyék, azt mondja nekik: „*...kerestek engem, de nem azért, mert a csodajeleket láttátok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok. Ne romlandó eledelért fáradozzatok, hanem olyanért, mely megmarad az örökéletre.*” Majd így folytatja: „*Én vagyok az élet kenyere, aki hozzám jön, nem éhezik többé... A zsidók azonban zúgolódtak ellene, mivel azt mondotta: Én vagyok az (élő) kenyér, mely a mennyből szállt alá. S azt*

mondották: *Nem Jézus ez, Józsefnek a fia? Nem ismerjük mi atyját és anyját?*” Ám Jézus megerősíti: *„Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannát ettek a pusztában, de meghaltak... Én vagyok az élő kenyér, mely a mennyből szállott le. Aki ebből a kenyérből eszik, örökké él.”* Majd még visszatérünk erre a szövegre, most csak azt a döbbenetet figyeljétek meg, amelyet az előbbi kijelentések váltottak ki a hallgatóságból. Tesz ilyen kijelentést a zsidók egyik nagy ünnepe alkalmából is. Fölmege Jézus Jeruzsálemben egy magasabb helyre, s az ünnep legfényesebb napján felkiált: *„Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék. Aki hisz bennem, annak bensejéből – ahogy az Írás mondja – az élő vizek forrásai fakadnak.”* Vagy ott van a szőlőtőről szóló hasonlat: *„Én vagyok a szőlőtő, ti meg a szőlővesszők”* és mindazok a kijelentések, amelyekben Jézus mint középpontból beszél magáról, akihez mindenki kapcsolódik. Érdekes lenne kiemelni az Evangéliumokból Jézus „Én vagyok”-jait, ahol valami tulajdonságot, tartalmat „megszemélyesítve” állít magáról. Például az Igazságot. Jézus kérdésére Pilátus, a szkeptikus és kiábrándult római helytartó így válaszol: *„Mi az igazság?”* Valljuk be, hogy számunkra az igazság valami elvont, kissé megfoghatatlan dolog, pedig a kereszténység számára az igazság nem valami, hanem Valaki. Maga Jézus mondta ezt magáról: *„Én vagyok... az igazság.”* Ugyanígy azt is mondta: *„...világossága vagyok ennek a világnak.”* Igen, valóban *„Soha senki nem beszélt még így, mint ez az ember!”*

Senki ember a történelem folyamán nem mert ilyen kijelentéseket tenni, sem ilyeneket gondolni, anélkül hogy teljesen bolondnak ne tartották volna. Krisztus, meggyőződünk róla, végtelenül kiegyensúlyozott, egészséges, erős, hatalmas volt testben, lélekben egyaránt. Még kevésbé

gondolhatnánk, hogy az említett kijelentéseket később találták ki, hisz ezek oly mélyen beágyazódnak az Evangélium szövetébe (amint azt majd a csodákról is látni fogjuk), hogy ha megpróbálnánk kiszakítani belőle, az egész kép összeomlana és értelmetlenné válna, melyet az Evangéliumok Jézusról rajzolnak. Ez a kép egy olyan emberről és zseniről beszél, akinek ezek az előbb említett nyugodt és erőteljes mondatai botrányt kavartak. Az ember méltatlankodik olykor a farizeusok botrányozásán, mert hiszen magatartásukban sok volt a vakság, de volt benne egészséges reakció is; s nem tudom, hogy némely megbotrányozó farizeus nem volt-e közelebb az Istenhez, mint némely keresztény, aki egyáltalán nem is tesz fel önmagának kérdéseket. Egyébként ez a botrány távolítja el a tömegeket Jézustól, és egy-két év siker után egyre hevesebb ellenállásba taszítja a zsidó nép vezetőit. Érezni lehet, hogy azok is, akiket szeretettel nevelt, az apostolok is képesek lennének elhagyni. Érezni, hogy a kétkedés szele csapja meg őket abban a csodálatos jelenetben is, amelyet minden evangélistánál megtalálunk: ez a döntés pillanata az apostolok számára. Jézus fölteszi számukra a hűség kérdését. Két év alatt minden illúziójuk fokozatosan elszlott, rájöttek, hogy Jézus nem a Király, aki uralkodni fog Izrael földjén, s hogy ők sem lesznek mellette miniszterek, és őket is megbotrányoztatta Jézus tanítása, mely sértette zsidó tudatukat, féltékenyen őrzött egyistenhitüket. Jézus pedig akkor odafordult hozzájuk és Szent János szerint így szólt: „*Csak nem akartok ti is elmenni?*” Máté, Márk és Lukács szerint is (ezeket szinoptikus evangéliumoknak nevezzük, mivel ugyanazon vázlat szerint készültek; három oszlop, mely megfelel egymásnak, azaz szinoptikusok; ami Szent Jánosra nem áll) Jézus kérdezte őket: „*Hát ti mit mondotok, ki va-*

gyok?” Két leírásban látjuk Pétert, a jó erős Pétert, amint előlép, s nem válaszol egyenesen a feltett kérdésre, nem tudja pontosan ki ez a Jézus, nem érti világosan, hogy Ő a közénk jött Isten, a különféle teóriák összezavarodnak benne, de Szent János szerint mégis így szól: „*Uram, kihez menjünk? Tiéd az örök élet tanítása.*” A hit aktusa ez, az első keresztény hitvallás. Hónapok óta erre akarta rávezetni őket Jézus, csatlakozzanak hozzá mint Istenhez, és most elérte. Máténál így válaszol Péter: „*Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia.*” Jézus pedig ezt mondja neki: „*Boldog vagy, Simon, Jónás fia, mert nem a test és a vér nyilvánította ezt ki neked, hanem mennyei Atyám. Én is mondom neked, te Péter vagy és e sziklán fogom építeni egyházamat s az alvilág kapui nem vesznek erőt rajta.*” Jézus tehát olyan hitet követel, amely egyedül Istennek jár ki. Egyedülálló eset ez a vallások történetében: Mohamed, Buddha, valamennyi nagy vallási géniusz úgy beszélnek mint Izrael prófétái is: Isten nevében, és nem akarnak mást, csupán értéktelen eszközei lenni a Szónak, amelyet hordoznak. Közülük egy sem teszi meg magát Istennek. Jézus azonban Istennek jelenti ki magát. Természetesen nem ezzel kezdte: megjöttem, én vagyok az Isten fia. Lassú, türelmes és csodálatos a pedagógiája Jézusnak. Évek alatt nyilatkoztatja ki, kicsoda Ő. Őrizkedik attól, hogy túl gyors vagy brutális legyen, követi azt az elvet, amelyet maga hirdetett: „*...a gyöngyeiteket ne vessétek a disznók elé,*” azaz nem lehet kiszolgáltatni az igazságot olyan embereknek, akik nem képesek azt befogadni. Vezeti tanítványait, de csak lépésről-lépésre haladva, egyre erőteljesebb kifejezésekkel élve, mint az előbbieken is láttuk, de nem beszél egész nyíltan, csak élete végén, amikor már minden bevégeztetett. Használ azonban hasonlatokat, például mint legfőbb bírót mutatja

be magát, amelyből kiderül hogy Ő Isten: „*Amikor pedig az Emberfia dicsőségben eljön összes angyalaival, fenséges trónján foglal helyet. Összegyűjtenek színe felé minden népet, ő meg elválasztja őket egymástól, mint a pásztor elkülöníti a juhokat a bakoktól. A bárányok jobbán állnak majd, a bakok pedig balján.*”

Végül és legfőképpen Messiásnak jelenti ki magát Jézus. A szamariai asszonymnak, aki azt mondja: „*Tudom, hogy eljön a Messiás, azaz a Fölkent...*”, így válaszol: „*Én vagyok az, aki veled beszélek.*” Két új mozzanatot hoz azonban a zsidók eddigi Messiás-hitéhez.

Flösször is megtisztítja azt. Valóban, a Messiás a legtöbb zsidó elképzelésében téves fogalom volt; a nagy vezér, aki Izraelt a világ első népévé teszi, és győzelemre vezet a többi népekkel, „az idegenekkel” szemben. Jézus visszautasítja ezt az utat. Amikor a csodáitól és szavaitól elbűvölt tömeg királlyá akarja tenni, elmenekül. Szembeszállva a zsidók tisztátalan messiáshitével visszautasítja, hogy csodákat tegyen; ezért marad rejtekben, ezért kér titoktartást azoktól, akik megsejtik, hogy ki Ő.

De ugyanakkor Jézus fölébe emeli messiásfogalmát a zsidók reményeinek. Megmutatja nekik, hogy a Messiás nem Isten küldötte csupán, nem próféta vagy vezér, hanem maga az Isten, aki meglátogatja az ő népét: „*Emmánuel*”, azaz „*Isten-velünk*”. Ez a középpontja Jézus tanításának, amely a farizeusok többségének szemében istenkáromlás.

Jézus határozottan állítja Messiás voltát és Isten voltát akkor is, amikor már semmi illúziója nem lehetett: amikor gonosztevéként megbilincselve a főpap elé hurcolták, s lehetetlennek tűnt, hogy valaki is kora vezéregyéniségének tekintse. Akkor tesz fel neki a kérdést: „*...te vagy-e a Krisztus, az Isten fia?*” Jézus így felelt: „*Te mondot-*

tad. De kijelentem neked, mostantól fogva látjátok majd az Emberfiát, amint a Mindenhatónak a jobbján ül és az ég felhőin eljön.” ...*„Káromkodott. Mi szükség van még tanúkra?”* Hasonlóan válaszol Pilátusnak, a helytartónak is, amikor megbilincselve áll ennek trónusa előtt: *„Te vagy a zsidók királya?”* – *„Te mondd, hogy én király vagyok.”*

Jézus azonban nem elégszik meg a szavakkal, cselekszik is. És itt beszélnünk kell a csodákról. A csodatétel isteni jel, nem bűvészmutatvány. Az Úr irtózott a varázslattól és a bűvészkedéstől. Amikor azt kívánták tőle, hogy csodacsináló legyen, haragra gerjedt: *„A gonosz és házasságtörő nemzedék jelt keres...”* Következtesen visszautasította ezt az utat. A pusztában Jézus által visszautasított kísértések egyike is éppen ez volt: a csodacsinálás, a varázslat: *„Ha Isten fia vagy, mondd, hogy e kövek változzanak kenyérré.”* – *„Ekkor a sátán... a templom párkányára állította és így szolt: „Ha Isten fia vagy, vesd le magad innét.” – „Távozzál, sátán!”* Még a keresztfán is megismétlődik a Sátán kísértése az emberek szavai által: *„...szabadítsd meg magad, ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről.”* S míg a varázslatot, a csodacsinálást visszautasítja Jézus, azt megláttatja, hogy fölötte áll a természet és a mindennapi élet törvényeinek. Bérulle bíboros mondta Jézusról, hogy mivel természete szerint mindenható volt, egész életében küzdenie kellett, hogy mérsékelje ennek megnyilvánulását, s csak néha láttatott meg ebből egy-egy villanásnyit.

Az Evangélium csodái különbözők.

Először is a szeretet csodái. Ilyen a számos gyógyítás, amelyeket Márk, Lukács, Máté és János elbeszél. Ha egyszer valaki az emberi nyomorúság felé fordul, óceánba merül, s Jézus belemerül a nyomorúságok óceánjába. Min-

denféle testi és lelki betegséggel megkeresték, Ő pedig így szólt hozzájuk: „*Gyertek hozzám mindnyájan, akik fáradotok, és meg vagytok terhelve és én megkönnyítlek titeket... mert szelíd vagyok és alázatos szívű, és megtaláljátok lelketek nyugalmát.*” Ez a végtelen jóság ösztönözte, hogy gyógyítson, enyhítsen, fölemeljen.

Szeretetből fakadó csodák a szaporítás, a bőség csodái is: az oly egyszerű kánai csoda a menyegzőn, ahová meghívták barátaival és anyjával. Midőn elfogyott a bor, a vízből változtatott bor oly jó volt, hogy a násznagy, aki nem tudta az előzményeket, így szólt a házigazdához: „*Minden ember először a jó bort adja, s csak miután megittasodtak, akkor az alábbvalót. Te (azonban) mostanig tartogattad a jó bort.*”

Ilyen a kenyérszaporítás is. A tömeget, mely követte őt a pusztába, s nem volt mit enniök, megszánta, mert látta: „*Olyanok voltak, mint a juhok pásztor nélkül.*” és jelet akart nekik adni, ezért így szólt tanítványaihoz: „*Ti adjatok nekik enni!*” Ha egy kicsit megállunk itt és elgondolkozunk, elképzelhetjük, hogy mit mondott magában Júdás, a pénztáros: „*Micsoda ötlet, ez jó sok pénzünkbe fog kerülni! Ötezer embert megetetni!*” Júdás azonban akkor még engedelmes, már indul is összegyűjteni a fellelhető szamarakat, hogy elinduljanak ezzel a karavánnal, és a környékbeli pékségekből kenyeret hozzanak az embereknek. És elképzeljük a meglepetését, hogy mikor az éj beálltára visszaér a rakománnyal, örömtüzeket, táncolókat talál, akik így kiáltanak felé: „*Későn jössz már, az Úr bőségesen jóllakatott bennünket.*” Nagy próféta támadt Izraelben!

Vannak azután a hatalom csodái. Jézus megmutatja, hogy ura az elemeknek és az életnek. Egy nap, amikor nagyon fáradt, tanítványai bárkába ültetik, hogy meg-

szabadítsák a tömegetől, s mélyen beveznek. Leszáll az éj, s egyszer csak egyik pillanatról a másikra – amint az gyakran megtörténik a Tibériás-tavon, – a bárka hánykódni kezd, annyira hogy még Péter is, aki pedig tengeri halász volt, nyugtalankodni és félni kezd, ezalatt Jézus fáradtan alszik a bárka elejében. Péter felkölti Jézust, és így szól hozzá: „Mester – kérdezték – nem félsz, hogy elveszünk?” – „Miért féltek ennyire? Még mindig nincs bennetek hit?” – „Csendesedj! Némulj el!”...„nagy nyugalom lett... nagy félelem fogta el őket.” A megrémült emberek felismerik az Isten erejét, és kérdezzetnek egymástól: „Ki ez – kérdezték egymástól –, hogy még a szél és a tenger is engedelmeskedik neki?” Ez az ember, aki itt él velük közvetlen közelségben és barátságban, egy pillanatra megcsillantja misztériumát.

Itt van aztán Lázár feltámasztásának csodálatos jelene, egyike a legerőteljesebb kinyilatkoztatásoknak, amely Jézustól ered. Szent János elbeszélése erről pontos, konkrét, mint egy riport: „Volt egy Lázár nevű beteg Betániában, Máriának és nővérének, Mártának falujában. Jézus szerette Mártát, az ő nővérét (Máriát) és Lázárt.” Jézus embersége, baráti szeretete, érzelmei végigvonulnak az evangélista elbeszélésén, ugyanakkor bemutatja Jézust dicsőségében és hatalmában. Amikor Jézus meg akarja látogatni barátját, tanítványai ellenzik: „Mester, most akartak a zsidók megkövezni és te ismét odamégy?” A nép vezetői valóban próbáltak ekkor már megszabadulni ettől a felforgatótól. Jézus tudtul adja nekik, hogy Lázár meghalt, s hogy most akar hozzá elmenni. Tamás felkiált, mint egyszer korábban Péter tette: „Menjünk mi is, hogy meghaljunk vele!” Bethániába érve Jézus a sírban találja Lázárt, már négy napja van ott. „Mikor Márta hallotta, hogy Jézus közeledik, elébe sietett, Mária pedig otthon

maradt.” Láthatjuk itt a két nővér jellemének különbözőségét: Márta az erős asszony, aki a tragikus körülmények között sem veszi el a fejét; Mária az érzelmek és az odaadás embere. Márta tehát felelőssége tudatában Jézus elé megy és ezt mondja: „*Uram, – szólt Márta Jézushoz – ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem.*” Mutatja ez, milyen nagyfokú hitük volt ekkor már a tanítványoknak. „*De meg vagyok győződve most is, hogy bármit kérsz az Istentől, megadja neked.*” S miután emlékeztette őt a korabeli zsidóság feltámadás-hitére, Jézus hoztette: „*Én vagyok a föltámadás és az élet, aki hisz bennem, még ha meg is hal, élni fog... Hiszed ezt?*” Márta ekkor elment, és hívta nővérét Máriát: „*A Mester megérkezett és hív téged.*” Ennek hallatára az rögtön fölkelt és Jézushoz sietett, aki még mindig a város kapujánál volt. Közelébe érve lábaihoz borult: „*Mikor Jézus látta, hogy sír, s a vele jött zsidók is sírnak, megrendült lelkében és megindultan kérdezte: Hová tettétek őt? Uram, – mondták neki – jöjj és lásd! Jézus pedig könnyezett. Ekkor a zsidók megjegyzték: Látjátok, mennyire szerette őt?*” Jézus embersége, az ember misztériuma a halállal szemben. Jézus összeszedi magát és parancsolja: „*Vegyétek el a követ.*” A praktikus Márta azonban mondja: „*Uram, szaga van már, hiszen negyednapos!*” Jézus azt felelte: „*Nem mondtam, hogy ha hiszel, akkor meglátod Isten dicsőségét?*” „*Lázár, jöjj ki! ...A halott kijött...*”

JÉZUS MISZTÉRIUMÁNAK
BETELJESÜLÉSE: A FELTÁMADÁS

Folytassuk utunkat kívülről befelé haladva, hogy fedhessük, kicsoda Jézus. Hitünk középpontjába hatolunk most be, mert Jézus misztériuma a feltámadásban teljesedik ki.

Azt mondtam nektek kezdetben, hogy kereszténynek lenni annyit jelent, mint hinni Jézus Krisztusban. Most azonban ki kell egészítenünk: hinni Jézus Krisztusban, nem mint egy múltbeli nagy emberben, hanem olyan valakiben, aki mindig közöttünk él.

Ha Jézus már nem élne, 2000 évvel ezelőtti közénk jövelete hidegen hagyna bennünket. Ha Jézus csupán a múlt nagy embere lenne, még ha a legnagyobb is, nem érdekelne bennünket jobban, mint Napóleon vagy mint Julius Cézár. A keresztény hit éppen abban áll, hogy hiszünk Jézusban, a mindig élő, feltámadott Úrban. Ez jelenti Jézus föltámadásának fontosságát. Ezért volt az, hogy az apostolok mindenek előtt a feltámadást prédikálták. Nézzük például az Egyház hitterjesztő beszédeknek, különösen Péter apostol első pünkösti beszédének első visszhangjait. Ősi beszéd ez, amelyben közvetlenül szinte betű szerint megtaláljuk Péter prédikációját. Mit mond? *„Izraelita férfiak! Halljátok meg szavamat: A názáreti Jézust az Isten igazolta előttetek a hatalmas csodákkal és jelekkel, amelyeket – amint tudjátok – általa tett köztetek. Ezt az embert az Isten elhatározott terve szerint kiszolgáltattatok és gonosz kezek által keresztre feszítve eltették az útból. Az Isten azonban föloldotta a halál bilincseit és feltámasztotta. Lehetetlen is volt, hogy a halál fogva tartsa.”*

Hasonlóképpen Pál is, aki nem osztozott a tizenkettővel együtt Jézus emberi életében, Szent Pál, aki hívő mint mi, s nem látta, hallotta és tapintotta az Élet Igéjét földi élete folyamán, mit hirdet ő? Először is és minde- nek előtt „...megrendült a lelke a bálványokkal tele város láttán... Jézust és a feltámadást hirdette nekik”, amint Szent Lukács írja az Apostolok Cselekedeteiben. Pál így kiált fel: „*Ha pedig Krisztus nem támadt föl, nincs értelme a mi tanításunknak, s nincs értelme a ti hiteteknek sem.*”

Próbáljuk megnézni, mit mondanak az Evangéliumok a feltámadásról. Nem lesz ez hitmagyarázat, sem hitvédelmi irat. Egyszerűen magunk elé állítjuk az evangéliumi szövegeket. A négy Evangélium elbeszélése – amint az természetes minden emberi tanúságtevésben –, megegyezik a lényegben, s különbözik a részleteket illetően. Főként a feltámadás első napjához kapcsolódnak, mivel ez adja a hit alapját.

Ismeritek a szövegekörnyezetet: Jézus meghalt és minden összeomlott, az apostolok szétfutottak, reményük, vágyaik eltemetve. Az emmauszi vándorok szavaiból ké- pünk van arról, hogy milyen lelkiállapotban vergődtek: „*Azt reméltük pedig, hogy meg fogja váltani Izraelt. S már harmadnapja annak, hogy ezek történtek.*” Ez volt a tanítványok lelkében.

A szombat elmúltával az asszonyok, akik életében kö- vették Jézust, jönnek, hogy megkenjék Őt, mert péntek este nem tudták már megtenni a szombat kezdete mi- att (ugyanis a zsidók nem végeznek semmi munkát szom- baton). Odaérnek Arimatheai József sírboltjához, amely- be Jézus testét tették, s már útközben mondják egy- másnak: „*Ki fogja elhengeríteni a követ a sír bejárata elől?*” És íme a kő el van hengerítve, a sír üres, a római

őrség már nincs ott. Ez az első megállapítás, amelyben a négy Evangélium teljesen megegyezik. Egyetlen kivétel: János csak egy asszonyt említ, Mária Magdolnát. Azután valami hirtelen felvillanó esemény, jelenés, amelyet evangéliumi látomásnak neveznek. Ezek az asszonyok az üres sír előtt, talán mert érzékenyebb lelkűek, mint a férfiak, fölfogják mi történt, és egy hangot hallanak: „*Miért keresitek az élőt a halottak között?*” E szavak hallatára lehetetlen nem gondolnunk Jézus kijelentésére: „*Én vagyok a föltámadás és az élet, aki hisz bennem, még ha meg is hal, élni fog.*” A négy elbeszélés egybehangzó ebben, csak János tér el annyiban, hogy ezt a jelenést Péter és János látogatása után helyezi, a többiek eléje. Mindegyikben szerepel, hogy az asszonyok mindent hagyva szaladnak hívni az apostolokat.

Az apostolok az asszonyok zavaros elbeszéléséből nem győződnek meg Jézus föltámadott voltáról, asszonyi híresztelésnek veszik, amint az emmauszi tanítványok is említik: „*Igaz, még néhány közülünk való asszony is megremített minket... azzal a hírrel jöttek hozzánk, hogy angyalok jelentek meg nekik és azt mondták, hogy él, de őt magát nem látták.*” Az üres sír azonban ámulatba ejti az apostolokat. Ime valami fogható és igazolható. Elindulnak tehát, élükön Péter és János. Mivel János a fiatalabb, gyorsabb mint Péter, előbb ér oda, de mert tiszteli Péter elsőségét, megvárja őt mielőtt a sírba belépne. Mindent úgy találnak, ahogyan az asszonyok mondták. Ezalatt Mária Magdolna a sírt környező kertben járkal, és meglátva egy embert, akit a kertésznek vél, megszólítja: „*...elvitték uramat, de nem tudom hová helyezték őt... ha te vitted el, mondd hová tetted.*” Ekkor az ember megfordul és mondja: „*Mária!*” Mária Magdolna pedig lábaihoz borul, s a férfi folytatja: „*Ne tarts föl en-*

gem... *Menj azonban testvéreimhez és add tudtukra.*” Néhány óra múlva Jézus megjelent Péternek. Ezt a megjelenést nem írja le egyik Evangélium sem, de Lukács utal rá: amikor az emmauszi tanítványok a Jézussal való találkozás után visszatérnek a városba, találkoznak az apostolokkal, akik ezt mondják nekik: „Igen, tudjuk Péter látta Őt.” Szent Pál is említi az első Korinthusi levélben, hogy Mária Magdolna után Péter volt az első, akinek Jézus megjelent. Ugyancsak jól el tudjuk helyezni az emmauszi tanítványok nagyszerű epizódját, melyet Lukács mond el nekünk: a két tanítvány menekül, keserűséggel a szívében, és Jézus velük vándorol, magyarázza nekik a kereszt látszólagos kudarcának értelmét. És annyira megfogta őket ennek az idegennek a magyarázata, hogy megérkezve Emmauszba, marasztalják: „*Maradj velünk, mert esteledik.*” Vele együtt betérnek a fogadóba, s ekkor föl ismerik őt a kenyértörésben. Mondják egymásközt: „*Hát nem lángolt a szívünk, amikor beszélt az úton.*” Visszatérnek Jeruzsálembe, s ekkor hallják: „*Az Úr megjelent Simonnak.*” Ezek után az események után az apostolok egybegyűlnek, és ekkor Jézus hirtelen közöttük terem: „*Békesség nektek!*” – mondja nekik, s résztvesz étkezésükben. Mind a négy Evangélium tudósít erről a tizenkettőnek való első megjelenésről, de Lukács és János beszámolója még részletekben is bővelkedik.

Míg az első nap különlegesen összefüggő, a következő hetekre vonatkozóan kevésbé vagyunk informálva, s ez természetes: az evangélisták miután rögzítették a tényt, különböző sajátos nézőpontot választanak. Kétféle hagyomány van: jelenések Jeruzsálemben és jelenések Galileában.

Lukács és János az előbbiekről beszélnek. János külön leír egy második megjelenést az apostoloknál Tamás je-

lenlétében. Ez az apostol ugyanis nem volt jelen első alkalommal, s nem akarta azt elhinni, ezért második megjelenésekor Jézus hozzálép, és Tamás láthatja és kezével érintheti, s ekkor felkiált: „*Én Uram, és én Istenem!*” Az újszövetségi könyvekben – jegyezzük meg jól – ez az első kinyilvánítása a Jézus istenségében való hitnek.

Márk, Máté és János is említenek galileai megjelenéseket. Találunk náluk néhány csodálatos jelenetet, melyben bennerejlik a Jézus-követés kezdeteinek minden öröme, lelkesedése, tisztasága. Ilyen például a tavon való halászás jelene, Jézus pedig várja őket a parton és együtt eszik velük. Ilyen, amikor Jézus megbízást ad Péternek, noha az megtagadta őt: „*Péter, szeretsz-e engem?*” – „*Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged*” és a háromszori kérdés váltja meg a háromszoros tagadást.

Ezekben a napokban előkészíti Jézus övéit látható köztük létének megszűnésére, minket pedig fölkészít az Egyháznak arra az időszakára, amelyben Péter apostol első levelének szavai szerint: „*Jézus Krisztust ...noha nem látátok, mégis szeretitek, bár most sem látjátok, mégis hisztek benne.*”

Megismerkedtünk a feltámadás evangéliumi tényeivel, ezekkel a végtelenül konkrét és realiztikus elbeszélésekkel, melyek részleteikben ugyan különböznek, de a lényegben megfelelnek egymásnak. Meg kell jegyeznünk, hogy ennek hirdetése egyaránt botrányt okozott a zsidók és a pogányok között. A zsidók számára a feltámadás idegen fogalom, annyira, hogy bár Jézus ismételten beszélt róla, az apostolok értelme teljesen érzéketlen volt ebben a tárgyban. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ebben az időben nem hitt minden zsidó az örökéletben. A lélek halhatatlanság platonai eszméit elfogadó görög-

római gondolkodás számára a test föltámadásának gondolata még elfogadhatatlan volt. Amikor Szent Pál hirdeti az Urat Athénban, megragadja a görögöket egy filozófiai bevezetéssel, és ez tetszik nekik, de amikor Jézus feltámadásának tanításához ér, ezek a művelt emberek ott-hagyják őt mondván: „*Majd még meghallgatunk máskor is erről.*”

Mégis éppen ez a tőlük oly idegen hit dobja be az apostolokat a világba. Amikor látjuk az első századok Egyházának rendkívüli növekedését, hozzá kell tennünk, hogy volt egy nagy kezdeti lökés, robbanás: a feltámadás. Egyedül ez adta a keresztény hittérítőknek azt a lendületet, amelyet e korszakban látunk, egyedül ez teremtett belőlük, a Jézus szenvedése idején megfélemedett, száználmas emberekből („*Erre mindenki magára hagyta és elmene-kült*”) a hit mártírjait és megvallóit, akik ezrével haltak meg, mindannyian azért, hogy igazolják: Krisztus él. Ez az, amit a kor pogányjai is megjegyeztek a kereszténységről, amint ezt az Apostolok Cselekedeteinek következő részlete is mutatja: Festus, római kormányzó hivatalba kerülésekor Pált már börtönben találja. Egy napon, mikor a helyi hatalmasság látogatóba jön, elő kell vezetnie Pált: „*...előhozta a királynak Pál ügyét: Félix itt hagyott egy embert a börtönben... Mikor a vádlói előálltak, semmi olyan vádat nem hoztak fel ellene, amit én bűnnek minősíthettem volna. Csak vallásukkal kapcsolatban volt vele valami vitájuk, meg egy bizonyos halott Jézust illetően, akiről Pál azt állította, hogy él.*” Ez volt amit néhány évvel Jézus halála után egy pogány megragadhatott a keresztény prédikációból, s a lényegét ragadta meg: Egy bizonyos Jézus, aki meghalt, akiről Pál azt állítja, hogy él. Ez volt, amit 60-ban egy római hivatalnok felfoghatott a keresztény tanításból. Jóllehet sok elvont

fejtegetés született azóta, de a legtöbb kevésbé ragadja meg az igazságot, mint Festus kormányzó leírása.

Nézzük meg a feltámadás jelentőségét:

A feltámadás mindenki számára láthatóvá teszi, ami kezdetben el volt rejtve Jézus természetében. Ha az ember megsejti Krisztus misztériumát, úgy gondolja mint Péter: *„Lehetetlen is volt, hogy a halál fogva tartsa...”* Jézusban a lét boltíve az örökkévalóra épül. Emlékezzünk szavaira: *„Én vagyok a föltámadás és az élet...”* és a zsidóknak mondott mondására: *„...mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok”*, amellyel Jézus magának az Istennek örökkévalóságát is kinyilvánítja. A feltámadás jel, kibontakoztatja azt a magot, amelyet Krisztus magában hordozott. Aki ettől eltér, az eltávolodik mindattól, amit ez jelent, s ami enélkül marad, nem érdemli meg, hogy a hit tárgya legyen. Jegyezzük meg, hogy a feltámadott Krisztus létezési módja különbözik az Evangéliumból ismert többi feltámasztottétól. Az élet ura, Jézus visszahívta az életbe Lázárt és az özvegyasszony fiát, de ezek néhány év múlva ismét meghaltak. Krisztus feltámadása nem ilyen csoda, az anyagi világnak fölébe kerülve végleges győzelem ez a halálon. Ő az első ember, aki diadalmasodik a halálon és örök időkre élővé lett.

A halál alapvető problémája az emberi életnek, de mi keresztények, hisszük, hogy az emberek közül egy legyőzte a halált, hisszük, hogy a feltámadt Krisztus minket is belevont ebbe a győzelembe: *„Halál, hol a te győzelmed? Halál, hol a te fullánkod?”* és hozzáfűzi: *„Ha tehát hirdetjük, hogy Krisztus föltámadt a halálból, hogyan állíthatják egyesek közületek, hogy nincs föltámadás? Ha nincs föltámadás, Krisztus sem támadt föl. Ha pedig Krisztus nem támadt föl, nincs értelme a mi tanításunknak, s nincs értelme a ti hiteteknek sem”* aki hisz abban, hogy

az Úr Jézus él, az ténylegesen keresztény. Minden egyéb bennefoglaltatik ebben.

Szeretnék egy személyes tapasztalatomra hivatkozni: én előbb hittem, hogy az Úr feltámadt és él, mint azt, hogy Ő Isten, és előbb minthogy Istenben hittem volna. De ezek az alapigazságok, amelyeket sohasem tagadtam, sőt ellenkezőleg, és minden más keresztény igazság ennek következményének tűnik nekem. Aki hiszi, hogy Jézus Krisztus él, egész természetesen fölfedezi a keresztény misztérium organizmusát. Olyan ponthoz értünk ezzel, amelyet, ha valaki elfogad, már keresztény, és van hite.

4

JÉZUS ÖRÖMHÍRE:
SZERETETBEN VALÓ ÉLET

Folytatva az Úr Jézus fölfedezését, most az Ó Örömhíréről szeretnék nektek beszélni. Ha valakit megkérdeztek – legyen az hitetlen vagy kevésbé képzett keresztény – hogy összegezze egyetlen mondatban Jézus tanítását, mit mondana? Nagy a valószínűsége, hogy így válaszolna: Jézus azt tanítja; „*Szeressétek egymást!*” és ez a köztudatban élő mondat helyesen fogja meg az evangéliumi tanítás központját.

Mert a végső számadáskor mi szerint ítéltetünk meg, mit mond Jézus? Nem a hatalmunk szerint ítélnék meg bennünket; Krisztus nem sokat törődött a hatalommal: „*Semmi hatalmad nem volna fölöttem, ha fölülről nem kaptad volna*” mondta a római birodalmat képviselő helytartónak és azt is mondta: „*Boldogok a szelídek, mert ők birtokolják a földet*” és nem evilág hatalmasai. Nem a tehetségünk szerint ítéltetünk meg, az Úr nem marasztalt el senkit tudása és emberi adottságai miatt, de nem tekintette azt másnak, mint a nagyobb felelősség alapjának.

Az anyagi gazdagságunk sem lesz az ítélet alapja. Jézus elmondja annak a gazdának a történetét, aki hatalmas csüröket és tekintélyes magtárákat építtetett, és fölhalmozta benne az egész termést, aztán a birtoklás örömeivel mondta: jól van, most már biztos a sikerem: „*Esztelen, még az éjjel számon kérik tőled lelkedet. Amit gyűjtöttél, kire marad?*” – mondja neki Jézus.

Nem ítéltetünk meg a külső erényeink szerint sem.

Az Evangéliumot olvasva láthatjuk, hogyan támadja Jézus azokat, akik erényesnek látszanak, de az erény szelleme nincs meg bennük. Sőt támadja a valóban erényeseket is, ha ez gőgre vezet bennük.

Mit leplez le Krisztus, mit támad? A bűnt talán, bár azt látjuk, hogy nyitott és végtelenül megbocsátó a bűnösökkel szemben, de ugyanakkor állandóan támadja a farizeusokat. A farizeusok bűnét leplezi le Jézus: „Én nem vagyok olyan mint a többi ember. Én erényes vagyok, s mert erényes vagyok, jogom van az Istennel való különleges barátságra, amelyre a többieknek nincs joguk.” Ez a farizeusi bűn, melyre Jézus azt mondja, hogy jobban szereti a templom előcsarnokában mellét verő vámost, mert: *„...nagyobb öröm lesz a mennyek országában egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon, akinek nincs szüksége rá, hogy megtérjen.”*

A hitünk sem lehet megítéltetésünk alapja. Jóllehet a hit az első adománya az Istennek, ez nyitja meg az örökélet kapuját. De hitünk ellenére is elkárhozhatunk.

A szeretetünk alapján ítéltetünk majd meg. Máté 25. fejezetében kapjuk Jézustól ezt az egyszerű és megdönt-hetetlen választ: *„Ekkor a király a jobboldalán állóknak azt mondja: Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokotokba a világ kezdete óta nektek készített országot, mert éhes voltam és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, jövevény voltam és befogadtatok, mezitelen voltam és felruháztatok, beteg voltam és felkerestetek engem, börtönben voltam és meglátogattatok. Ekkor az igazak így felelnek majd neki: Uram, mikor láttunk téged éhezni és adtunk enned, vagy szomjazni és adtunk innod? Mikor láttunk téged jövevényként és befogadtunk, vagy mezitelenül és felruháztunk? Mikor láttunk téged betegten vagy börtönben és meglátogattunk? A király pe-*

dig ezt fogja nekik felelni: Bizony mondom nektek, hogy amit egynek e legkisebb testvéreim közül tettetek, nekem tettétek.” Igen, az „utolsó ítéleten” nem számít sem a hatalom, sem a tehetség, sem az anyagi jólét, még az erény és a hit sem, egyedül a szeretet számít. Ez Jézus nagy üzenete, örömhírének lényege.

Ez az üzenet ragyog fel a jó szamaritánusról szóló híres példabeszédben: ember fekszik az útszélen, egy pap, majd egy levita mennek arra, de folytatják útjukat. Meg kell említenünk, hogy erényes, erkölcsösen gondolkodó emberekről van szó, akik jó lelkiismerettel sietnek dolgaik után. Végül odaér egy idegen, szegény, a zsidóktól eretneknek tekintett és megvetett szamaritánus. Ez látva a sebesültet megáll, felteszi öszvére és ápolgatja. Egyedül ő „találkozott” a sebesülttel, egyedül ő volt hajlandó meglátni. Ez a szeretet alapmagatartása: találkozni a másikkal, észrevenni őt, nem úgy tekinteni mint egy tárgyat, mely vagy hasznunkra van, vagy utunkban van.

Ezt a magatartást gyakorolta Jézus is. Láttuk, hogy csodáit az emberek szenvedései kényszerítik ki, amelyektől soha el nem fordult. A legszegényebbeket is meglátta, mint például a vak koldust, aki utána futott a jerikói úton. A tanítványok elutasították, de Jézus odahívta és meggyógyította. Meglátta a legkisebbeket is, a gyermekeket is, akiket a tanítványok – és mindig csak ők, – elkergették, de Jézus odahívta őket: *„Hagyjátok a kisdedeket, hogy hozzám jöjjenek, ne akadályozzátok őket, mert hozzájuk hasonlóké az Isten országa.”* Meglátta a legmegvetettebb embereket is kockáztatva, hogy megbotránkoztatja a széplelkeket: *„Miért eszik mestertek vámosokkal és bűnösökkel?”* – mondták a farizeusok, amire Jézus erélyesen és hatalommal vág vissza: *„Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem*

a betegeknek. Mert nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem hogy a bűnösöket.” Elment egészen az ellenségnek való megbocsátásig: „*Atyám, bocsáss meg nekik, hisz nem tudják, mit csinálnak*” – mondja a kereszten.

Egyébként éppen az ellenségszeretet parancsa az, amikor kiteljesedik a keresztyény szeretet: „*Mert ha azokat szerettitek, akik titeket szeretnek, milyen jutalmatok lesz? ... Én pedig mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket!*” Nemcsak a nemzeti, a társadalmi vagy a politikai ellenségeiteket, azt az ellenségedet is, akivel napi életedben találkozol. Ez egyébként azt is jól megmutatja, hogy a tőlünk kívánt szeretet túl van az érzelmeken. Jézus jobb pszichológus annál, hogy gyöngéd érzelmeket kívánna tőlünk az ellenséggel szemben: a szeretet, amelyet tőlünk kíván a szívünk mélyén van és az akaraton nyugszik, ez a szeretet erénye. (Idők folyamán a szeretet szó kissé megkopott, és az ilyen kifejezés, hogy „gyakorolja a szeretetet” rossz mellékízt kapott. Az ember nem „gyakorolja”, nem „teszi” a szeretetet, helyesebb azt mondani: az ember a szeretetben él, cselekszik.) A szeretet parancsa ismételten előkerül az Evangéliumban, s Jézus, életének legsúlyosabb perceiben, a tanítványaival elköltött utolsó vacsorán is erre gondolt: „*Arról ismeri meg majd mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt... szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket*” s mivel a szeretet – mondja Aquinói Szent Tamás – „az egység vágya” Jézus ekkor mondja el nagyszerű imáját az egységért: „*...ők is egy legyenek bennünk.*”

A szeretet üzenete még lángolóan élt az első tanítványoknál. Szent János, a tanítvány, akit Jézus szeretett, öreg korában írt első levelében szüntelenül ismételi Jézus szavait szinte szószaporító módon: „*Szeretteim, szeres-*

sük egymást, mert a szeretet az Istentől van és mindenki, aki szeret, az Istentől való és ismeri az Istent.” Aki tudja, hogy az „ismer” szónak az Írásban súlyos jelentése van (ahogy mondják, egy férfi ismeri az ő asszonyát) az megérti: „Aki nem szeret, nem ismeri az Istent, mert az Isten szeretet.” Itt kapjuk meg ténylegesen a kérdés kulcsát: „Szeretteim, ha az Isten így szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást. Istent soha senki nem látta. Ha szeretjük egymást, Isten bennünk marad... Ha valaki állítja, hogy: Szeretem az Istent –, de testvérét gyűlöli, hazudik. Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, nem szeretheti az Istent sem, akit nem lát.”

Ugyanígy szól Pál apostol az első korintusi levélben a Szeretet-himnuszban: „Szólhatok az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretet nincs bennem, csak zengő érc vagyok vagy pengő cimbalom. Lehet prófétáló tehetségem, ismerhetem az összes titkokat és mind a tudományokat, hittemmel elmozdíthatom a hegyeket, ha szeretet nincs bennem, mit sem érek.” Amint már említettük, nem csupán a hit szerint ítéltetünk meg: a szeretet erénye igazi szeretet nélkül komédia, még ha hősi fokú lenne is.

„Szétozthatom mindenemet a nélkülözők közt, odaadhatom a testemet is égő áldozatul, ha szeretet nincs bennem, mit sem használ nekem. A szeretet türelmes, a szeretet jóságos, a szeretet nem féltékeny, nem kérkedik, nem is kevély, nem tapintatlan, nem keresi a maga javát, nem gerjed haragra, a rosszat nem rója fel. Nem örül a gonoszságnak, örömét az igazság győzelmében leli. Mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel. S a szeretet nem szűnik meg soha. A prófétálás végetér, a nyelvek elhallgatnak, a tudomány elenyészik... megmarad a hit, a remény és a szeretet, ez a három, de közülük a szeretet a legnagyobb.”

A szeretet alapján ítéltetünk meg. Nem tudom láttatok-e Bergmann-nak „A vad eper” című filmjét. Néhány szóban próbálom ismertetni: Bergmann bemutat egy öreg embert az emberi sikerek csúcán, amint Svédországba igyekszik, hogy itt a legmagasabb egyetemi kitüntésekben részesüljön. Ez az öreg ember azonban lassan-lassan számot vet magában, hogy az Irás szerint mindez csak füst: ...hogyan az élete üres. Álmodik, és látja magát megítélve, mert soha nem szeretett. Fény tűnik fel, ő megérti és a többiekhez csatlakozva próbálja kinyitni az ajtót. A házvezetőnőjével beszél, és néhány egyszerű mozdulat is elárulja, hogy ez az öreg ember életében először másképp nézi az embereket, nem mint tárgyakat, hanem mint személyiségeket, és próbál kilépni túlzott individualizmusából.

Valóban, az „egyéniség” a keresztény számára más mint a „személy”: az egyén mindent akar birtokolni és üressé és magánossá válik, bezárva önmaga kicsiségébe, végtelen elmentmondásainak poklába. A személy az ellenkezője. A tökéletes adásban mindenről lemond, és mindent megkap: „...aki pedig elveszti életét miattam, megtalálja” – mondja Jézus.

A szeretet végül is az egyetlen dolog, Jézus nagyon jól tudja ezt, mely képes betölteni az ember szívét. Bármely világnézet, legyen az ilyen vagy amolyan, amely nem elégti ki az embernek ezt a lényeges szükségletét, nem ismeri az ember alapvető dimenzióit; mert az ember a legjobban megszervezett világban is elpusztul lelkileg, ha nem törődnek vele, ha nincs személyisége. „Az embereknek egyetlen dologra van szükségük – írja Simone Weil, – valakire, aki valóban figyelembe veszi őket; nehéz és ritka dolog, csaknem csoda!” Saint-Exupéry pedig azt mondta: „egyetlen igazi emberi fényűzés van, ez az emberi kap-

csolat.” A világ építésében nem szabad megfelekedezni Jézus szavairól: „*Nem csak kenyérrrel él az ember*” és másutt: „*Mi haszna van abból az embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelkét kár éri?*”

Végül is a szeretetnek különféle megnyilatkozásait ismerjük, amelyekről Jézus az Evangéliumokban szól. Ezeket így összegezhetnénk:

Először is kell a figyelmesség, tisztelet, amely nem birtokolni akar. Akit szeretünk, azon nem uralkodunk. Jézus tiszteli a legjelentéktlenebb, sőt legbűnösebb embert is, gondoljunk Jézus magatartására Mária Magdolna iránt.

Másodszor kell az alázat, mely rácsodálkozik a másik emberre, kell a csodálkozó megragadása annak a ténynek, hogy vannak mások s az ő létezésük éppen olyan bensőséges, intim, és kifürkészhetetlen, mint az enyém: „minden ember fölöttem áll valami módon ezért tanulhatok tőlük”, mondja Emerson. Jézus végtelenül alázatos.

Az egyedüllét is kell, nem a párbeszéd visszautasítása, nem a másoktól való eltávolodás (noha a fizikai eltávolodás néha szükséges), hanem a lelki tapintat.

Végül gyöngédség szükséges. Nem rejlik-e benne a teljes szeretet a Szűz gyengéd tekintetében, melyet templominkban szemlélhetünk, s Krisztus tekintetének gyöngédségében, amelyet az evangélista említ? „*Jézus ránézett és megkedvelte.*”

Jézus irgalmában nem csupán együttérzés, hanem megértés és megbocsátás is van.

Ez a gyöngédség, amelyben a keresztény szeretet kicsúcsosodik, egyben végtelen érzékenységet is jelent a világ minden szenvedésével szemben, nyitottságot minden, még a legnyomorultabb emberi létezővel szemben is.

5

JÉZUS ÖRÖMHÍRE:
A SZENTHÁROMSÁGRÓL
SZÓLÓ ÜZENET

Hogy Jézus olyan hangsúlyt tesz a testvéri szeretetre, az végső soron azért van, mert mint Szent János mondja: Isten maga is szeretet. Valóban ki is Jézus Istene?

Jézus Krisztus Istene elsősorban Atya.

Atya, aki törődik az emberekkel: *„Fejetek hajszálai is mind meg vannak számlálva”*, mondja Jézus. Az Atya tudja mire van szükségünk: *„Hisz tudja mennyei Atyátok, hogy minderre szükségték van.”* Az Atya látja a szívek titkát is: *„Atyád, aki a rejtekben is lát, megfizet neked.”* Az Atya tökéletes: *„Legyetek tehát tökéletesek, mint mennyei Atyátok is tökéletes”* s Jézus gyakran nevezi őt szent Atyának. Az Atya jó és irgalmas: *„Esőt ad igazaknak is, hamisaknak is.”* Jézus a tékozló fiúról szóló példabeszéd családapá alakjában rajzolja meg Őt felejtetetlen módon: már távolról észreveszi fiát, eléje siet, nyakába borul és megöleli, s Jézus hozzáteszi: *„Tehát ti, bár gonoszok vagytok, tudtok jót adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább ad jót mennyei Atyátok...”* Az Atya végül is egyesítve ezeket a vonásokat: a mi Atyánk. Így tanítja nekünk Jézus: *„Amikor pedig imádkoztok, ne fecsegjétek össze-vissza, mint a pogányok... Így imádkozzatok: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltesd meg a te neved...”* Végig az Evangéliumokban ilyenképpen folytatódik Jézus tanítása az Atyáról.

Jézus azonban nemcsak próféta, aki beszél az Atyáról. Van az Evangéliumokban egy még lényegesebb megnyilatkozás az Isten titkáról, magára Jézus létére támaszkodó megnyilatkozás. Láttuk, hogy Jézus nemcsak be-

szélt az Istenről – Atyáról, hanem önmagát is Istennek tartja. S az apostolok aggódó kérdése óta: „*Ki ez az ember?*” a föltámadásban való hitig lépésről lépésre kialakult a tanítványokban egy bizonyosság: Jézus maga is Isten.

Az Istenben Ő a Fiú.

Ha az Atya a mi Atyánk, neki valami sajátos módon Atyja, s Jézus mindig gondosan megkülönbözteti az Atyához való viszonyát a mienkétől: „...*mennyei Atyátok*” mondja, de azt is mondja: „...*mennyei Atyám*.” „*Nem a test és a vér nyilvánította ezt ki neked, hanem mennyei Atyám*” mondja Péternek. Az Atya az, aki küldte őt: „*Az én tanításom nem a magamé, hanem azé, aki engem küldött*.” Az Atyához fordul imájában félrevonulva az éjszakában. Az evangélisták megörökítették néhányat imáiból, néhányat ezekből a párbeszédekből a Fiú és az Atya között: „*Dicsérlek, Atyám, ég és föld Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsék és okosak elöl és kinyilvánítottad a kicsinyeknek*” másutt pedig: „...*tudom, hogy mindig meghallgatsz engem...*”

Jézus egész magatartása fiúi; maga mondja: „*Nem tehetek én önmagamtól semmit sem..., mert nem a magam akaratát keresem, hanem annak akaratát, aki engem küldött*.” Máshelyen pedig: „*Az én elédelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki engem küldött*.” Még ennél is több van: Jézus nemcsak beszél az Atyáról, kinyilatkoztatja Őt a maga mivoltában. A földön is egy fiú képet ad az atyáról is, bármely pedagógus tehet ilyen kísérletet: ismerve egy fiút, legyen az gyerek vagy már ifjú, következtethet az apára, akit nem ismer. És ha egy fiú szörnyűségeket művel, az többnyire azért van, mert nincs apja, vagy magára hagyta őt. A földi életben a fiú képe az apjának, nem teljesen, de valóságosan. Mennyivel in-

kább képet adhat nekünk mennyei Atyjáról Jézus, a tökéletes Fiú. Szent János írja megkapó rövidséggel: „*Istent soha senki sem látta, az Egyszülött Isten, aki az Atya keblén van, ő nyilatkoztatta ki.*” Először is Jézus mélységesen egy az Atyával a szeretet által. Az Atyának és a Fiúnak ez a szeretete ismételten kifejeződik az evangéliumi szövegekben: „*...senki sem ismeri az Atyát, csak a Fiú és akinek a Fiú kinyilatkoztatja.*” Jézus maga is megjegyzi: „*Az Atya szereti a Fiút.*” És megerősíti a teljes egységet, mely köztük van: „*Legyenek ők mindnyájan egy, mint te, Atyám, bennem és én tebenned.*” S idézhetnénk itt az egész „főpapi imát”, melyet Jézus az utolsó vacsorán mondott, mely e szavakkal fejeződik be: „*Én és az Atya egy vagyunk.*”

De ugyanakkor amikor Jézus egészen fiúi, kinyilatkoztatja nekünk a Szentlelket is. Amennyiben „fiúi” annyiban „lelki” is, az Isten Lelkével betöltött. Az ember-Jézus a Szentlélektől fogantatott, mondja Máté és Lukács. Keresztelkedésekor az Atya Lelke nyugodott rajta: „*Te vagy az én szeretett fiam, benned telik kedvem.*” Az evangélisták gyakran említik, hogy Jézus telve volt Szentlélekkel: „*Jézus a Szentlélektől elelve ott hagyta a Jordánt, s a Lélek ösztönzésére a pusztába vonult negyven napra.*” „*Jézus kitörő örömmel dicsőítette az Istent a Szentlélekben.*” Maga is hirdeti, amikor nyilvános működését elkezdi a zsinagógában, gyermekkorának városában, Názáretben: „*Az Úr lelke van rajtam.*” A Lélek által gyógyít és ördögöket űz ki, és Keresztelő János szava szerint a Lélekben fog keresztelni: „*Én vízzel keresztellek, ő majd Szentlélekkel keresztel benneteket.*” Jézus beszél a Szentlélek szerepéről a mi életünkben. A Lélek által ismerjük fel az igazságot, és Ő az, aki bennünk lakik: „*Nem hagylak árván titeket*” mondja Jézus szenvedése

előtt: „*A Vigasztaló, a Szentlélek pedig, akit az Atya küld az én nevemben, majd megtanít titeket mindenre.*” „*Amikor pedig bíróság elé állítanak... megadatik ugyanis nektek abban az órában, hogy mit mondjatok.*”

Jézus azért jött a világra, hogy a Lelket adja nekünk: „*Azért jöttem, hogy tüzet gyűjtsak a földön. Mi más szeretnék, mint hogy lángra lobbanjon.*”

Végül beszél nekünk a Szentlélek helyéről az Istenben: „... *a Vigasztaló... az Atyától származik.*” A Lélek a szeretetkapcsolat az Atya és a Fiú között.

Igy tehát Jézus kinyilatkoztatja nekünk élete és tanítása által az Istent mint Atyát, ugyanakkor kinyilatkoztatja magát mint Fiút, aki egészen egy az Atyával, és hozzászeli, hogy az Isten Lélek is, s Jézus azért jött, hogy részesítsen minket a Lélekben. Jézus Krisztus Istene tehát Atya, Fiú és Szentlélek.

Ugyanakkor határozottan állítja Jézus a zsidó hagyományoknak megfelelően azt is, hogy Isten egyetlen, hogy Isten Egy. A zsidók imáját idézi: „*Halljad, Izrael! A mi Urunk Istenünk egyetlen Úr.*” Ezt a látszólagos ellentmondást érinti főpapi imájának tetőpontján egy meghökentető mondat, amely megoldja az ellentmondást és alapját jelenti a Háromság dogmájának: „*Én és az Atya egy vagyunk.*” Jézus Istene tehát a később kialakult kifejezéssel mondvá Háromságos-Isten: Isten úgy nyilatkoztatja ki magát Jézus által, mint aki Három az Egyben.

Az Egyháznak bizonyos időre volt szüksége, amíg világosan tudatába tudta fogadni ezt az elképzelhetetlen állítást. A Szentírás alapján az jól látható, hogy az Isten és a világ közötti párbeszéd, Jahvéval, a mindenható Atyával kezdődött, folytatódott Jézus Krisztussal, a közénk jött Fiúval, befejeződött – maga Jézus tanította – a Szentlélekben. De ez az Egyház első négy századában

nyomasztó dialektikát jelentett: állítani az Egyetlent a zsidósághoz hasonlóan, hogy bele ne vesszenek a mitológia világába; de állítani azt is, hogy ez az Egy Három, mivel Jézus mondta.

Igen, a mi Istenünk nem „a világmindenség örök magányosa” akiről Voltair beszél. Az Ő egyedülisége nem magányosság. Isten egy termékeny egység. Szeretetegység. Már eddig is beszéltünk a szeretetről, de valójában mi is a szeretet? Nem más, mondja Aquinói szent Tamás, mint egynek lenni és sokakban maradni.

Ez az emberi természetünk legmélyén élő vágy, melyet képtelenek vagyunk itt lenni teljes egészében megvalósítani, teljességben megvan Istenben; és az, amit Szent János így mond: „...az Isten szeretet.” A Szentháromság egész dogmája megvilágosul e három szóban; mert mikor azt mondjuk az Isten szeretet, könnyebben megértjük, hogy ő nem egy önmagába zárt magányosság, mert emberi tapasztalataink szerint is a szeretethez többen kell legyünk. Ha Isten egy örökkévaló, magányos személy lenne, nehezen tudnánk megérteni, hogy Ő szeretet. De amint Jézus mondja, Isten többeket jelent, többeket, akik annyira szeretik egymást, hogy Eggyé lesznek. Egy család, egy közösség, egy életáramlat, ezért: Isten szeretet.

Vannak képek, analógiák, amelyek lehetővé teszik nem a megértését, – mert semmi nem veszi el annyira látásunkat, mint a túl nagy fény –, hanem csupán a megfejtését annak, mi a Szentháromság. Először is a család hasonlata: Az Atya és a Fiú egysége, akik a Lélekben nyilvánítják ki kölcsönös szeretetüket, hasonlítható a férj és a feleség egységéhez, akiknek kölcsönös szeretete a gyermekben fejeződik ki. Ez a kép annyival inkább is jó, mert maguk a szavak, amelyeket Jézus használ Isten feltárhatatlan valóságának megismertetésére az emberek

családi életéből valók: Az Atya, a Fiú, a család Lelke.

Ilyen továbbá a közösség analógiája: Az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek az egysége, a három személynek, akik annyira szeretik egymást, hogy Eggyé lesznek, hasonlítható azon emberi közösség egységéhez, melyben sokak törekszenek egységre. Minden emberi közösség a képe ily módon a Szentháromságnak. E titoknak szemlélése megvilágítja emberi kapcsolatainkat egyaránt kárhóztatva az egységet visszautasító egoizmusukba zárkozó egyedeket, valamint a lealacsonyító, szabványosító hamis egységet. Ténylegesen az ember mindig hajlamos elhajolni az egyik oldalra: akik az egységet hangsúlyozzák és a közösség értékeit magasztalják, félő, hogy elhanyagolják az emberi személyiség egyedi értékét; akik pedig az egyén értékeit magasztalják, könnyen megfélemeznek a társadalom és a közösség valóságáról és individualizmusba torokollanak. Ezzel szemben Jézus olyan Istent nyilatkoztat ki, akiben többek, valóban többnek maradva Egyet alkotnak.

Ez a megvalósult szeretetnek – mely egyedül Istenben valósult meg – paradoxona, mert Isten szeretet. Ebben a szemléletben minden igazi emberi szeretet az Isten képmása: „...mindenki, aki szeret, az Istentől van és ismeri az Istent, mert az Isten szeretet.”

Valahányszor emberi lények szerelemmel vagy barátsággal szeretik egymást, egy kis szentháromságot hoznak létre. Az ember Istennek valóban képmása. Nem az elszigetelt egyed, hanem az emberi közösség az Isten képmása, amint a liturgikus himnusz mondja: „Ahol szeretet van ott van az Isten.”

Jézus nem azért tárta fel számunkra ezt a misztériumot, hogy tudásunkat növelje, hanem mert szeretetének részesévé akar tenni minket az Isten, s ezért meghívott bennünket a Szentháromság közösségébe.

Mivel a Fiú emberré lett, és így Testvérünk-ké vált, ugyanazt az Atyát bírjuk mi is, és megkapjuk az ő Lelkét is. Ezt szokták úgy nevezni, hogy „deifikáció” „istenülés” és szent Atanáz leírhatta ezt a merész mondatot: „Az Isten emberré lett, hogy minket Istenné tegyen.”

Elárultatása és elítéltetése előtt szerettei számára ez Jézus utolsó kívánsága: „...*hogyan egy legyenek, amint mi egy vagyunk, Atyám: én öbennük és te énbennem – hogyan így tökéletesen egy legyenek... hogyan a szeretet, amellyel engem szeretted, bennük legyen és én öbennük.*”

A Szentháromság mintázása az emberek között, az emberek bekerülése a Szentháromságba: ez Jézus legfőbb óhaja, ez köztünk való missziójának végső értelme. Amikor egy keresztény keresztet vet, Jézusban való hitét bizonyítja, aki életét adta értünk a keresztfán, de ugyanakkor a Szentháromságban való hitéről is vall az evangéliumi szavak által: „...*az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére.*”

Istenhez való viszonyunknak nem szabad valami személytelen kapcsolatnak lennie, hanem tudnunk kell azt, hogy Ő a mi Atyánk, a Testvérünk és a mi Lelkünk.

Igen, számunkra keresztények számára Isten egyszerre Atyánk, Testvérünk és Lelkünk. Ezzel a három névvel nevezhetjük Őt, mely megegyezik a három alapvető emberi viszonytal, s ugyanakkor a három isteni Személyt is megjelöli. A keresztény számára nem létezik az Egy önmagában, csak a Háromságnak az egysége.

Jézus Krisztus Istene ilyen.

6

JÉZUS, AZ EMBERRÉ LETT FIÚ:
A MEGTESTESÜLÉS

Jézus emberi személyiségéből indultunk ki, megközelítettük misztériumát, meghallgattuk üzenetét a szeretetről, az Istenről, aki a szeretet. S mert keresztények vagyunk hozzátesszük, hogy Jézus a közénk jött Isten. De hogyan is van az, hogy Jézus Isten?

Meg kell csinálnunk a közénk jött Isten teológiáját: ezt nevezik „Megtestesülésnek”.

Láttuk, hogy a keresztény hit végtelenül egyszerű: keresztény az, aki hiszi, hogy Jézus Krisztus az Úr, és hogy örökké él. Ez a keresztény hit életető hit; Péter apostolé is az, amikor azt mondja Jézusnak: *„Uram, kihez menjünk? Tiéd az örök élet tanítása.”* Midőn Péter ezt kimondja, már megtette a hit ugrását és követi Jézust egész szívéből, minden erejéből, mint ahogy Istent követné, de ez még nem fejeződik ki a szavaiban pontosan. Ennek következtében az első keresztények elsősorban a feltámadást és Jézus uralmát hirdetik, csak lassan-lassan kezdtek a Krisztus titkáról gondolkodni, s így született meg később a megtestesülés dogmájának nevezett teológia.

Láthatjuk tehát, először van a hit egy Személyhez való élő hozzákapcsolódásként, ezt követi a teológia mint értelmi meggondolása ennek a hitnek, végül ennek megszövegezése. Ez utóbbi nem akarja kimeríteni a kinyilatkoztatás egész tartalmát. Ez egyszersmind valami korlát, sorompó, határvonal, amelyet az Egyház jobbról vagy balról elhelyez éppen a hit épségének védelmében a fenyegető eretnekségekkel szemben. A mi hitünk egyszerű, élő, de ugyanakkor mérhetetlenül nagyobb, mint a

teológiai meglátások; ami pedig ezek megfogalmazását illeti az legföljebb egy még ezeknél is kevésbé teljes váznak vagy tartó szerkezetnek tekinthető. Például: hiszünk az Egyházban és élünk ebből a hitből, pedig az Egyház teológiája még most alakul ki, dogmatikai megfogalmazása pedig egészen hiányos.

A küldetésünk az, hogy közöljük másokkal Jézusba való hitünket, csak ezután jön el a megtérő számára a teológiai megismerés szakasza. Megértjük most már, hogy a hit, mint éltető szintézis igen egyszerű lehet, „a szénegető hite”, míg a teológia meg nem szűnően alakul, mert ez értelmi megragadás. Azt is megértjük, hogy a hit változatlan maradt az első Pünkösöd óta: Péter hite ugyanaz volt, mint a mostani pápáé, jóllehet a teológia fejlődik, és egyre több dogma megfogalmazódik. Amit új dogmának nevezünk, az olyan igazság, amelyet mindig hitt az Egyház, de nem volt még kifejezve, sem meghatározva. Végezetül a dogmatikai megfogalmazás mindig szakmai jellegű. Mi imádjuk Jézust, a „Meváltót” és az „Urat”, de nem imádjuk az „egylényegű” Jézust. Claudel szerint a dogma „az a kis visszautasíthatatlan szó, mely elzárja az eretnekséghez vezető utat”. Mindig valami negatív megfogalmazás, egy szélső határ. Például az az állítás, hogy Jézus „egylényegű”, ez azt akarja mondani, hogy aki nem fogadja el, hogy Jézus olyan, mint az Atya, nem tartozik az Egyházhoz: Anathema sit. „Ezen a határon túl a jegyek nem érvényesek” olvashatjuk a metró folyosóin: ez az értelme a dogmatikai megfogalmazásnak is. Ezek a megállapítások nem hiábavalók, amikor a Jézusban való hit után rátérünk a Megtestesülés teológiájára és dogmájára.

Ezzel kapcsolatban idézzünk egy részt André Frossardtól: „A szellem bátorsága nem abban áll, hogy átlépjük

a dogma határait, hanem hogy megközelíti azt. És az eretnekséget nem azért ítéli el az egyházi felsőbbség, mert merészség, hanem mert gyöngeség. Nem találkozunk még olyan eretnekkal, aki túljutott a megtestesülés dogmáján, de olyan emberrel igen, akiből hiányzott a szükséges szellemi erő, hogy befogadja, s így vagy csak embernek tiszteli, vagy csak Istenként imádja Azt, akit az Egyház emberré lett Istennek jelent ki.” Ebben áll a Megtestesülés teológiájának dialektikája.

Az emberré lett Jézus Krisztus igazságától kétféleképpen térhet el az ember, két veszély fenyeget: mondhatjuk azt, hogy Jézus ember, a legnagyobb minden ember között, igazi ember, de csak ez és nem Isten. Történetileg ez az állítás volt Arius és Nestorius eretneksége. Az Egyház két ízben szállt szembe ezzel. 325-ben a niceai zsinaton Ariusszal szemben az egyházatyák kijelentették: „Krisztus egylényegű Istennel” (görögül: homooúsius). Ami azt jelenti, hogy hasonló, egyenlő az Atyaistennel. 431-ben az efezusi zsinaton az Atyák megerősítik Nestoriuszal szemben, hogy „Mária istenanya” (görögül: theotokos). Nestorius azt állította, hogy Mária csak az ember-Jézus anyja. Az Atyák azonban így válaszoltak: „Nem lehet különválasztani Jézusban az embert és az Istent, ezért mondhatjuk, hogy Mária istenanya”. Ez az eretnekség napjainkban is él: hány keresztény ariánus vagy nestoriánus, anélkül hogy tudná! Jézust csupán az emberiség legnagyobbjának tartják; elismerik Jézus emberségét, de nem látják az Ő istenségét.

Ezzel szemben azonban mondhatná azt is valaki; Jézus igenis Isten, de nem igazán ember, csak hasonló hozzá, de nem az. Történetileg ez az állítás a gnózis eretneksége, majd később Eutycheé: ez a „monofizitizmus”. Az Egyház két ízben szólta ellene. A gnózissal szemben az el-

ső teológusok állítják a megtestesülés valóságát, amint Szent János is: „*Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és amit kezünkkel tapintottunk: az élet Igéjét hirdetjük nektek.*” Ezt mondja Szent Ignác is 110 táján: „Krisztus valóságosan megszületett, valóságosan evett, valóságosan ivott és valóságosan fel is támadt”. 451-ben, húsz évvel később az efezusi zsinat után a calcedoni zsinat elítéli Eutyche tévedését. Ez az eretnokség megvan ma is: sok keresztény nem lát Jézusban mást csak Istent, és elfelejti a Megtestesülést! Hány keresztény van, akik számára az ember-Jézus nem jelent semmit: Ezek sohasem olvasták az Evangéliumokat, nem ismerik a ragyogó példabeszédeket; soha nem kerültek baráti és testvéri kapcsolatba Urunkkal, elfelejtették, hogy szent János szerint az Ige (azaz a legtisztább, a legszellemibb valami) hússá lett (János szándékosan használja ezt a triviális kifejezést). Amikor áldozáskor magukhoz veszik Krisztus testét, azt mondják „a jó Istent” vették magukhoz, elfelejtkeznek Jézus emberségéről, amely a kereszténység alapja.

„Egyesek egy csökkentértékű emberséget állítanak az Isten Fiáról, mások egy megkevesbedett istenséget” – mondja szent Leó, a nagy pápa. Ez a két veszély fenyeget bennünket a megtestesülés teológiájának szemléletében. Amint tanítása, úgy Jézus léte maga is ellentétet rejt magában: Isten és ember: „*Ő a zsidóknak ugyan botrány, a pogányoknak meg ostobaság*” – mondja szent Pál. Hajlamosak vagyunk arra, hogy kiiktassuk a két szempont valamelyikét, de az Egyház őrzi a helyes irányt azok között, akik tagadják Krisztus istenségét, vagy akik elfelejtik az Ő emberségét. Congar atya ezt mondja: „Az Egyház vízvázasztóként királyi úton halad az efezusi zsinaton 431-ben elítélt nestorianizmus és a calcedoni zsi-

naton 451-ben elítélt monofizitizmus között.” A két véglet veszélyét elhárítva nem marad más hátra, mint megkérdezni: hogyan lehetett az Isten emberré? Az emberségnek és az istenségnek valami keverékéről van szó? Ez a feltevés csábító, de az Egyház visszautasítja, mert ez éppen hitünk középpontját: Jézus Krisztus személyét tagadja. A történelem azt mutatja, hogy tévedtek, akik a megtestesülést ilyen keveredésnek tekintették: akár azt feltételezték, hogy a két természet bensőséges egységet alkot, az emberség és az istenség egymásba vegyül, mint a monofizitisták esetében; akár feláldozva az egységet a sérthetlenségért, két külön természetet vallottak, mint a nestoriánusok.

Szükségessé teszi ez, hogy kissé megnézzük a „természet” és a „személy” fogalmát. Vegyük őket a legközönségesebb jelentésükben: így például az emberi természet az, ami megkülönbözteti az embert a dolgoktól vagy az angyaloktól, az ember személyisége az, ami megkülönbözteti őt a többi embertől. Ha most alkalmazzuk ezt az egyszerű meghatározást a Szentháromság dogmájára, beszélhetünk isteni Személyekről és isteni természetről: három személy ugyanazon természet egységében, ez a Szentháromság dogmája. Vonatkoztassuk most e meghatározásokat a megtestesülésre. A Megtestesült nem a két természet egysége. Az isteni természet és az emberi természet megvan valóban összecserélhetetlen módon. Jézusnak valóságos embersége van. Valóban olyan ember volt, mint mi; gondolkozott, mint mi; szeretett, mint mi; szenvedett, mint mi; meghalt, mint mi. A Megtestesülés nem is egyesülése a két személynek; Jézusban nincs egy isteni személy és egy emberi személy, egyetlen személy van benne: az Isten Fia.

A Megtestesülés egy személynek és két természetnek

az egysége: az isteni Személyek egyike, a Fiú emberi természetet vett fel. Két megkülönböztethető természetet birtokol tehát: az isteni természetet és az emberi természetet.

Az Isten maga „személyesen” jön közénk, az Isten maga odaadja magát. Az Atya-Fiú-Lélek Háromságos-Isten az időn és a téren kívül létezik, de történelmünknek egy adott pillanatában a három isteni Személy egyike magára vette az emberi természetet.

A Fiú öröktől fogva Isten, de Szűz Mária méhében történelmünknek egy adott pillanatában fölvette az emberi természetet és Jézus lett. Emberi természete nem lett istenivé, valóságos emberi természet maradt, és mi megismerhettük Jézusnak valóságos emberi és testi mivoltát, mely az Isten örök Fiának emberi természetévé vált, „fiúi” lett. Ez az, amit úgy fejez ki a teológiai zsargon „hiposztatikus egység”, ami annyit jelent, hogy az emberi természet egyesült (görögül hypostasis) az Isten Fiának személyével. S ha a keresztény kimondhatja ezt az első látásra botrányoztatónak tűnő állítást: „Mária az Isten anyja”, ez annyit jelent, hogy Mária, mint minden földi anya, anyai viszonyban van nemcsak fiának a testével, hanem a benne lévő személlyel is, ebben az esetben magának az Isten Fiának személyével.

Ez a Megtestesülés teológiája. Természetesen, mint már mondtam, ennek a teológiai tételnek az ismerete nem szükséges az üdvösséghez. Amikor ipari tanulóknak beszélek Krisztusról, nem használok teológiai kifejezéseket. Egyszerűen azt mondom el nekik, hogy Jézus az Úr, akit nekünk követnünk kell, s hogy Ő örökkön él. Ez a keresztény hit. De mert emberek vagyunk, helyesen kell gondolkodnunk, és műveltségünk színvonalán álló vallási műveltséggel kell rendelkezünk. Tegyük hozzá, ha Jé-

zussal kapcsolatban le hagyjuk az Isten vagy ember fogalmak bármelyikét, megöltük a hitet. Jézus valóban összekötőhíd Isten és az emberek között; az egyetlen igazi kapcsolat Isten és ember között, ezért Ő az egyetlen igazi pap: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet, senki sem juthat az Atyához, csak én általam.*” Ő az egyetlen híd, az egyetlen út, az egyetlen közlekedési vonal Isten és az emberek között, mivel Ő az egyetlen létező, aki egyszerre Isten és ember. De ha az ember kiiktatja e kettő valamelyikét, nem marad többé semmiféle út. Nem marad más, mint egy felhőkben élő, távoli Isten, aki nem törődik velünk. Mauriac így kiált fel: „Kellett, hogy az Isten behatoljon az emberiség közé, és hogy a történelem egy meghatározott pillanatában, a földgolyónak egy bizonyos pontján, egy húsból és vérből való emberi lény elmondjon bizonyos mondatokat, megtegyen bizonyos mozdulatokat, mindez kellett ahhoz, hogy én térdre boruljak. Ha Krisztus nem mondta volna: „Mi Atyánk” benne se lett volna soha meg a fiúságnak az érzése, és ez a megszólítás soha nem törhetett volna föl szívemből. Csak azt hiszem, amit érintek, amit látok, csak ami testet ölt tudatomban, és ezért hiszek Krisztusban. Minden törekvés, mely le akarja rontani benne az emberi természetet, legbensőbb törekvéseimmel ütközik össze. Kétségkívül ide vezethető vissza az is, hogy Krisztus Királynak, a győzelmes Messiásnak képével szemben jobban kedvelem a meggyötört, alázatos arcú embert, akit az emmausi fogadóban Rembrandt utasai felismertek a kenyérszégességben, a sebekkel borított testvérünket, a mi Istenünket.”

Hasonló értelemben idézhetjük Bernanos szavait: „Ha a mi Istenünk a pogányok és filozófusok Istene lett volna, elmenekült volna a magas egekbe, nyomorúságunk elűzte volna. De tudjátok, hogy Ő közénk jött. Leköp-

hetitek az arcát, keresztre szegezhetitek: nem számít, hogy ez már megtörtént.”

Végül is, miért lett az Isten emberré? Mi a megtestesülés indítóoka? Jézus megmondja, nincs ennél szebb megfogalmazása a megtestesülésnek egy teológusnál sem: *„Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta oda... hogy üdvözüljön a világ általa.”*

Jézus be akar vinni bennünket Isten szeretetébe, amelyet Ő közénk jöve elhagyott. Az Atya elküldte a Fiát hozzánk, hogy Fiának testvérei és neki fogadott fiai legyünk, s hogy betöltsön bennünket a Szentlélek. Egy szóval, hogy belépjunk a Szentháromságba. „Az Isten ember lett, hogy bennünket Istenné tegyen” mondogatták az Egyház első szentjei. És Ő ember lett önzetlen szeretetből, mert a szeretet osztozni akar. A mi Istenünk nem patriárkális Isten, aki csak fölülről néz bennünket. Jól mondja Naziani szent Gergely, egy negyedik századi teológus: Krisztus aludni akart, hogy megszentelje álmunkat; el akart fáradni, hogy megszentelje fáradságainkat, sírni akart, hogy értéket adjon könnyeinknek.

A kereszténység a Megtestesülés vallása.

7

A MEGTESTESÜLÉS HELYE A VILÁG:
A TEREMTÉS

Hogy a világot Isten teremtette, ez a keresztény Hiszek-egy első tétele: „Hiszek Istenben... mennynek és földnek Teremtőjében.”

Meg kell jegyeznünk, hogy bár a teremtés gondolata mint teória, pusztán értelemmel is elérhető filozófiai eszme, mégsem alakult ki csak a zsidó-keresztény gondolatvilágban. A görögöknek például sohasem sikerült a teremtés gondolatát helyesen kifejezniük, így kiiktatták a teremtés kérdését azt állítva, hogy a mindenség maga az Isten (ezt nevezik panteizmusnak). Vagy Plotinusszal együtt azt mondták, hogy a mindenség kiárad az Istenből, mint a világosság a lámpából s ezzel Isten teremtő akaratát szüntették meg. Végül Platónnal úgy tekintették a teremtést, mint a már meglévő anyagot megformáló isteni kézműves tevékenységét, és hozzátették, hogy az anyag soha nem is teremtődött. Ezzel szemben a zsidók, akiknek a műveltsége jóval kevésbé volt fejlett, mint a görögöké, eljutottak a teremtés eszméjének helyes és filozófiai igen kiváló formájához. „*Kezdetben, – mondja a vers, amellyel a Genézis könyve kezdődik, – teremtette Isten* (a héber bara igét használja, mely egyedül az Isten cselekvésére van fenntartva) *a mennyet és a földet* (azaz mindent, ami van). *A föld pedig puszta és üres vala... És mondá Isten: legyen világosság. És lőn világosság.*” Ez a költői leírás megragadó képet ad Isten teremtő hatalmáról. Egyedül Isten létezik és teremt, semmi más nem létezik még.

A teremtés távolról sem rossz, mint azt a platóni elképzelés tartja. Isten jósága árad ki benne, ezért mondja a leírás refrénje: „*És látá Isten a világosságot, hogy jó...*” A teremtés koronája végül az ember: „*És mondá: Alkosunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra... És teremté Isten az embert az ő képére; Isten képére teremté őt, férfiúvá és asszonnyá teremté őket. És megáldá őket Isten, és mondá: NövekedjeteK és sokasodjateK és töltséteK be a földet, és hajtsátok azt uralmatok alá.*”

A zsidók helyes Isten-szemléletből indulnak ki, amely a görögöknél hiányzott. Hogy a teremtést helyesen határozhassuk meg, a világról és az Istenről is helyes szemlélettel kell rendelkezoznünk, mivel a teremtés lényegében a világnak Istenhez való vonatkozása.

Mit mond a hit erről?

A hit először is azt mondja, hogy Isten a világot „sem-miből”, ex nihilo teremtette. Amikor ezt mondjuk, nem képzelünk el egy előbb létező üres valamit, teret; egyszerű tagadás ez, mely azt akarja kifejezni, hogy a teremtett világon kívül nem volt más, csak Isten. Másrészt nem szabad Platón módjára a teremtést emberi cselekvésnek elképzelni: „csinálni” számunkra valóban valami meglévőnek az átformálását jelenti. Hogyan fogjuk fel tehát a teremtést?

Aquinói szent Tamás számára ez egyszerűen a teremtett létező mélységes függése az Istennel szemben.

Tehát amikor azt mondjuk, hogy a világ a semmiből teremtődött, csupán azt akarjuk mondani, hogy a világ alapvetően, (ontológiailag, mondja a filozófia) függ Istentől. Szent Pál nagyszerűen fejezi ezt ki athéni beszédében, amelyet az Apostolok Cselekedetei mond el nekünk. Így szól a görögökhöz: „*Mert benne élünk, mozgunk és vagyunk.*”

Ebből következik: hogy a teremtés a világnak függő viszonya az Istennel szemben, továbbá, hogy a világ állandóan teremődik. A teremtés mindig folyik, ez az az adomány, melyet az Isten ad létéből minden percben minden teremtménynek. A teremtés nem szűnik meg soha: „*Az én Atyám mind ez ideig munkálkodik*” – mondja Jézus. Nem kell visszautaznunk az idők kezdetéhez, ha Istent keressük. Isten nem vonul ki a teremtésből, mint azt Simone Weil vagy a katharok gondolták; ott van a világmindenség mögött, a világban benne, a mindenség szívében minden pillanatban. Ha kiszorítjuk a teremtést az idők kezdetére, kiiktatjuk Isten különleges jelenlétét a világból, melyet a keresztények is felismertek (és amelyet a panteizmus is megsejtett), az Istennek ezt az „*áttetszését*” a világban, amelyről Teilhard de Chardin beszél.

Hitünk azt is mondja, hogy Isten kezdetben teremtette a világot. Ezt mondva azt akarja mondani, hogy az idő maga is teremtett. Hosszú időn keresztül nehézséget jelentett az embereknek megérteni, hogy az Isten kívül van a téren. A zsidók például nem tudták elképzelni, hogy Isten éppúgy van Babilonban, mint Jeruzsálemben; ez volt a száműzetés nagy felfedezése, amikor a Templom lerombolva, s a nép Babilónia fogságában volt.

Ma ezt nehézség nélkül elfogadja mindenki; azt azonban ma is nehezen értik meg az emberek, hogy az Isten az időn is kívül van, és hogy ugyanakkor amikor a tér minden helyén jelen van, jelen van az idő minden pillanatában is: „*per omnia saecula saeculorum, örökkön örökké*”, mondja a liturgia. P.Gélineau így tolmácsolja ezt: „Isten az, aki van, aki volt és aki jön.”

A teremtéssel kapcsolatos nehézségek innen származ-

nak. Ne felejtjük el, hogy az idő és a tér kozmikus valóságok, ennél fogva teremtett dolgok, ez a tér-idő komplexus, amelyről Einstein beszél. Nincs időn és téren kívüliség. P.Sertillanges bedobhatta mélységesen igaz szellemes mondását: „A világ mindig létezett és mégis van kezdete”. Mindig létezett, mert soha nem volt olyan pillanat, amelyben nem létezett volna. Jóllehet volt kezdete, de mégis mindig volt, mert kezdete előtt nem volt időtartam, amelyben nem létezett volna.

Szent Ágoston egyetlen mondatban foglalja ezt össze: „A világ nem az időben (in tempore) teremtetett, hanem az idővel (cum tempore)”, azaz az idő és a tér a világgal együtt teremtetett. És Szent Ágoston így folytatja: „A világ tehát minden időben (onni tempore) létezett, de mégsem kezdet nélküli (sine initio)”. Láthatjátok, hogy szemben a helytelenül informálódott filozófusok vélekedésével, nem sérti a teremtés gondolatát, ha azt mondjuk: a világ mindig létezett!

Hitünk végül azt mondja, hogy a teremtés középpontjában az ember áll. Az ember a világmindenségért, ez olyan beszéd, amelyben a „világ” nyilatkozik meg, s ezzel szembe is fordul Istennel. Tőlünk függ az, hogy a világ káromol vagy imdákozik. A teremtés az ember sikeréhez kapcsolódik: Szent Pál azt mondja: *„...az egész természet sóhajtozik és vajúdik mindmáig... mi magunk is, akik bensőnkben hordozzuk a lélek csiráit, sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását.”* Az természetesen lehetséges, a hit nem mond erről semmit, hogy a kozmoszban számos „gondolkodó emberiség” van (a tudósok egészen ellentmondóan vallanak erről). Ebben az esetben a kozmosz nem egy központú, hanem több központú lenne. Mégis valamennyi emberiség az anyagot és a szellemet magában egyesítő straté-

giai pont maradna. Az angyal csak szellemi teremtmény, az élettelen anyagvilág csak anyagi. Péguy a teremtményekről beszélve hangsúlyozza: „A pusztán anyagiakból hiányzik a szellem, ezt jól tudjuk, de a pusztán szellemiekből hiányzik az anyag —, ezt is tudnunk kell.” Viszont az ember magában egyesít szellemet és anyagot. Ezenfelül még ha el is fogadjuk a feltevést, hogy több világ létezik, Krisztusban újra megtaláljuk a kozmosz egyetlen középpontját.

Valójában miért is akart Isten teremteni? A kinyilatkoztatás azt mondja: Isten szeretetből akart teremteni: „...*az Isten szeretet.*” Ám a szeretet sajátossága: magunkat adni ingyenesen, és Isten, akinek nincsen szüksége senkire önmagán kívül, ingyenesen akarta adni magát, azaz akart teremteni. Ez az egyetlen ingyenes szeretet létezik a világon. Minden emberi szeretet tisztátalan. Amikor szeretünk valakit, ez sohasem egészen érdemtelen, még az istenszeretetünk sem. Ezzel szemben Isten, aki teljesség és nincs szüksége senkire, ingyenesen szeret és szeretve teremt. Jól tudjuk: minden szeretet, még az emberi szeretet is teremtő. Nincs is más, csak a szeretet, amiben az ember az Istenhez hasonlóan teremteni képes. Az ember csodálatos gépeket tud szerkeszteni, de teremteni csak akkor, amikor szeret, mert amikor szeret, létre hívja azt, akit szeret. Állíthatjuk, hogy akit nem szeretnek, az lényegében nem is létezik. Hány-szor láttam ifjakat, akiknek nem is volt igazi életük, mert soha nem éltek senkiért, és akik valóban élni kezdtek attól a perctől fogva, amikor szerette őket valaki. Isten a világot szeretetének kiáradásában teremtette, hogy visszatérjen a világ szabadon Őhozzá. Ez is a szeretet mozzanata, nem rabszolga által akarunk szeretettetni, hanem szabad lények által. A kozmosz szabadsága az ember. Az ember által a világmindenség kegyelmet kaphat és

egyesülhet az Istennel, de az ember által kudarcot, bukást is szenvedhet. A Föld embere által vagy minden „gondolkodó emberiség” által, ha feltételezzük a több világot, még ebben az esetben is monocentrikusak lehetünk, mert Isten az embert a Földre és Jézus Krisztusban teremtette.

Mi hisszük, hogy a kozmosznak és az Istennek az egysége már teljesen megvalósult az emberré lett Úr Jézus Krisztusban.

Jézus a teremtés végcélja: Teilhard azt mondaná „az Omega-pont”. Ő az út, amely által a kozmosz visszatér Istenhez. Jézusban egyesül Isten és a világ, benne, aki egyszerre ember – tehát benne van térben-időben – és Isten is. Benne, akiről Szent Pál írja: „Ő... *elsőszülött*” s aki előképe Isten és a világ egységének, mely csak az idők végén realizálódik tökéletesen.

Ez a teremtés keresztény szemlélete. Ez az a világ, amelyben helyet kapott a megtestesülés. Hatalmas kozmikus vízió ez, s láthatjuk mily nagyságot ért el az ember. Mi vagyunk a kozmosz papjai Jézus Krisztus által, amint Szent Pál mondja: „...*minden a tietek. Ti viszont a Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig az Istené.*”

Befejezésül mondjuk el, hogy a kereszténynek szeretnie kell a teremtett világot, amint Jézus is csodálattal nézte az ég madarait és a mezők liliomait, s példaként állította őket elének. Úgy kell szeretnünk a teremtést, mint saját testünket, hisz végső soron a teremtett világ az ember kozmikus teste, Krisztusnak magának is kozmikus teste, amint azt Teilhard oly szépen megírta a *Mise a világ felett* című művében: Mindenre, ami növekszik és fejlődik, mondhatod, Uram: „ez az én testem”, s mindenre ami szenved és fogy, mondhatod, Uram: „ez az én vérem”.

A prometheusi ember birtokolja a Természetet: uralja és szétrombolja, a pantheista feloldódik benne és belevész; a keresztény ember pedig testeként szemléli, amelyet át kell alakítania és Istenhez vezetnie, mint Krisztus tette.

A MEGTESTESÜLÉS HELYE A VILÁG:
A BŰNBEEESÉS
ÉS A SZABADSÁG MISZTÉRIUMA,
A ROSSZ, A BŰN

Az ember, mint már láttuk, s mint Szent Vazul mondja: „Teremtény, aki azt a feladatot kapta, hogy Istenné legyen”. Istenné lenni Isten nélkül és Istennel szemben, ez Prometheusnak, az égi tüzet megszerző embernek a mondája. Istenné lenni Istennel együtt, ez pedig magának a Teremtő akaratának a megvalósítása. Az ember arra kapott hívást, hogy Jézus Krisztusnak, az elsőszülöttnék nyomán egyesüljön Istennel, és az egész világmindenséget Istenhez vezesse. Ez a teremtés rendje. Ez a rend azonban nem kényszer; az ember szabadságára épül, melyet maga az Isten teremtett.

Az Isten nem paternalista. Tudjuk, hogy osztozni akar életünkben, de nem akarja boldogságunkat akaratunk ellenére.

Nem lehet boldoggá tenni az embereket akaratuk ellenére. Az emberbarátok megpróbálták, de ez sok vérbe és könnybe került. Isten hívja az embert a vele való egyesülésre, de nem kényszeríti.

S itt meg kell néznünk az emberi szabadság problémáját.

Mi is a szabadság?

Valójában ott lehet szabadságról beszélni, ahol két személy van jelen. Képzeltetek el például egy embert egy lakatlan szigeten: szabad-e ez az ember vagy nem? Nem lehet tudni, nem is merül fel ez a kérdés itt. De attól a perctől kezdve, ahogy egy másik ember is kiköt a szigeten, s először közeledik, hogy kérjen valamit, fölmerül a szabadság problémája: a mi magányos emberünk

teljesítheti vagy visszautasíthatja, amit tőle kérnek. Szabadság csak ott van, ahol legalább két személy van; szabad felelet csak ott lehet, ahol hívás van; ami annyit jelent, hogy ilyen értelemben szabadság csak a szeretetben lehetséges.

Az ember egy szigeten él a kozmoszba ágyazva, de nincs egyedül. Az Isten hívja őt, s tudjuk a kinyilatkoztatásból, hogy az ember visszautasította az Istent.

Ezt nevezzük eredeti bűnnek. A Biblia azt tanítja, hogy történelmünk kezdetén volt egy visszautasítás: az ember elfordult Istentől azt képzelve göggyében, hogy nélküle is tud élni. Az Isten teremtő szeretete kudarcot szenvedett az ember szabadságán. Ez az emberiség drámája, ez készítette sírásra Assisi Ferencet, amikor így kiáltott fel: „A Szeretetet nem szeretik!”

A Genézis könyve elmondja az eredeti bűnnek mélységesen igaz képes történetét: az ember, a teremtés koronája az Éden-kertben él, s a Kísértő arra ösztönzi őt, hogy Isten helyére törekedjen: „...*Olyanokká lesztek, mint az Isten...*” és ez lázadás, visszautasítás a szeretettel szemben.

A rossz tehát az ember akaratából belépett a világba. Igaz ugyan, hogy már előbb is megszületett a szellemvilágban, az angyalok világában a Sátánnal, de az ember által terjedt ki az anyagi világra. Az ember elzárkózott az Istennel való egyesülés lehetőségétől, s ezzel elzárta az útját a kegyelemnek, mely általa áradt volna a kozmoszba. A világ nem kapcsolódhat többé az ember által Istenhez, és ezért Szent Pál szerint: „...*az egész természet (együtt) sóhajtozik és vajúdik.*”

És ez elvezet bennünket a rossz problémájához.

A rossz kétségkívül az emberi élet nagy botránya, ezért nem lehet néhány szóval elintézni ezt a kérdést.

A keresztény embernek azonban van rá felelete. A rossznak két fajtája van:

Először is az, amit én „egzisztenciális” rossznak neveznék, mely magából az ember személyiségéből, az eredeti bűntől elválaszthatatlan emberi természetből fejlődik ki a világban.

Mi is az ember valójában? Anyagba beleszorított szellem, s ez már maga szenvedés. Az anyag törvénye ugyanis a változás és a halál, a bőség és a pazarlás: hogy egyetlen virág nőhessen, a magok ezrei hálnak el, hogy néhány állat megmaradjon, százak tűnnek el. Az anyag elpusztul és megújul, zúzódik, törik, porrá válik („Emlékezzél ember, hogy porból vagy és porrá leszel!” mondja a hamvazkodás liturgiája), tönkremegy és sikerre jut. „...*az egész természet (együtt) sóhajtozik és vajúdik.*”

Ez a teremtés gigászi pazarlásának törvénye. Az anyagvilág nem szenved ettől, még az állatvilág számára sem borzalom a betegség, a halál és az egyéni szerencsétlenség.

Bármilyen intelligens és eszes is legyen valamely fejlettebb állat, nem különbözik a kozmosztól, tudata nem „gondolkodó”, nem tudja, hogy létezik. Ezzel szemben az ember tudja, hogy létezik. Létének egész mélységével tudja, hogy azért teremtetett, hogy mint minden szellem örökké létezzen. Még a legolcsóbb sláger is örök szerelemről beszél.

Az ember nem tud beletörődni a halálba, nem tudja elfogadni, hogy az anyagvilág foglya legyen, mert világos számára, hogy az anyagon uralkodni, azt átformálni teremtetett. Az ember mivoltához hozzátartozik már az első emberpárnál, hogy szenved a betegségtől és a haláltól, a pusztuló és törékeny anyagiságtól, amelyet Teilhard, a külső és belső kisebbedés szenvedésének” nevez; mivel az ember úgy ahogy van nem teljes egészében e

világba való. Van feleletünk erre a problémára: az idők végén a világ átalakul, az élet győzedelmeskedik (s végső soron egyedül a hívő ember hisz valóban az életben, mert hiszi, hogy legyőzi a halált). Addig azonban az embernek fáradoznia kell a világ átalakításán és humanizálásán. A Szentírás ezenkívül azt is tanítja, hogy az Isten által eleve elképzelt baráti viszonyban a betegség és a halál kevesebb feszültséget jelentett volna számunkra. Szent Pál azt mondja: „...egy ember által lépett a világba a bűn, majd a bűn folyományaként a halál.”

De a legszörnyűbb rossz nem az ember eredeti mivoltából következik, hanem a bűnből származik. Hisz az élet végső győzelmében való reményünk által elég erősnek érezzük magunkat az egzisztenciális rossz legyőzésére, legalábbis távlatokban: humanizáljuk a világot, gyógyítjuk a betegségeket, fokozatosan legyőzzük mindazt, ami pusztítja az embert, azaz a Teremtő terve szerint uralmunk alá hajtjuk a földet.

Az igazi rossz: a bűn, a gyűlölet, a viszály, az elnyomás. A rossz, amit az emberek okoznak egymásnak. A háborúk, az igazságtalanságok, „az embernek ember által való kizsákmányolása”, hogy Marx Károly találó kifejezését használjuk. A bűn a szeretet visszautasítása, mert már láttuk, hogy az ember szeretetre van teremtve. Az ember meg tudja őrizni méltóságát a szenvedésben és a halálban is, Jézus megmutatta ezt, de a bűn az tönkreteszi az embert.

Saint-Exupéry mondja: „Nem szeretem, hogy tönkreteszik az embert” és valóban nem tesszük-e tönkre az embereket? Egy földrengés tragikus dolog, egzisztenciális rossz, amely pusztítja, összetöri az embert, de mi ez a koncentrációs táborhoz, ehhez a szinte tudományosan kidolgozott embertipráshoz viszonyítva? Mi ez a fajgyű-

lölethez és a polgárháborúkhöz képest? Fájdalmas tapasztalatunk az is, hogyan teszi tönkre az ember már a gyermekeket is. Ki ne találkozott volna már ilyen „tönkretett” fiatalokkal, akiknek értékrendszerük egészen elferdült a felnőttektől szerzett csalódások nyomán.

Az eredeti bűnnek legsúlyosabb következménye a szeretet visszautasítása. Az eredeti bűnt az első emberpár követte el, ez az ő személyes bűnük volt, és ezen a címen én nem vagyok felelős, azt én nem követtem el. De ennek az eredeti bűnnek a következtében „sérülten” születtem erre a világra, és természetesen Isten szeretetétől elzárva. Vegyünk példának egy házaspárt, aki dőzsölve eltékozolja minden vagyonát. Ennek a házaspárnak a gyermeke egészen ártatlan a szülei vétkében, és felnőve mégis meg lesz fosztva az örökségtől, amely reá szállott volna. Így vagyunk mi is: az első emberpár eltékozolta a mi örökségünket, és mi a gyűlölet, a megvetés, a bűn világába születünk, mondhatnánk az „anti-szeretet” világába.

E sötét képpel szemben vannak, akik a szolgaság világát eszményítik, amelyben az ember szabadság nélkül is boldog lehet, s melyben az emberiség megszabadulna a szabadság súlyos terhétől. Erről beszélt Dosztojevszkij A Karamazov testvérekben: „nagy inkvizítora” dicsekszik, hogy megoldotta az ember problémáját, mert szolgát csinált belőle, s magára vette szabadságának súlyát. Az ember azonban nem igavonó állat, Isten nem ezt akarja velünk. A keresztény világkép nem tragikus (remény nélküli) világkép, hanem csak drámai (a drámában mindig van egy kezdés, mely szembenáll a tragédiával), mert mindenek ellenére a keresztények szerint Isten az, aki győz. Jézus szüntelenül ismételi ezt. Gondoljatok csak a tékozló fiú nagyszerű példabeszédére, melyet könnyen alkalmazhatunk az emberiség egészére. A li-

turgia egészen addig megy el, hogy az eredeti bűnről azt mondja: „Boldog bűn (felix culpa), mely ilyen Megváltót adott nekünk.”

Látni fogjuk, hogy Isten szeretete erősebb, mint a mi visszautasításunk. Tudjuk, hogy az isteni szeretet egészen addig ment, hogy osztozott emberi körülményeinkben, sőt testvérként viselte bűnünk következményét is. Az isteni szeretet a bűn miatt egészen a keresztségig megy.

9

AZ ÜDVÖSSÉG AKARÁSA:
AZ ÜDVÖSSÉG TÖRTÉNETE
ÉS MÁRIA

Isten nem bátortalanodik el az ember visszautasítása miatt, s az üdvösségtörténet éppen abban áll, hogy Isten mindig újra kezdi az emberiséggel való párbeszédét, s vég-ső soron – látni fogjuk – az Isten saját személyében fi-zetett azért, hogy újra kezdhesse velünk a párbeszédet. Az üdvösségtörténet ténylegesen a Megváltás előkészíté-se. Isten nem meteorként jött közénk. Nem váratlanul pottyant az égből a földre, történelmi előzményei vol-tak: az emberiség hosszú várakozása előzte meg.

Nem feladatunk, hogy sajátos történelmi fejtegetést ad-junk, bár bizonyára nagyon érdekes lenne, de túllépne célkitűzéseinken. A zsidó nép története csak annyiban érdekel minket most, amennyiben üdvösségtörténet. Nem az eseményei szentek ennek a történetnek: mint bár-mely nép története, a zsidó népé is, tele van gyilkossá-gokkal, házasságtörésekkel, háborúkkal és más hasonló borzalmakkal; de szent, mert – amint a zsidók ennek valóban tudatában voltak – ez a választott nép Istennel való kapcsolatának a története. Izraelen keresztül pró-bált Isten párbeszédet kezdeni az emberiséggel. Üdvösség-történet ez, mert egy nép történelmének minden szeren-csétlenségén, összeomlásán és minden időszakos sikerén keresztül az Isten akarja újramezdeni az emberrel az ere-deti bűnnel megszakadt párbeszédet, és megteremteni a „Szövetséget”. A keresztények számára ez a dialógus Jézus Krisztusban fejeződött be, aki azért jött, hogy szövetséget kössön Isten és az ember között. *„Ez a ke-hely az újszövetség az én véremben.”*

Ha röviden áttekintjük az Ószövetséget, láthatjuk, hogy az ószövetség éppen a kinyilatkoztatott szeretet története, a soha el nem bátortalanodó szereteté. Ezekben az oly különböző könyvekben (mert vannak a Bibliában történeti könyvek, lírai eposzok, költemények, legendák, történetek stb.) az egységet a szövetség-téma adja. Ebben a szellemben ismerkedjünk meg az Ószövetséggel.

A párbeszéd Ábrahámmal, a zsidók, a keresztények és a muzulmánok közös atyjával kezdődik el újból. Ábrahám elfogadja az Isten hívását: *„Menj ki földedről és rokonságod közül és atyád házából, és jöjj ama földre, melyet mutatok néked”* és Ábrahám elindul.

Az Isten szólít, az ember válaszol: ez az üdvösség kezdete. Ábrahám magatartása szemben áll Ádám visszatartásával. A párbeszéd elkezdődött: Isten olyannak mutatta meg magát, aki szólít és aki beszél, a párbeszéd Istenének. És ez a kis beduin sejk elindul övével, nomád módon vándorolva „a termékeny félhold” vidékén, szembeállva a bálványimádással. A Biblia megőrizte számkra archaikusan és rendkívül színesen elmondva Ábrahám és Isten kapcsolatának történetét. Különösen szép Ábrahám közbenjárása Szodomáért, a bűnökkel teli városért, melyet Isten el akar pusztítani. Ábrahám így szól Istenhez: *„Hát elpusztítasz igazat, gonoszat egyaránt? Ha ötven igaz van abban a városban, azok is elpusztulnak s nem kegyelmezel meg annak a helynek az ötven igazért, ha van benne? Távol legyen tőled, hogy ilyes dolgot cselekedjél és megölj igazat, gonoszat egyaránt, s úgy járjon az igaz, mint a gonosz! Nem illő az Tehozád: ki ítélted az egész földet, ilyen igazságot nem szolgáltatatsz! Mondá erre az Úr neki: Ha talállok Szodoma városában ötven igazat, – megkegyelmezek értük az egész helynek. Felelvén erre Ábrahám mondá: Ha már*

egyszer elkezdtem, hadd szóljak Uramhoz, noha por és hamu vagyok. Hátha öt hűja lesz az ötven igaznak? Negyvenötért már eltörlőd az egész várost? – Erre ő azt mondá: Nem törölöm el, ha találok ott negyvenötöt. – Erre ismét szóla Hozzá: Hátha negyven akad ott, mit csinálsz? – Ő azt mondá: Nem sújtom a negyvenért. – Kérlek, – mondá – ne haragudjál, Uram, hogy szólok: Hátha harminc akad ott? – Felelé: Nem teszem meg, ha találok ott harmincat. Ha már egyszer elkezdtem, – mondá, – hadd szóljak Uramhoz: Hátha húsz akad ott? – Mondá: Nem pusztítom el a húszért. Könyörgök, – mondá, – ne haragudjál, Uram, hogy még egyszer szólok, hátha tíz akad ott? – Erre ő azt mondá: Nem törölöm el a tízért. Csodálatos jelenet: Isten, aki szeretet és megbocsátás, párbeszédet folytat teremtményével, s figyeljük meg, Ábrahám az, aki először abbahagyja.

Ábrahám leszármazottai Egyiptomba menekülnek, s ott a fáraó szolgaságba veti őket. Egy másik vezére is van a történeti zsidó nép kezdeti korszakának: Mózes. Őt is az Isten szólítja: a pusztában találkozik vele a csipkebokornál, mely égett de nem hamvadt el. Mózes odamegy és Isten így szól hozzá: „*Én vagyok az, Aki vagyok.*” Figyeljük meg, hogy ez az ősi szöveg milyen mélységes teológiát tartalmaz. Isten pedig meggyőzi Mózeset, s az kivezeti Egyiptomból e rabszolga-csapatot „*...nagy erővel és hatalmas kézzel*” és kiformálja belőle a zsidó népet. Később e nép elfoglalja Palesztinát, majd sok hányódás után Dávid és Salamon királyok idején viszonylag erős királysággá alakul. Kihaszználva „a termékeny félhold” két nagy hatalmának, Egyiptomnak és Mezopotámiának pillanatnyi hanyatlását, a Zsidó Királyság terjeszkedik is. Úgy látszik, hogy minden sikerül, fölépül az Isten állama, megépül a templom, s papok népesítik

be azt. Aztán minden összeomlik: először is, mert Egyiptom és Mezopotámia visszanyeri hatalmát, s a Zsidó Királyság jelentéktelenné válik, másrészt belülről válik megosztottá. A káldeusok csakhamar lerombolják a Zsidó Királyság utolsó maradványát is, elfoglalják Jeruzsálemet, a száműzetés és a babiloni fogság kora következik. Érdekes megfigyelnünk, hogy Izrael hite növekszik anyagi hatalmának csökkenésével. A zsidó vallás nem volt összekötve a nép társadalmi struktúrájával, sőt azt mondhatjuk, hogy minél siralmasabb az Izrael királyság helyzete, hitük annál jobban tisztul és növekszik.

Isten prófétákat küld népének, hogy jó útra térítsék amikor belemerül a kétségbeesésbe, a reménytelenségbe vagy a bálványimádásba.

Nézzük például Illés prófétát, akit üldöztek a bálványimádó zsidók, akik áttértek a föníciai Báál istenség kultuszára. Illés így szól a néphez: *„Meddig sántikáltok kétfelé? Ha az Úr az Isten, kövessétek őt, ha pedig Báál, kövessétek azt. A nép azonban egy szót sem felele néki. Erre Illés azt mondá a népnek: Én maradtam meg egyedül az Úr prófétái közül: Báál prófétái pedig négyszázötvenen vannak. Adjatok nekünk két fiatal bikát, aztán ők válasszák ki maguknak az egyik bikát s vágják darabokra s tegyék a fára, de tüzet ne tegyenek alája: én pedig majd a másik bikát készítem el és teszem a fára s tüzet szintén nem teszek alája. Hívjátok segítségül isteneitek nevét, én meg majd segítségül hívom az én Uram nevét s amelyik Isten tűz által meghallgat, az legyen az Isten.*

Miután ők átvették a bikát, melyet nekik odaadott, elkészíték s reggeltől délig hívogatták Báál nevét, mondván: Báál, hallgass meg minket. De nem jött egy hang sem s nem felelt senki sem, hiába ugrándoztak az oltár kö-

rül, amelyet készítettek. Mikor aztán már délre járt, günyölődött velük Illés mondván: Hangosabban kiáltatok, hiszen isten ő, – talán éppen beszélget, vagy a fogadóban vagyon, avagy úton, vagy bizony tán alszik, hadd ébredjen fel. Hangosabban kiáltoztak tehát és szokásuk szerint késekkel és törökkel vagdalták magukat, míg el nem borította őket a vér. Mikor aztán elmúlt a dél és prófétálásuk közben eljött az az idő, amikor az eledeláldozatot szokták bemutatni... odalépe Illés próféta és mondá: Uram, Ábrahámnak, Izsáknak s Izraelnek Istene, mutasd meg ma, hogy te vagy Izrael Istene, meg hogy én a te szolgád vagyok és hogy a te parancsodra cselekedtem mindezt. ...Ekkor lecsapa az Úr tüze s megemészte az egészen eléő áldozatot, meg a fát s a köveket meg a port... Mikor látta ezt az egész nép, arcára borula s mondá: Az Úr az Isten, az Úr az Isten!" Jahve az az Isten, aki válaszol ellentétben minden pogány istenséggel, akik kigúnyolják Illés prófétát és nem válaszolnak. Illést pedig üldözik mint istennek minden tanúságtevőjét. Láttuk már, „a Szeretetet nem szeretik” és valányszor Isten választott embere által nyilatkozik meg, ezeket az embereket üldözik. Illést is üldözik tehát, menekül, fáradt és elege van mindenből: „Elég volt, Uram, vedd el életemet, mert én sem vagyok jobb, mint atyáim.” Isten azonban megerősíti őt egy látomásban a Sinai-hegyen: „Mondá erre néki: Jöjj ki és állj a hegyre az Úr elé, s im ott elvonul az Úr, s az Úr előtt nagy és erős szélvész, mely hegyeket forgat fel és sziklákat zúz össze s a szélvészben nincs az Úr, – s a szélvész után földrengés s a földrengésben nincs az Úr, – s a földrengés után tűz s a tűzben nincs az Úr, – s a tűz után enyhe szellő susogása. Mikor ezt Illés meghallotta, palástjával eltakará arcát s kiméne.” Isten nem volt a vi-

harban, sem a földrengésben, sem a tűzben, Isten a szellőben volt.

A próféták csodálatos írásokat hagytak ránk, melyek jól tükrözik az Isten és Izrael közötti párbeszédet. Izaiás ezt mondatja Istennel: *„Hadd énekeljem el kedvesemnek, az én szerelmesemnek énekét szőlejéről. Szőleje volt szerelmesemnek igen termékeny hegytetőn. Sövénnyel körülvette, a köveket kiszedte belőle, és szépen beültette; közepén tornyot épített, és sajtót vágott ki benne; és várta, hogy szőlőt hozzon, és vadszőlőt hozott. Nos hát, Jeruzsálem lakói és Júda férfiai: tegyetek igazságot köztem és szőlőm között! Mit kellett volna még tennem szőlőmmel, és én nem tettem meg vele? Talán, hogy azt vártam, hogy szőlőt hozzon, és vadszőlőt hozott?”* Ez a szőlőről szóló ének jól ábrázolja Istennek és Izraelnek, illetve Istennek és az emberiségnek a viszonyát. És midőn Jézus azt mondja: *„Én vagyok a szőlőtő, ti meg a szőlővesszők; aki énbennem marad és én őbenne, sok fűrtöt terem, de nálam nélkül semmit sem tehettek’* erre az izaiási jövendölésre utal.

Jeremiástól, aki sohasem tudott ellenállni annak, hogy Isten nevében beszéljen, jöllehet ez ellenségei kezébe juttatta, tőle idézzük ezeket a nagyszerű sorokat: *„Rá-szedtél Uram! Rá vagyok szedve! Erősebb voltál nálam és legyőztél! Nevetség tárgyává lettem egész nap, mindenki kigúnyol engem. Ahányszor ugyanis beszélek, azt kell kiáltanom, és fennszóval mondanom: Gonoszság! Erőszak! Gyalázatokra lett az Úr beszéde, nevetségemre egész nap! Azt gondoltam: nem törődöm vele, nem beszélek többé az ő nevében! De ilyenkor mintha tűz gyúlt volna szívemben, csak úgy égett tőle a csontom, s én elaléltam, és nem tudtam elviselni.”* Oly csodálatos ez, mint egy misztikus megtapasztalás.

Egyes próféták, hogy szemléltessék az Isten és Izrael közötti kapcsolatot, amely mindannyiunkra is érvényes, a jegyesség és a házasság képét használják: Isten olyan Izraelhez és hozzánk mint a vőlegény, aki megbocsát hűtlen menyasszonyának. Ozeás ezt adja Isten szájába: *„És eljegyezlek magamnak örökre, eljegyezlek magamnak annak rendje és módja szerint jósággal és szeretettel. Eljegyezlek magamnak hűséggel, és te majd megtudod, hogy én vagyok az Úr.”* Ugyanúgy a második Izaiás „Izrael vígasztalásának könyvében” ezt mondja: *„Mert urad lesz a te Alkotód... Mert mint elhagyott és bánkódó lelkű asszony hívott meg téged az Úr, mint ifjúkorban eltaszított feleséget, – mondja a te Isteded. Egy szempillantásra, rövid időre elhagytalak, de nagy irgalommal egybegyűjtetek. Haragom pillanatában kissé elrejtettem előled arcomat, de örök irgalommal megkönyörülök rajtad – úgymond a te megváltód, az Úr.”* Más helyütt pásztorhoz hasonlítja Istent: *„Mint a pásztor, legelteti nyáját; karjával összegyűjti a bárányokat, s ölébe emeli, az anyajuhokat ő maga viszi.”* És amikor Jézus azt mondta *„Én vagyok a jó pásztor”*, ezt az izaiási képet eleveníti föl.

Jegyezzük meg közben azt is, mennyire hamis dolog az Ószövetséget egy kegyetlen Isten megnyilatkozásainak tekinteni, s minden szeretetmegnyilvánulást az Újszövetségbe utalni. Hiszen az Ószövetségnek csúcspontja az a bizonyos szerelmi költemény, amelyet minden jámbor zsidó tudott, s melyet maga Jézus is gyakran mondogatott, az Énekek Éneke. Ez a költemény ezzel a megállapítással fejeződik be: *„Tengernyi víz sem tudja elolteni a szerelmet, folyamok sem tudják elsodorni.”*

Az Isten és Izrael közötti párbeszéd történetét, mely a „szövetség” és „jegyesség” gondolatában konkretizáló-

dott, ki kell egészítenünk még a messiásvárás történetével. Izrael századokon át várt egy eseményt, várt valakit. Nem tudta pontosan, hogy kit, de valakit, aki valóra váltja Isten ígéreteit. Úgy képzelik el mint vezért vagy mint királyt – ezt már láttuk –, de valami egészen sajátos módon: ezért a legbensőségesebb próféta, a „szenvedő szolga” verseinek szerzője egészen addig megy el, hogy megrajzolja egy egészen páratlan szövegben ezt a paradox alakot: *„Úgy nőtt fel előtte, mint a fiatal hajtás, és mint a gyökér a szomszéd földből... Megvetett volt, a legutolsó az emberek között, a fájdalmak embere, a betegség ismerője. Arca mintegy elrejtett és megvetett volt, azért nem is becsültük őt. Valóban a mi betegségeinket ő hordozta, s a mi fájdalmainkat ő viselte; és mi őt szinte bélpoklosnak tekintettük, az Istentől megvertnek és megalázottnak. Pedig ő a mi gonoszságainkért sebesített meg, a mi bűneinkért töretett össze; a mi békességünkért van rajta a fenyíték, s az ő kék foltjai által gyógyultunk meg. Mi mindnyájan mint a juhok tévelyegtünk, ki-ki a saját útjára tért; s az Úr őreá helyezte mindnyájunk gonoszságát. Feláldoztatott, mert ő maga akarta, és nem nyitotta meg száját; viszik mint a juhot leölésre, és mint nyírója előtt a bérány, elnémul, és meg nem nyitja száját... S a gonoszok közé számíttatott, és sokaknak a bűnét hordozta, és ő a törvénszegőkért imádkozott.”* A „szenvedő igaz” portréja ez. Ha az ember meggondolja, hogy ezek a sorok Jézus szenvedéseit több századdal megelőzve íródtak, akkor értékeljük igazán az Ószövetség teológiájának kiválóságát és fejlettségét.

Nekünk keresztényeknek az Ószövetség Szűz Máriában éri el tetőpontját. Amikor Isten lejött közénk, itt lent is készültek reá a zsoltár szavai szerint: *„Nyíljék*

meg a föld és teremje a Szabadítót.” Mária által nyílt meg a föld, hogy teremje az Üdvözítőt. Mária egyesíti magában az egész bibliai fejlődést, Izraelnek, az Isten felé tartó emberiség előharcosának minden fejlődését. Ő eljutott a legmagasabb pontra, melyre emberi teremtmény Isten felé egyáltalán eljuthat. Péguy mondja: „Az angyalok felének s az emberiség egészének ebben a nyomorúságában senki halandó nem volt, aki születésétől kezdve tiszta lett volna, míg egy napon született egy asszony Júda törzsből a világ üdvösségére s telve kegyelemmel. Különben József is a Dávid házából való Jákob házának sarja volt. Mária az eredeti ártatlanság teljességében született, olyan tisztán, mint amilyen Éva volt a bűn előtt.” Mária hite a hívő nemzedékek által alakult: „*Boldog, aki hisz...*” mondja neki rokona, Erzsébet. Mária nagysága abban áll, hogy mindnyájunk nevében elfogadta a Megtestesülést, s ezzel bizonyos módon helyrehozta az első emberpárnak, az első asszonynak a visszautasítását. Ő elfogadta a szeretetet: „*Az Úr szolgálója vagyok, teljesedjenek hát be rajtam szavaid.*” Az egész Ószövetség készítette elő ezeket a szavakat, és ezzel Mária anyja lett Jézusnak.

Most már láthatjátok azt is, mennyire szükséges az Ószövetség ismerete ahhoz, hogy megérthessük Jézust. Biztos, hogy az Evangéliumokkal és Jézus megismerésével kell kezdeni. De amikor az ember már ismeri Jézust és valóban szereti is Őt, vissza akar menni a jöttét előkészítő forrásokhoz. Meg akarjuk ismerni a zsoltárokat, amelyek segítették Őt imájában, fel akarjuk fedezni azokat a szövegeket, amelyeket olvasott és szeretett. Megismerni az üdvösségtörténetet, melyet „*nem eltörölni, hanem beteljesíteni*” jött, az üdvösség történetét, mely mint látni fogjuk, most is folytatódik.

10

A MEGVÁLTÁS:
JÉZUS ODAADJA ÉLETÉT
SZABADULÁSUNKÉRT

Talán csodálkoztok, hogy hitünk lényeges alapjai között, mint a Szentháromság, a Megtestesülés, a teremtés, az eredeti bűn, nem beszéltünk még a Megváltásról. Valóban olyan dogma ez, amelyet gyakran emlegetnek, ha a keresztény hitről van szó; s az is igaz, hogy a tanítványok számára Jézus első perctől kezdve leginkább: a Megváltó.

Nem véletlenül tettem így: semmit sem értenék meg a Megváltásból, ha nem beszéltünk volna előbb már a bűnről. Magam, számos teológussal együtt úgy hiszem, hogy Megtestesülés a bűn és az ember visszautasítása nélkül is lehetett volna. Ha az Isten szeretetét elfogadtuk volna, akkor is indítatva érezhette volna magát arra, hogy osztozzék életünkben; ez az amit Zundel atya az Isten alázatának nevez. Sőt ahhoz, hogy a világ valóban egyesülhessen Istennel, kellett Isten személyes eljövetele a világba. De a Megváltás még sem független a bűn drámájától.

Amikor a Megváltás titkáról beszélünk, könnyen esünk tévedésekbe. Nem helyes például azt mondani: Isten feláldozta Fiát, vagy hogy az Isten igazságossága kívánta Jézus halálát, és hogy Isten igazságosságának eleget téve Krisztusnak oda kellett adnia életét.

A Megváltást ne fogjuk fel úgy, mint valami váltásdíj-fizetést, mint ahogy a szó sugallná: megváltás = visszavásárlás. Nem szabad a Megváltást jogi értelemben szemlélni, mint visszavásárlást a rossztól, a Sátántól, mint-ha a világ a Sátánhoz tartozna.

Azt sem helyes mondanunk, hogy a Megtestesülés ma-

gában rejti a keresztet. Nem. A kereszt a Sátántól vezetett emberek bűne, melyet a Sátán dob oda Krisztus útjába. Ezt legjobban Assisi Szent Ferenc mondása világítja meg, melyet már többször idéztem: „A Szeretetet nem szerették”. Igen, az emberiségnek bűn utáni állapotában a Szeretet nem kapott viszonzást. S mikor az Isten szeretete eljött az emberek közé, nem talált viszonzásra.

Jézus, az emberré lett isteni szeretet összeütközik az eredeti bűn következményeivel: az ellenszeggéléssel, a gyűlölettel, a rágalommal, a megvetéssel, a visszautasítással. A gyűlölet, a megvetés, a visszautasítás dobta a keresztet Jézus útjába.

Istennek mélységes vágya, hogy megszabadítsa az embert, azaz hogy visszavezesse-elvezesse önmagához-önmagába. Ez a vágy azonban békésen is megvalósulhatott volna: a Megtestesülés lehetett volna menyegző is, az Isten és az emberiség házassága. De az eredeti bűn következtében, az emberek visszautasítása következtében, ez a szeretetvágy csak a kereszten át haladhat, mert az emberek odahajítják a keresztet Krisztus útjába. Éppen ez jelenti a Megváltás titkát: oly nagy az Isten szeretete, hogy még a keresztet is felhasználja, a kereszten is túlmegy, a keresztet is magára vállalja, és győzedelmeskedik rajta.

Ne higgyük, hogy Jézus vágyott a keresztre. Így imádkozik: „...*ha lehetséges, maradjon el ez az óra... Atyám*”. Jézus nem kívánta a keresztet, de tudta jól, hogy találkoznia kell vele. Attól a pillanattól kezdve, amikor a pusztában az Isten teljes szabadságával visszautasította az általunk is képviselt hamis játékszabályokat, s így szólt: „*Távozzál, sátán...*”, tudta, hogy találkozni fog útján a kereszttel, és be is jelentette ezt tanítványainak: ...a tanítványok pedig így reagáltak: „...*sokat kell*

szenvednie... meg fogják ölni... Isten mentsen meg, Uram! Ez nem történhet veled". Tudta, de nem vágyott rá. Halálosan szomorú volt látva, hogy Isten szeretetét így visszautasítják az emberek. S bár bizonyos volt a szeretet diadalában, Jézus szenvedett ettől a visszautasítástól.

Van a kereszttel kapcsolatosan egy egészen mazohista felfogás, mely végső fokon öngyilkosnak tekinti Krisztust. Nem, az Úr sokkal jobban szeretette az életet, mint hogy a halált szerethesse. Nem akarta a halált: szabadon magára vállalta, s ez nagy különbség: Életemet senki nem veszi el, én magam adom oda. Odaadta az életét, mert az emberek nem hagytak már más módot szeretetének igazolására. „*Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért*” tanított bennünket. De szíve mélyén azt szeretete volna, ha a szeretetet befogadtuk volna e nélkül a végső bizonyíték nélkül.

Ki kell irtanunk tudatunkból a Megváltás titkának szenvedésben kéjelgő felfogását. Meg kell semmisítenünk magunkban az olyan Isten képét, aki az igazság helyreigazításához fia halálát követeli! Teljesen ellenkezik ez a kép az Evangélium egész tanításával, mely az Istent szeretetnek és végtelenül megbocsátónak mutatja be. Ismétlem, a keresztet a bűn kényszeríti Krisztus útjába, s a Megváltás csodája éppen az, hogy a szeretet erősebb a bűnnél, és hogy a kereszt, ez a kivégzési eszköz az élet jele lett számunkra, mert a szeretet győzött a halálon: „*Halál, hol a te győzelmed? Halál, hol a te fullánkod?*” mondja Szent Pál. Jézus legyőzte a halált, mert szeretetből odaadta az életét. Erősebb volt a bűnnél, mert amint az Énekek énekének szerzője mondja: „*Tengernyi víz sem tudja eloltani a szerelmet, folyamok sem tudják elsodorni.*”

Számúznunk kell ezen a téren gondolkodásunkból min-

den jogi kifejezést, az Evangélium szavait kell használnunk, melyek élettapasztalatainkra épülnek. Megszabadítás: Krisztus azért jön, hogy kiszabadítson a gyűlölet és a bűn fogságából, ahová önzésünk juttatott. Üdvösség: Krisztus azért jön, hogy megnyissa a forrást számunkra, akik nélküle elpusztulunk a sivatagban: „*A víz pedig, melyet én adok, örök életre szökellő vízforrás lesz*”.

Ha megpróbálnánk egy mondatban megfogalmazni a Megváltás titkát, egyszerűen így mondanánk: Jézus által és az ő kereszt-elfogadása által sikerült Istennek az emberek visszautasítása ellenére is annyi szeretetet beletenni a világba, mintha nem is lett volna lázadás és bűn. Ily módon Jézus ellensúlyozta az emberek lázadását és helyrehozta az Istennel szemben elkövetett vétket.

Nem beszélhetünk erről a titokról anélkül, hogy az Evangélium szövegéhez ne folyamodnánk. Szent Márkot használom erre, mert az ő leírása a legegyszerűbb és a legszemléletesebb is egyben: „*Ezután elimádkozták a háladó zsoltárt és kimentek az Olajfák hegyére. Ott Jézus megmondta: Mindnyájan megbotránkoztok, ahogy meg van írva: Megverem a pásztort és szétszóródnak a juhok. De feltámadásom után majd elöttetek megyek Galileába. Péter erősködött: Ha mindnyájan megbotránkoznak is, én akkor sem. Jézus csak ennyit mondott: Bizony mondom neked, hogy még ma éjjel, mielőtt a kakas másodszor szólna, háromszor megtagadsz. Erre ő még jobban fogadkozott: Ha meg kell is veled hálnom, nem tagadlak meg. Ugyanígy fogadkoztak a többiek is.*

Odaértek a Getszemáni nevű majorba. Itt így szólt (Jézus) a tanítványaihoz: Üljetek itt le, amíg imádkozom. Magával vitte Pétert, Jakabot és Jánost; remegni kezdett és szenvedni. Majd így szólt hozzájuk: Halálos szomorúság fogta el lelkemet. Maradjatok itt és virrassza-

tok. Valamivel odébb ment, leborult a földre és imádkozott, hogy ha lehetséges, maradjon el ez az óra. Abba, Atyám! – fohászzkodott – te mindent megtehetsz. Vedd el tőlem ezt a kelyhet. De ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem ahogyan te. Visszament hozzájuk, de alva találta őket. Megszólította Pétert: Simon, alszol? Egy órát sem tudtal virrasztani velem? Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek. A lélek ugyan kész, de a test gyenge. Megint elvonult és előbbi szavait ismételve tovább imádkozott. Visszatérve újra alva találta őket, mivel szemük igen elnehezedett. Nem is tudták, mit feleljenek. Mikor harmadszor is visszament hozzájuk, s mondta nekik: Még mindig alusztok és pihentek? Elég volt. Itt az óra, az Emberfiát a bűnösök kezére adják. Keljetek fel, induljunk. Nézzétek, ott jön az áruló.

Még beszélt, odaért Júdas, egy a tizenkettő közül s vele karddal és doronggal felfegyverkezve egy csapat, amelyet a főpapok, írástudók és vének küldtek ki. Az áruló így adott jelt: Akit megcsókolok, ő az. Fogjátok meg, és vezessétek el biztos őrizet alatt. Odaérve rögtön Jézushoz lépett: Mester! – szólt és megcsókolta. Erre rátették kezüket és elfogták. Jézus így szólt hozzájuk: Kardokkal és dorongokkal jöttetek elfogni engem, mint egy rablót. Naponta ott voltam köztetek a templomban és tanítottam, és nem fogtatok el... Erre mindenki magára hagyta és elmenekült”. És akkor elvezetik Jézust a főpaphoz. Ott egy igazságszolgáltatási paródia játszódik le, melyhez hasonló bírósági komédia gyakran előfordult már az emberiség történetében. Ezalatt Péter, aki távolról követte Jézust, melegszik a tűznél az udvaron. „Míg Péter kint ült az udvaron, kiment a főpap egy szolgálója. Meglátta Pétert, ahogy melegedett, szemügyre vette és megszólította: Te is a názáreti Jézussal

jártál. De ő tagadta: Nem tudom, nem is értem, mit beszélsz. Ezzel kiment az előcsarnokba, megszólalt a kakas. A szolgáló észrevette, s újra mondta az ott állóknak: Ez is közülük való. Ő megint tagadta. Nem sokkal ezután, akik mellette álltak, szintén állították: Valóban közéjük tartozol, hiszen galileai vagy. Ő erre átkozódni és esküdni kezdett: Nem ismerem azt az embert, akiről beszéltek. Megszólalt a kakas másodszor. Péternek eszébe jutottak Jézus szavai: Mielőtt a kakas másodszor megszólal, háromszor tagadsz meg negem. És könnyekre fakadt.” Csodálatos jelenet ez, sehol másutt nem ilyen szemléletes mint éppen Szent Márk Evangéliumában, aki Pétert magát is tanúságtetésre kényszeríti. A különbség Péter és Júdás között abban áll, hogy Péter zokogni kezd, Júdás pedig felakasztja magát; ez a különbség a világ reménytelensége és a kegyelem között.

Azután Jézust a zsidók Nagytanácsa elé, majd Pilátus-hoz, a római helytartóhoz hurcolják, aki azután halálra is ítéli, hogy békéje legyen, és lerázza nyakáról a zsidó vezetőket: „*Ártatlan vagyok ennek az igaznak a véréből.*” Ezután következik a bántalmazás, gúnyolódás, a töviszel való koronázás, a bíborköppennyel való csúfságolás, a keresztút, a fölfeszítés. És Jézus meghal e szavakkal: „*Beteljesedett!*” Ez az élet megújul és győzedelmeskedik Húsvétkor, mert soha nem lehet elválasztani Nagypéntek szenvedését a húsvéti örömtől.

A Megváltás tehát az Isten szeretetének győzelme Jézus által: „*Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta oda, hogy aki benne hisz, el ne vesszen.*” Ez az üdvösség. Természetesen számunkra az üdvösség csak az idők végén realizálódik tökéletesen, de az Úr Jézusban teljesen megvalósult, és ha akarjuk, mi is megkaphatjuk: ez az „örömhír”, az Evangélium. „*Ha tö-*

kéletes akarsz lenni...” mondja Jézus a gazdag ifjúnak.

A Megváltás a szeretet legnagyobb bizonyítéka: *„Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért.”* Most már tudjuk, hogy Isten szeret bennünket, azt is tudjuk, hogy meddig tud elmenni az Isten szeretete értünk: az Isten irántunk való szeretete egészen a keresztségig megy el. Ezért lehet reményünk: *„Bizzatok, én legyőztem a világot.”* Azt is kell még mondanunk, hogy Jézus szerint: *„Nem nagyobb a szolgálata uránál.”* Amilyen mértékben szeretünk, mi is találkozunk a kereszttel. A keresztyén nem szenvedő, nem mazohista, nem keresi a szenvedést és a keresztet, ellenkezőleg, minden erejével harcol a szenvedés ellen. A keresztyén egyszerűen szeretni akar, s mivel sajnos a szeretet visszautasítása által fémjelzett emberi állapotban élünk, aki szeretni akar, szükségképpen találkozik a kereszttel.

11

A LÉLEK ADOMÁNYA:
A KEGYELEM ÉS AZ ISTENÜLÉS

Jézus azért jött, hogy barátságot teremtsen Isten és az ember között, azért jött, hogy a kegyelem teljességét adja nekünk.

Ezzel eljutottunk ahhoz, hogy a kegyelemről beszéljünk. Arról meg kell győződve lennünk, hogy a kegyelem nem olyan valóság, mely önmagában létezik. Nem is valami meghatározatlan folyadék, amilyenek jámbor prédikációk alapján elképzeljük. Nem is valami absztrakció. A kegyelem nem létezik e két alanyon: Istenen és az emberen kívül. Sem a szeretet, sem a kegyelem nem létezik önmagában. A szeretet két egymást szerető emberi lény kapcsolata, két személy találkozása.

Ugyanígy a kegyelem is csak az Isten és az ember találkozásában létezik. Ha valamit állítanék egyáltalán a másoktól szerzett megsejtések alapján az az, hogy a kegyelem valami nagyon értékes dolog, melyet őriznünk kell, hogy el ne veszítsük.

Másrészt az emberi szeretetkapcsolatban, amikor két személy szereti egymást, láthatjuk, hogy megváltoznak. Az isteni szeretet esetében nem egészen ez a helyzet, mert Isten nem változik. Mivel kívül van az időn, Isten a mindig hatékony, a mindig jelen levő, a mindig felkínálkozó szeretet az emberek számára. Az ember az, aki változik, s a változást, melyet az Isten szeretete hoz létre bennünk, ezt nevezzük „a kegyelem állapotának”.

A kegyelem titka a Teremtő és a teremtmény közti szeretet titka.

Menjünk még tovább: az Isten, aki szeret minket, akar-

ja számunkra, amit minden szeretet akar. Láttuk már: a szeretet vágy az egyesülésre. Isten tehát valamiképpen eggyé akar tenni bennünket magával. Ezt nevezzük istenülésnek. (A nyugati keresztények kegyelemről beszélnek inkább, a keletiek istenülésről.) Az Istennek erre a vágyára felel az emberben élő vágy, hogy Istenné lehessen. Az emberi kaland elején a Kisértő jól tudta ezt, s ezért állította ezt az ideált az emberek elé: „...olyanokká lesztek, mint az Isten.” Az ősi misztériumvallásoktól kezdve egészen a mai szektáig végighúzódik egy ködös panteista istenülési gondolat, melynek a célja végül is az, hogy bele vesszünk a nagy Egészbe. És mi a legfőbb reménye a modern idők gondolkodóinak Bacontól Descartig, Condorcettól Comteig és Berthelotig, Kanttól és Hegeltől Marxig? Az, hogy az ember saját erejéből képes istenné válni: „Istenné lenni az emberek számára”. Így Bergson: „A mindenség isteneket gyártó gépezet.”

Ám az embernek e mélységes törekvése és a Krisztus által az embernek kijelölt cél között szembeötlő hasonlóság van. Teilhard de Chardin és a teológus Urs von Balthasar jól sejtik, hogy Krisztus ennél sokkal tovább megy. Valóban az emberi gondolkodásban az istenülés eszméje csak költészetnek vagy gögyszülte illúzióknak tűnik. Viszont a kereszténységben ez az eszme realitás lett.

A kegyelem egész teológiája végeredményben az istenülésről szóló tanítás. Teljesen lehetetlen dolog azonban kegyelemtant csinálni a Megtestesüléstől és a Megváltástól elszakítva. Az Isten és az ember közötti viszony valóban alapvetően megváltozott, mióta az Isten emberré lett. Amikor hallottuk Jézus tanítását az Istenről, és felfedeztük a Szeretet-Istent és a Szentháromság titkát, talán föltettétek magatokban a kérdést: mennyiben vonatkozik ez az isteni csoda mireánk. A legteljesebb mér-

tékben vonatkozik, mivel a Háromság egyik személye közénk jött! Valóban, ha az örökkévaló Fiú eljött közénk és osztozott örömlünkben, szenvedéseinkben, halálunkban, ha örökre ember lett („Isten örökre egyesült az emberrel – mondja Péguy), hogyan lehetne azt mondani, hogy a Szentháromság titka nem vonatkozik reánk? Másrészt, Jézus kereszthalála óta hogyan kételkedhetnénk az Isten szeretetében? Hogyan kételkedhetnénk a kegyelemben? Szent Pál kijelenti: *„Biztos vagyok ugyanis benne, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmasságok, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat bennünket Isten szeretetétől, amely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van.”* Látuk azt is, hogy Jézus azért jött, hogy elhozza számunkra az Isten lelkét. Mert mi a Megtestesülés célja, ha nem az, hogy út legyen, melyen át a Szentlélek beárad a világba: *„Azért jöttem, hogy tüzet gyűjtsak a földön. Mi mást szeretnék, mint hogy lángra lobbanjon.”* Így az Isten Fiának megtestesülése által maga a Szentháromság titka is elér egészen a teremtmény szívéig. Mi a lényeges pontja a kereszténységnek, kérdezi Scheeben, egy 19. századi teológus. Éppen az, hogy az isteni szeretet folyama nincs örökre bezárva Istenbe, hanem Jézus által az emberiségre és az egész teremtett világra árad. Ez a kegyelem titka: Isten testet akart öltetni az emberek között, hogy mi Őbelé kerülhessünk. Csodálatosan beszél erről Szent Pál, hogy mi a Jézus által elküldött Szentlélek szerepe és küldetése: *„Isten az ő Fiának lelkét árasztotta szívünkbe, aki őt így szólítja: Abba, Atya!”* E Lélek által Isten örökösei és Jézus társörökösei leszünk. Az isteni élet titka nem csupán távolról szemlélendő csoda tehát számunkra: részesei leszünk. Az Isten családjába az emberré

lett Fiú vezet be bennünket. Krisztus által részesedünk az isteni család bensőségében mint barátok, mint fogadott fiak, mivel ugyanazt az Atyát birtokoljuk, s mivel ugyanabból a Lélekből élünk. Ez a kegyelemnek és az istenülésnek a rendje, amióta Jézus közénk jött. Erre gondol Szent Atanáz, amikor mondja: „Az Isten ember lett, hogy minket istenné tegyen!” Az egész kereszténység bennevan ebben. Láthatjátok milyen magasztosan és szépen ragadja meg az embernek azt a vágyát, hogy istenné lehessen. Krisztusra alapozva egyedül mi hiszünk valójában az ember istenülésében. Szent Ágoston mondja: „Örvendezzünk és adjunk hálát: mivel nem csak krisztusiak lettünk, hanem Krisztussá. Megértitek-e testvéreim, felfogjátok-e az Isten kegyelmét, mely rátok kiárad? Csodáljátok meg, legyetek boldogok: mi a Krisztus vagyunk! Ez a gőg örültsége lenne, ha nem a Jóság ajándékozna ezt nekünk!”

A kegyelemnek és az istenülésnek a teológiája „antinomikus” mint az egész keresztény teológia, azaz paradoxont tartalmazó. Azt már láttuk, hogy az eretnesség akkor keletkezik, ha valaki az ellentétpár két pontja közül csak az egyiket fogadja el. Két buktató van tehát itt is:

Az ember állíthatja az istenülést oly mértékben, hogy megszünteti a Teremtő és a teremtmény közti végtelen távolságot, s panteistává válik. XII. Pius figyelmeztet erre a *Mystici Corporis Christi* enciklikában: „Vissza kell utasítani a misztikus egyesülés minden olyan módját, mely által a hívők bármilyen módon túlmennének a teremtett renden, s az isteni rendet követelnék maguknak, még ha csak egyetlen isteni állítmányt állítanának is magukról.” Ez a kissé skolasztikus hang arra figyelmeztet bennünket, ha az ember túlságosan hangsúlyozza az istenülést, a teremtmény tagadásához jut. Mi által lehet-

nék Istenné, ha nem vagyok önmagam? Ha feloszlom Istenben, nem létezem tovább, ez a halál. Számomra az az érdekes, hogy eljussak az Istennel való teljes egyesüléshez, de úgy, hogy közben valóban „én” maradjak. Ez különben a szeretet aktusa is: a másikká lenni, s egészen önmagunk maradni. Minél inkább Istennek adjuk magunkat, annál jobban megtaláljuk magunkat, mondja Jézus: „...aki pedig elveszti életét miattam, megtalálja.”

Ha azonban ellenkezőleg az istenülés mértékét csökkentjük, – ez a nyugati kereszténységnek állandó törekvése – ha egészen az emberi mértékekhez visszatérve csupán az erények alapján beszélünk Istenhez való hasonulásról, a moralizmus hibájába esünk. Mindkét végét tartanunk kell a láncnak: Isten egyszerre teljességgel elérhetetlen és valóságosan velünk érintkező! Semmi különös nincs ebben, ez a szeretet dialektikája. Minden szeretetkapcsolatban megtapasztalja ezt az ember, hogy a másik egyszerre teljességgel elérhetetlen és teljesen átadott. Minél inkább szeretjük, annál inkább önmaga marad a másik, és ugyanakkor egyre inkább mienkké válik. Az ember nem tudja csökkenteni ezt a két szemben álló pólust.

Igen, bejuthatunk az Isten belső világába abban a mértékben, amennyiben egyre inkább Krisztus testvérei leszünk, aki a kegyelem egyetlen útja: „*Én vagyok az út... senki sem juthat az Atyához, csak énáltalam.*” Minden Istenből indul ki, és Jézus által visszamegy Istenhez. Bernanos: Egy falusi plébános naplójában mondja az elgyötört pap: „Minden kegyelem”.

A misében, amikor a pap vizet önt a borhoz a kehelyben, azt mondja: „Uram, add hogy részesülhessünk a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak istenségében, aki kegyesen részese lett emberségünknek!”

12

AZ EGYHÁZ: „A KIÁRADÓ
ÉS KÖZÖLT JÉZUS KRISZTUS“.
A SZENTSÉGI MISZTÉRIUM

Hagyjuk most kissé Jézus tevékenységének és az abból folyó hitbeli és teológiai következtetések vizsgálatát, s elmélkedjünk Jézus közöttünk való jelenlétének aktuális módjáról. Hitünk állítja: az Úr mindig közöttünk van. De van-e valami jele ennek a jelenlétnek? Ez a kérdés elvezet bennünket oda, hogy az Egyházzól beszéljünk. Ezzel kapcsolatban emlékeznünk kell mindarra, amit felfedeztünk Jézus Krisztusról, mert Bossuet nagyszerű szavai szerint az Egyház nem más mint a „kiáradó és közölt Krisztus”.

Scheeben megmutatja az Egyház misztériumának a Szentháromság és a Megtestesülés titkával való mélységes egységét. „A három titok, a Szentháromság, a Megtestesülés és az Egyház titka figyelemre méltó hasonlóságot mutat. Mind a három az Isten Fiát mutatja: az első, a Háromság titka az örök Atya méhében, melyben létét kapta; a második a megtestesülés titka Szűz Mária méhében, ahol megjelent világunkban; az Egyház titka, az Egyház méhében, melyben az emberek között lakozik.” Az Egyház nem más, mint Jézus Krisztus. És Szent Pál kifejezését használva, melyet XII. Pius pápa is átvett a *Mystici Corporis Christi* enciklikában, az Egyház „Krisztus Teste”.

Jeanne d’Arc, aki nem volt teológus, de csodálatos lelki érzéssel rendelkezett, azt válaszolja bíráinak, akik próbálják szembeállítani Jézus Krisztust és az Egyházat: „Szerintem Jézus Krisztus és az Egyház ugyanaz, és nem lehet őket szétválasztani”.

Próbáljuk most megérteni, miért is szükséges az Egyház. Láttuk, hogy Istennek és az embereknek egyesülése Jézus Krisztusban realizálódott. Az Istenember az a pont, ahol egyesül az Isten és az emberiség, találkozik a teremtmény és az Isten.

Minden megtörtént. Meg vagyunk váltva. Az emberiség találkozott Istennel Jézusban: „*Beteljesedett!*”, amint maga Krisztus mondta. És mégis a világ él tovább, a történelem kereke forog, az idő nem áll meg.

A Megtestesülés-Megváltás titka csak egy adott pillanatban és környezetben történt meg, a tér és az idő egyetlen pontján valósult meg: Palesztinában 2000 évvel ezelőtt. Éppen ez a Megtestesülés törvénye: Isten emberi egyed lett egy meghatározott korban. És mégis, a történelem nem állt meg.

Az Istennek és az embereknek tökéletes egyesülése, mely Jézus Krisztusban megvalósult, még nem realizálódott mindnyájunk számára; kell, hogy mindenegy ember ratifikálja azt. Kell, hogy az isteni tűz, mely meggyulladt az emberiség szívében, fokról fokra átölelje az egész emberiséget, az egész teremtett világot. Mielőtt az idők véget érnek és a történelem megáll, a lehető legtöbb emberben jelenlevővé kell legyen Jézus Krisztus. Ebben van az Egyház misztériuma, és ezzel adva van az Egyház időszaka is: a mennybemenetel, Jézus történeti életének a vége és Jézus dicsőséges eljövetele, a történelem vége közötti idő. Az Egyház a kiáradó és közölt Jézus Krisztus; Jézus Krisztus, aki lépésről lépésre összegyűjti az egész emberiséget az idők végezetéig, amikor minden befejeződik és a világ végre valóban célt ér.

Az Egyház attól a pillanattól kezdve, amikor a mennybemenetel után folytatódott a történelem, szükségszerű az Isten tervében. Az Egyház az az eszköz, mely meg-

sokszorozza és aktualizálja Jézus jelenlétét, aki a Térnek és Időnek csak egy adott pontjában volt itt jelen. Amikor már nem leszünk a történelemben, amikor minden beteljesül, nem lesz többé szükség egy látható Egyházra abban az értelemben, ahogy mi ezt itt a földön értjük. Nem lesz már más, csak az Ország: a Jézus által meghirdetett Mennyek Ország, ahol Isten lesz minden és mindenben.

Az Egyház tehát Jézus jelenlétének jele a világban. Az az eszköz, amely minden embert kapcsolatba hoz Krisztussal. Az Egyház végsősoron Jézus Krisztus szentsége.

Ez elvezet bennünket ahhoz, hogy a szentség fogalmát megbeszéljük.

A szentség jel. Amikor az anya gyermekére mosolyog, ez szeretetének „szentsége”: a gyermek látja anyja mosolyát, s ebből tudja, hogy anyja szereti őt. Valamiképpen minden emberi személy is „szentség”. Csak az anyagi, a fizikai megjelenést látjuk, de e mögött a külső mögött a barát egy hozzá hasonló személyt ismer fel. Az ember persze visszautasíthatja, hogy az emberi személyeket szentségnek tekintse, bánhat velük úgy is mint dolgokkal.

A szentség azonban nem csak látható jel, amely megsejteti velünk a láthatatlan valóságot, hanem olyan látható jel, mely kapcsolatot teremt számunkra ezzel a láthatatlan valósággal.

Csak szerelmesének léptei ébresztik fel az alvó kedvest, csak saját gyermekének kiáltása az anyát! „A lényeges, mondja Saint-Exupéry, láthatatlan a szemek számára”.

A keresztények nagy szentsége maga Jézus Krisztus: Jézus emberi személyén keresztül elérjük az Istent; Jézus emberi személye által kapcsolatba kerülünk Istennel. Jól mondja ezt Szent János: „*Istent soha senki sem látta,*

az Egyszülött Isten, aki az Atya kebelén van, ő nyilatkozta ki” ...mivel szellemi valóság, ezért természet-szerűen láthatatlan, ...másutt pedig: „Az Ige testté (emberré) lett... mi pedig láttuk az Ő dicsőségét”.

Krisztus a nagy szentség. A keresztények szerint, az Isten szentséggé, jellé lett, értünk lett jellé. Ha ez így van, elképzelhetetlen, hogy Jézus Krisztusnak e szentsége ne nyilvánulna meg a mennybemenetel után továbbra is. A kereszténység tehát hiszi, hogy az Egyház Jézus Krisztust folytató szentségi misztérium. Külsőleg, láthatóan gyarló és bűnös emberek társaságának formájában jelenik meg, belsőleg pedig a Krisztussal és a Szentlélekkel való egyesülés csodálatos misztériumát rejt. Az Egyház szentség, mely Krisztust folytatja. (Látni fogjuk, hogy a szó szoros értelmében vett „szentségek”, – különösen közülük a legnagyobb, a szentmise, – az Egyháznak e mélységes valóságát fejezik ki. A látható jelekben mutatkozik meg Krisztus jelenléte és tevékenysége az Egyházban.)

Mivel az Egyház ilyen, általa kapjuk meg természetesen a Szentleket is. Az Újszövetség a Jézus történeti életének végét jelentő Mennybemenetel után, Pünkösdkor éri el csúcspontját. A hagyomány úgy tekinti az első pünkösdot, mint az Egyház időszakának nyitányát, s e pünkösd volt éppen a Szentlélek nagy áradása, a nagy tűz, amelynek meggyújtásáért jött Jézus. A Lélek tüze Pünkösdkor gyulladt meg, s az Egyház szívében ma is ég bármilyen más látszat ellenére is. Láttuk, hogy a Szentlélek elárasztotta Jézus emberségét, mert Jézus az örök Fiú, aki a Szentlélek teljességét birtokolja. A Lélek azután kiáradt az Egyházra is, mely nem más mint Jézus emberségének a folytatása, „Krisztus Misztikus Teste”. Az Egyház – mint Jézus is – telve van Szentlélekkel, s ál-

tala, egyedül általa, közlődik a Lélek a világgal a maga teljességében. Ennek fényében érthetjük meg azt a mondatot „az Egyházon kívül nincs üdvösség.” Biztos, hogy megváltódhat valaki anélkül is, hogy a látható Egyházhoz tartozna, hiszen láttuk: a szeretetünk szerint ítéltünk meg. Meg kell azonban jegyeznünk: egyrészt, hogy minden jóakarátú ember részesül a Lélekben Jézus által, tehát az Egyház által, még ha nem is tud róla. (Jézus mondta, hogy a Lélek nincs hozzákötve a mi látható kerekeinkhez: „*A szél ott fúj, ahol akar.*” Az ember is több mint a teste, bár nem tud létezni testétől elválasztva, ugyanígy az Egyház is, amely látható testben nyilvánul meg. „Lélek szerint” fölülmúlja a testet. Nem lehet elválasztani az Egyházat látható testétől, és nem lehet szembeállítani egy lelki Egyházat a látható Egyházzal; de a Lélek, amely ott fúj az Egyház szívében, fölülmúlja a látható határokat, s elér minden jóakarátú emberig.) Másrészt viszont tudnunk kell, hogy a látható Egyházhoz való tartozás teszi lehetővé az ember teljes fejlődését, egyedül ez adja meg az embernek a szükséges szeretetet és lelki távlatokat.

Az Egyház egyaránt Krisztus teste és a Szentlélek teljessége. Ez az a környezet, melyben minden ember valószínűleg kapcsolatba kerülhet Jézus Krisztussal, megkaphatja a Lélek teljességét, s egyesülhet az örök Atyával. Ezért a világ története végső fokon az Egyháznak, Isten új népének története. Az Egyházban folytatódik az üdvösségtörténet az idők végéig.

13

AZ EGYHÁZ FELÉPÍTÉSE:
KETTŐS ARCA

Miután tudjuk, hogy mi az Egyház, nézzük meg, milyen is az Egyház? Mivel az Egyház valamiképpen Jézus Krisztus, s az Ur egyszerre ember és Isten, próbáljuk meg az Egyház szervezetében is meglátni a kettősséget: az isteni és az emberi elemet. Már Jézusnak az Egyházzal szembe álló tanítása is megmutatja ezt.

Loisy mondta: Jézus meghirdette az Országot, és az Egyház jött el. Loisy ezzel a szellemes mondással az Országot mint valami evangéliumi, láthatatlan, „esztakologikus” (az idők végén levő) valóságot, szembe akarta állítani az Egyházzal, mint látható, tagokból álló szervezettel.

Jézus egy láthatatlan és eljövendő valóságról beszélt. Az Ország nem földi ország. Jézus, láthattuk, határozottan harcolt az országnak nacionalista és háborús eszméje ellen, amelyet a zsidók képviseltek. Mindig elmenekült, amikor királlyá akarták őt tenni. Miért? Mert jól tudta, hogy a zsidók többsége számára csak a hatalomra épülő időbeli ország létezik. Csak akkor jelentette ki: „...*én király vagyok*”, amikor hatalmának félreértése már nem volt lehetséges, azaz amikor megbilincselten állt Pilátus előtt. Jézus számára az Ország az Istennek eljövendő uralma, szemben a Sátán uralmával, amelytől Jézus meg akarta szabadítani az embert: „*Jöj-jön el a Te országod*” kérjük a Miatyánkban. Az Ország szintén ingyenes ajándéka az Istennek: „*Ne félj, te maroknyi nyáj, hisz Atyátok úgy látta jónak, hogy nektek adja az Országot.*” Isteni adomány, amelyet szegényen kell befogadni: „*Boldogok a lelki szegények, mert övék*

a mennyek országa’. „*Ki a legnagyobb a mennyek országában?*” kérdezték az apostolok a jobb helyért versengve. Jézus kézen fogott egy gyermeket, közéjük állította és azt mondta: „...*hogya meg nem változtok és nem lesztek olyanok, mint a gyermekek, nem mentek be a mennyek országába*’.

Csak azok jutnak be az Országba, akik elismerik bűnösségüket. A példabeszédbeli farizeus, aki öntelt az érdemei miatt: „*Isten, hálat adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember*” nem lép be az Országba. Bejut azonban a vámos, aki mellét veri a templom bejáratánál és elismeri bűnösségét. Jézus odáig megy, hogy meg is mondja ezt a farizeusoknak: „*Bizony mondom nektek, hogy a vámosok és a parázna nők megelőznek titeket Isten országában*”, és hozzáfűzi: „*Mondom nektek, éppen így nagyobb öröm lesz a mennyek országában egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon, akinek nincs szüksége rá, hogy megtérjen*”. Az Ország a szeretet Országa, amelyben a szeretete alapján ítélik meg az embert, amint azt Szent Máté 25. fejezete megmutatja, s nem aszerint, hogy milyen rangot ért el, vagy milyen tevékenységet folytat. Az Országban az alázatosak és a szelídek élveznek elsőbbséget: Jézus mondja el ezt a történetet: a király megházasította fiát s nagy ünnepséget rendezett. Minden jeles személyiséget meghívott: előljárókat, főpapokat, katonatiszteteket, tudósokat. Ezek az emberek azonban nem jöttek el, mert úgy vélték, hogy fontosabb tennivalójuk van. S akkor a király összehívta szolgálait és azt mondta: „*A mennyegző ugyan kész, de a hivatalosak nem méltók. Menjetek ki tehát az útke-reszteszződésekre és akiket találtok, hívjátok meg a mennyegzőre*’.

Az Ország az Atya akaratának tökéletes megvalósítása:

Az Atya akarata pedig az, hogy minden ember szeresse egymást és bejusson az Ő szeretetébe. Mostantól tehát engedelmeskedni kell ennek az akaratnak. Az asszonynak, aki úgy kiált fel: *„Boldog a méh, mely kihordott és az emlő, amelyet szoptál!”* Jézus azt feleli: *„Ki az én anyám és kik rokonaim?... Mert aki megteszi mennyei Atyám akaratát, az nekem testvérem, nővérem és anyám”*. Végső soron Jézus az Ország tökéletes példaképe. Gondoljunk az Evangéliumok „Én vagyok...”-jaira.

A Jézus által meghirdetett Ország végeredményben egy kimeríthetetlen, láthatatlan valóság: *„Nem lehet azt mondani: Nézzétek, itt van vagy amott”*, s csak az idők végén nyilatkozik meg igazán, amikor *„...az Emberfia dicsőségben eljön”*.

De ugyanakkor és elválaszthatatlanul az Ország, az Egyház egy jelenben levő látható, szervezett valóság is.

Jelenben levő. Jézus mondja: *„Mert az Isten országa bennetek van”*. Számos hasonlata van erre a jelenlévő Ország kifejezésére: ez a kovász a tésztában, ez a velünk levő vőlegény: *„Vajon szomorkodhatik-e a lakodalmas nép, míg velük van a vőlegény?”* A gabona, mely felnőtt és bőséges, bár még nincs kifejlődve és növekednie kell még. Jézus a hagyományos zsidó felfogással szemben harcol itt, mely az Orzágnak megvalósulását csak az idők végén, villámlások közepette tudta elképzelni. Jézus, szerint van az Orzágnak aktuális létezési módja, melynek kezdetei egyszerűek, eredményei pedig részlegesek. Két fázisa van az Orzágnak: az idők végén bekövetkező végső fázis – amelyben azután csak a láthatatlan valóság folytatódik –, és a növekedő, látható Orzágnak jelenlegi fázisa. Ezzel kapcsolatban el kellene olvasnunk Máté evangéliumából az egész 13. fejezetet: a magvető kiment vetni, de eredmény nincs mindig: van rossz

föld, van túske, van szikla. Mindazokkal, akik „a tiszták” egyházáról álmodoznak elmélkedniök kellene a következő példabeszédről: „*A mennyek országa hasonló a férfiúhoz, aki jó magot vet a földjébe. Mikor azonban szolgálai aludtak, eljött ellensége és konkolyt hintett a búza közé, majd eltávozott. Mikor a vetés felnőtt és kalászt vetett, megjelent a konkoly is... A szolgák a gazdához siettek s mondták neki: Akarod-e, hogy elmenjünk és kigyomláljuk? Ő így felelt: Nem, nehogy a konkoly összegyűjtésekor vele együtt a búzát is kitépjétek. Hagyjátok mindkettőt felnőni az aratásig. Aratáskor majd szólok az aratóknak: Gyűjtésétek előbb egybe a konkolyt, kössétek kévébe, és égesétek el, a búzát pedig gyűjtsétek csűrömbé”.* Jézus a hálóról is beszél, amelyet bevetnek a tengerbe és ez összegyűjt mindenféle halat, jókat és rosszakat egyaránt. Az Országnak a növekedése egyrészt független tőlünk, az Isten adománya, s biztosítva is vagyunk a győzelemről: „...*biztatok, én legyőztem a világot!*”. Másrészt viszont aktívan fáradoznunk kell érte és „*Kérjétek hát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat aratásába*”.

Végül az Ország szervezet. Jézus kiválasztotta a Tizenkettőt, tanította őket, bizonyos hatalmakat adott nekik, és kettesével szétküldte őket, s ezek egyik Ővele: „*Aki befogad titeket, engem fogad be...*” Pétert kiválasztotta főnek: „...*te Péter vagy és é sziklán fogom építeni egyházamat s az alvilág kapui nem vesznek erőt rajta*”. A mennybemenetelkor, amikor elhagyta őket, küldetést adott nekik: „*Menjetek el tehát, tegyétek tanítványaimmá az összes népeket, kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére.*” Rájuk hagyta a szentségekben jelenlétének látható jeleit. Pünkösdkor elküldte számunkra a Szentlelket, aki ettől kezdve belső lelke az Egyház látható szervezetének.

Congar atya fejtegetései megragadják az Egyháznak e kettős aspektusát. Egyik oldalról az Egyház szervezet, a Lélek által átjárt élő szervezet. Jézus a növényhez hasonlítja: *„Hasonló a mennyek országa a mustármaghoz, melyet fogott a gazda s elvetett kertjében. Minden mag között ez a legkisebb, de midőn megnő, a kerti vetemények közt a legnagyobb s fává lesz, úgyhogy az égi madarak eljönnek s ágai közt tanyáznak”*. Szent Pál számára ez a Krisztus teste, élő test, mely fejlődik. De ugyanakkor és elválaszthatatlanul az Egyház emberekből álló szervezet. Az imént láttuk, hogy Krisztus vetette meg az alapját az Egyház szervezetének. Számos evangéliumi példabeszédben találunk vonatkozást az Ország felépítésére: van Atya, vannak szolgák, hűséges vagy hűtlen sáfárok. Az Egyház a szeretetre és a szentség hierarchiájára épülő közösség. Végül majd a szeretet alapján ítélnék meg bennünket; emlékezzetek az utolsó ítéletről szóló példabeszédre. A középkori emberek tudatában voltak ennek, amikor a katedrálisok szoborcsoportjain a pokol oldalán ábrázolták a püspököt. Ezek az emberek jól tudták, hogy az Egyházban egyetlen igazi hierarchia van. Ez a szeretet és a szentség hierarchiája: a legnagyobb az, aki a legkisebb és akiben legtöbb a szeretet.

De ugyanakkor és elválaszthatatlanul, az Egyház társaság, melyben parancsolnak és engedelmeskednek, s mely a megbízottak hierarchiájára épül. A püspök, legyen talán a legutolsó bűnös is, mégis az apostolok utóda, és a szent is engedelmeskedik neki, ha valóban szent. Az Egyháznak minden nagy szentje ezt tette, olykor mélységesen szenvedve, mint például Keresztes szent János. Péter, aki megtagadta Jézust, akit Jézus Sátánnak nevezett, lett a fő, és nem János, a „szeretett tanítvány”. Amint az Egyháznak két arca van, úgy két fejlődési fázisa is van.

Az egyetlen, ami megmarad az idők végén, az a szeretet valósága, de az Egyház jelen időszakában minden látható valóság elválaszthatatlanul hozzá van kötve a láthatatlan valóságokhoz. S ezek a látható dolgok, még a legtisztábbak is, még az Eucharisztia is csak állványzat, mely eltűnik, „*amikor pedig az Emberfia dicsőségben eljön*”. Most azonban még szükség van rájuk. Ilyen tehát az Egyház fölépítése: a külső „emberi arc”, mely látható, szervezett, társadalmi, hierarchikus, szentségi jellegű, és az „isten arc”, a Misztikus Test, mely láthatatlan, szeretet és egyesülés. Ez az alapszerkezet ugyanaz, mint Jézusban, aki Isten és ember. De az Egyház esetében alapvető különbség az, hogy emberi része bűnös, esendő. Az Egyház tagjai bűnösök, Krisztus pedig a tökéletes szentség. Ez az eltorzulás botrányt okoz, s ez az Egyház tagjaira azt a feladatot rója, hogy törekedjenek az Urat követni. nehogy ahhoz hasonlítsanak, akiről Jézus beszél: „...*bezárjátok a mennyek országát az emberek előtt. Ti magatok nem léptek be...*” A látható, szervezett, hierarchikus valóságának meg kell éreztetnie a láthatatlant, az Egyháznak át kell vezetnie az Országba. Ez a legfontosabb feladata, s ezért állandóan reformálnia kell önmagát. Valóban az Egyház fájának emberi része megöregedhet, beteg lehet, elkorhadhat. Vannak halott ágai, melyeket le kell vágni.

Ezért a reformálási tevékenység állandó az Egyházban, 2000 év óta soha nem szűnt meg. Példa erre a szerzetesrendek története: kezdetben jelentkezett egy szükséglet, ezzel a szükséglettel szemben támadt megfelelő próféta, aki tanítványokat gyűjtött, s ha a Lélek beleavatkozott, a mozgalom elterjedt az egész földön. Gondoljunk a ferencesek, domonkosok vagy a jezsuiták mozgalmára vagy napjainkban Foucauld kistestvéreinek mozgalmára. Idők folyamán egy rend előregerdik, nem tud

megfelelni többé annak a feladatnak, amire létrehozták. Meg kell újulnia, vagy át kell adnia a helyét más, a Szentlélek sugallatára született újnak. XXIII. János pápa éppen ezért hívta össze a Zsinatot, hogy „megfiatalítsuk az Egyház arcát, hogy ez az arc szép, ránc nélküli, tiszta és hibátlan legyen” és hogy sugározza azt a lelki gazdagságot, amelyet takar.

Az Egyházzal kapcsolatban is lehetnek tévedéseink, ha a keresztény paradoxon valamelyik végletét képviseljük.

Egyesek számára csak az égi, láthatatlan Egyház számít és visszautasítják a földi Egyházat, amelyben csalódní is lehet. Nem engedelmesskednek a püspöknek abban tetszelegve, hogy ők az igazi Egyházhoz tartoznak: a tiszták Egyházához, s ez egyben igen kényelmes álláspont a számukra. Szétválasztják az Egyház két arcát, az emberi és isteni arcot.

Mások számára az Egyház dolgai, még a legesetlegesebbek is szentek, semmit nem akarnak változtatni. Mindent úgy tekintenek, mint isteni szükségszerűséget. azért minden változtatás „szentségtörés”. Ezek összetévesztik az Egyház két arcát, az istenit és az emberit. Sem az előzők, sem ezek nem veszik figyelembe valóban az Egyház kettősségét.

Az Egyház mint Krisztus is, isteni-emberi valóság. Mirajtunk áll, hogy emberi részét egyre jobban áthassa az isteni.

14

A HAGYOMÁNY

Miután láttuk, hogy mi az Egyház, és milyen az Egyház, próbáljuk megvizsgálni, hogyan fejezi ki magát. Ezt nevezzük hagyománynak.

Tegyük hozzá rögtön, hogy ezt a szót nem a szokásos jelentésben használjuk itt: mikor hagyományról, tradícióról beszélünk, általában a múltbeli dolgokra gondolunk. Hagyományosnak lenni annyit jelent, mint a múlt felé fordulni egészen a megrögzöttségig. Itt azonban más értelme van: tradíció a latin traditus-ból származik, ami azt jelenti: közölt, átadott.

Mindaz, ami az Egyházban áthagyományozott, az éppen nem merő múltbeli emlék, hanem élő valóság. A teológusok az Egyház élő hagyományáról beszélnek. A Szenthagyomány az Egyház tudása az élő Krisztusról a hit alapján.

Krisztus küldetést adott az Egyháznak, hogy hirdesse Őt: *„Menjete el tehát, tegyétek tanítványaimmá az összes népeket, kereszteljétek meg őket...”* íme a parancs, mely megveti a hagyomány alapját. Jézus „kiáradó és közölt” az Egyház hagyományai által. Hamarosan látni fogjuk azt is, hogy Jézus ugyanúgy „kiáradó és közölt” a szentségek által is. De a szentségek néma jelek, ha csak kifejezetten meg nem magyarázzuk őket. A hagyomány tehát megelőzi a szentségeket.

Mielőtt résztvehetnének a szentmisén, a meg nem keresztelteket katekézisben, hitoktatásban kellett kezdtől fogva részesíteni, vagyis bekapcsolni az Egyház hagyományába; enélkül a mise üres jel lett volna számukra. Az Egyház az első időktől kezdve tudatában volt annak, mily je-

lentős feladat a hit átadása. Szent Pál hangsúlyozza ezt: „*Tímóteus, őrizd meg a rád bízott kincset!... Hirdesd az evangéliumot, állj vele elő, akár alkalmas, akár alkalmatlan. Érvelj, ints, buzdíts nagy türelemmel és hozzáértéssel. Őrizd meg a rádbízott kincset, a Szentlélek erejével, aki bennünk lakik.*” Már Izaiás is mondja: „*Mely szépek a hegyeken a békehirdető és prédikáló lábai, ki jót hirdet, ki üdvösséget prédikál.*” Az Egyház az első időktől kezdve szembeszállt az eretnekekkel, akik kedvük szerint válogattak a kinyilatkoztatott örökségben. Néhány évtizeddel az utolsó közvetlen tanú halála után az Egyháznak már pontos tudata volt a hagyományt illetően. „Az egész világon szétszóródott Egyház – mondja Szent Iréneus – gondosan őrzi a hagyományokat, s mintha egyetlen házban élne, egy szívvel, egy lélekkel egyöntetűen hisz, tökéletes egységben prédikál, tanít és hirdet, mintha egyetlen szája lenne. Kétségkívül a nyelvek különbözőek a földön, de a Hagyomány ereje egy és ugyanaz.” Szent Iréneusnak e szavai jól tükrözik azt az élő tudatot, hogy egyedül az Egyház képes helyesen beszélni Krisztusról, mert élő és egységes hagyománya van.

Hozzá kell tennünk, hogy az Egyház hagyománya nem csupán kollektív emberi tudat. Minden emberi közösségnek van bizonyos közös tudata. A keresztények számára az Egyház hagyománya a Szentlélek által inspirált kollektív tudat, s ez nem fejezhet ki mást csak az Úr Jézusban való ortodox hitet.

A 16. század lutheránus és kálvinista reformátorai a hagyomány száraz kifejezéseivel, e „halott ágakkal” szemben a Szentírásban akarták megtalálni az élő kapcsolatot az Úr Jézussal. Mi most ennek nem kívánjuk azt az érvet szembeszegezni, hogy a Szentírás is az ige áthagyományozása után keletkezett az Egyházban, hiszen Jézus nem írt

le semmit. Ez gyenge érv volna: a mi körülményeink mások mint az apostolok korában, amikor az Újszövetség keletkezett. A kinyilatkoztatás valóban befejeződött Szent Jánosnak, az utolsó közvetlen tanúnak halálakor. Elismerjük tehát a lutheránus és kálvinista reformátorokkal, hogy a Szentírás a hit elsődleges forrása, de hozzátesszük, hogy a Szentírást igazán megérteni nem lehet az Egyházon kívül. Valóban megérteni a Szentírást és élni is belőle csak az Egyházon belül lehet, mert ezt élteti a Szentlélek. Vagyis a Szentírást igazán megérteni csak az élő hagyományon belül lehet. A kereszténység nem könyv-vallás, mint a zsidó vallás vagy az izlám.

Az egyházatyák, például Szent Iréneus is szívesen tekintették az Egyház testületét úgy mint a Szentlélek által összehívott, az egész világra kiterjedő állandó zsinatot.

Természetesen létezik az eretnecség szelleme is. De semmit sem vesz el az Egyháztól, aki elhagyja azt. Nincs érthetlenebb dolog, mint egy püspök vagy egy pápa, aki magánszemélyként szembefordul az Evangélium igazságával. Az Egyház története sajnos tud olyan zsinatokról, amelyek nem voltak egyéb, mint többé-kevésbé hívő püspökök zsarnokoskodásai. De ha olykor elhomályosult is az Egyház tudata, a tévedések hullámai sohasem borították el. Tegyük hozzá azt is, hogy az Egyház tudata hűséges akar lenni az apostolok tanításához és a tőlük kapott gyakorlathoz. Az Egyház apostoli.

Mondjuk ki tehát, hogy az Egyház az, melynek hatalma van a Szentlélek közreműködésével Isten szavát közvetíteni. Az Egyház hagyománya így nyilatkozik meg.

Miben, mi által fejeződik ki ez az élő Hagyomány? Először is az apostoli korszak gyakorlatában. Továbbá a keresztények egybehangzó tudata által. Ténylegesen a keresztény nép az, mely a Jézusban való hitben él; a

keresztény nép az, mely az ima és a liturgia által kifejti magát; s mindig a keresztény nép volt az, mely az Egyház nagy mozgalmait megindította. A keresztény nép Isten népe. „*Ti azonban választott nemzetség, királyság, papság, szent nemzet, tulajdonul kiválasztott nép vagytok*” mondja az apostol. Ebből láthatjuk, hogy mennyire tévedtek bizonyos irányzatok, amelyek leszegényítették az Egyházat hierarchikus „csontvázára” és a Jézus Krisztusban való eleven hitet pedig annak dogmatikus vázára. Mindazonáltal a keresztények egybehangzó tudata, amely elegendő, amikor békésen, ellenmondás nélkül élnek egy igazság szellemében (olyannyira, hogy sok hitigazságot soha nem is definiáltak), teljesen elégtelennek mutatkozik, amikor azt az igazságot vitatják vagy tagadják.

Ezért bízta rá Krisztus Isten szavának hiteles továbbítását a tanítóhivatalra: „*Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket elutasít, engem utasít el.*” És az apostolok nagyon tudatában voltak ennek. Ők az első komoly kontesztálás alkalmával (amikor az a kérdés vetődött fel, hogy az új keresztényeknek alá kell-e vetniük magukat a zsidó szokásoknak, különösen pedig a körülmetélésnek) összegyűltek, hogy határozatot hozzanak; ezt szoktuk Jeruzsálemi Zsinat néven említeni. Még Pál is, – akinek függetlenségét jól ismerjük, s aki nem félt ellenvéleményt nyilvánítani Péterrel szemben, – a tanítóhivatal elé terjeszti tanítását. Jeruzsálembe megy és aláveti magát Péter, Jakab és János véleményének, e három apostolnak, akiket Lukács az Egyház „oszlopainak” nevez. Az Egyház „hierarchikus”. Ez nem azt jelenti, hogy hatalmi, hogy minden felülről jön, mint egy hadseregben. A szó az eredeti jelentésében került a teológiába: a görög iereus-ból való, mely megszenteltet jelent. A hierarchia részesült a szentségben, mert sajátos módon kapta a

Szentlelket, és mert ő a szentségek őrzője. A hierarchia a Szentlélek külön kegyelmében részesült, hogy kinyilváníthassa, mi a keresztény és mi nem, s hogy őrizze a hit örökségét – innen a püspök neve: episcopus, ami annyit jelent mint őrző. A hierarchia, a tanítóhivatal a pápát és a püspököket jelenti. Egyszerű papok nem voltak ekkor még mint külön fokozat a papságban, csak amikor a keresztények száma megnövekedett, s a püspök nem tudta ellátni feladatát.

Mi a sajátos feladata a pápának? A katolikus keresztények számára a pápa mint Rómának, a Péter és Pál vértanúságával megszentelt egyháznak a püspöke, Péternek folytatója, aki elvitathatatlanul feje lett az apostoloknak Jézus akaratából, és akit Jézus tett meg a hit őrzőjének. Te, miután túljutottál a hit válságán és a tagadáson... te fogsz állni, mint a szikla, te fogod őrizni testvéreid hitét – ilyenféleképpen szólt hozzá Jézus. Péter a hit sziklája, a feltámadás első tanúja, és Pálnak hogy gyümölcsöt hozhasson, Péter sziklájára kell épülnie. Róma egyházának a feje Péterhez hasonlóan a hit őrzője. Szent Iréneus mondja azt is „az Egyház, mely szeretetben kormányoz” az egység képmása. A pápa Péter folytatója, ugyanígy a püspökök együttesen folytatói az apostolok közösségének, mely különösképpen az egyetemes zsinatban nyilatkozik meg.

Meg kell jegyeznünk, hogy a püspökök kollégiuma mindig egységben van a pápával és viszont. A pápa, mint fő, a püspöki testület hozzájárulásától függetlenül is dönthet, mégis mindig egységben van a püspökökkel, az Egyházzal. Ha a pápa – az I. Vatikáni Zsinat kifejezésével élve – *ex cathedra* nyilatkozik is, önmagában: *ex sese*, ezzel is csak az egész Egyház hitét fejezi ki. A pápa és a püspökök kollégiuma nem létezik külön: a pápa nélkül

a zsinatra összeült püspöki kollégium határozatképtelen, másrészt a pápa, amikor saját hatalma és hivatala alapján dönt *ex sese* és *ex cathedra*, akkor is az Egyházzal és a püspöki testülettel közösségben nyilatkozik.

Az Egyház közösség. A pápa és a püspökök, mint a hit őrzői, indokolt esetekben tévedhetetlenül nyilatkoznak, mert e tekintetben sajátos küldetést kaptak a Lélektől. De ezzel az egész Egyház hitét fejezik ki.

15

A SZENTMISE:
AZ ÚR VACSORÁJA

Amint Jézus „kiáradó és közölt” az Egyház élő Hagymánya által, ugyanúgy „kiáradó és közölt” az Egyházban a szentségek által, mindenekelőtt a legfőbb szentség, az eucharisztia által.

Az Eucharisztia az Egyházat jelenti; a legmagasztosabb kifejeződése az Egyháznak a földön. Ugyanaz a kifejezés: „Krisztus teste” egyaránt jelenti az Egyházat és az Eucharisziát.

Az Eucharisztia-misztérium helye a keresztény misztériumok rendszerében ugyanaz mint az Egyházé: az isteni szeretet túlnyúlik a Szentháromság világán kívülre az örök Fiú megtestesülése által. De nem csak Jézus emberi természetének, hanem az egész emberi nemnek be kell fogadnia a Szeretet Lelkét. És éppen ez az amiben az Egyház és az Eucharisztia-titka rejlik. Az Eucharisztia beteljesíti és lepecsételi az Isten Fiának minden emberrel való valóságos egységét; egyesít Jézussal minden embert, aki az Egyház szentségi misztériumába be akar kapcsolódni. A legvalóságosabb és legbensőségesebb módon behelyezi az embereket az Úr Jézusba. A tanítványoknak bensőséges viszonyuk volt Jézussal: *„Amit hallottunk, amit szemünkkel láttunk, amit szemléltünk és amit a kezünkkel tapintottunk: az élet Igéjét hirdetjük nektek”* mondja Szent János. Pégy is felkiált: *„Boldogok, akik látták Őt a földön testben!”* Ne feledjük azonban, hogy ezt a bensőséges testi kapcsolatot és emberségével való életközelséget akarta Krisztus nekünk adni az Eucharisziában. Az ember-Jézus kapcsolata nem egyes

kivételes emberek barátságára és jelenlétére korlátozódik: közöttünk van Ő az Eucharisztia által. A keresztyén ember az áldozás által közelebb van Jézushoz mint Szent János, amikor Jézus kebelén nyugodott.

Amint Jézus Krisztus maga nagy szentség, az Isten nagy jele a történelemben, ugyanúgy az Egyház is szentség, mely közli Jézus Krisztust. Az Eucharisztia azonban a szó szoros értelmében is szentség, kifejezi az Egyháznak ezt az alapvető feladatát: Krisztus köztünk való jelenlétének látható jele, egészen addig a pillanatig, amikor már nem lesz szükség többé erre a jelenlétre, azaz az idők végéig, amikor minden teljességében megnyilvánul. Ekkor majd az Egyház és az Eucharisztia is megszűnik, hogy átadja helyét az összes emberek Krisztus körül megvalósuló valóságos egységének. Ime, az Eucharisztia ilyen mélységesen fejezi ki az Egyház valóját.

Jézus előkészítette az Eucharisziát. Kétségkívül ez a szentség igazolható legjobban az Újszövetségből. Jézus hosszasan készítette tanítványait arra a gondolatra, hogy nekik hagyja jelenlétének és áldozatának jelét az Eucharisziában.

Gondoljunk Jézusnak mindazokra a kijelentéseire, melyekben élő víznek, tápláléknak nevezi magát, különösen pedig arra a nagy beszédre, amelyet Szent Jánosnál találunk meg, s melyet „az Élet kenyéréről szóló beszédnek” szoktunk nevezni. Ismeretes, hogy a kenyérszaporítás után a zsidók megrohanják Jézust, hogy királlyá tegyék, Ő azonban így szól hozzájuk: *„Bizony, bizony mondom nektek, kerestek engem, de nem azért, mert a csodajeleket láttátok, hanem mert ettetek a kenyérből és jóllaktatok. Ne romlandó eledelért fáradoztatok, hanem olyanért, mely megmarad az örök életre, melyet az Emberfia ad majd nektek... „Mit tegyünk – kérdezték tőle –,*

hogy Istennek tetsző dolgot műveljünk?’ Jézus pedig azt felelte nekik: Az Istennek az tetszik, ha hisztek abban, akit ő küldött. Ők azonban ellentmondottak: *„Lássuk hát, milyen csodajelt művelsz, hogy higgyünk neked?! Mit tudsz tenni?! Atyáink mannáat ettek a pusztában...’* Jézus erre azt válaszolta nekik: Bizony, bizony mondom nektek, nem Mózes adott nektek kenyeret az égből, hanem az én Atyám ad nektek igazi mennyei kenyeret... *„Urunk – kiáltottak föl – ezt a kenyeret add nekünk mindig!’* Jézus azt válaszolta nekik: *„Én vagyok az élet kenyere, aki hozzámjön, nem éhezik többé, s aki énbenem hisz, nem szomjazik sohasem... Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannáat ettek a pusztában, de meghaltak. Ez a mennyből leszállt kenyér, hogy aki eszik belőle, meg ne haljon. Én vagyok az élő kenyér, mely a mennyből szállott le.”* Ezeket a szavakat talán jobban megértették mint elvont kifejezéseit vagy hasonlatait, mint például azt: *„Én vagyok a föltámadás és az élet”*, de a következő mondatban Jézus a lényegesebb oldalát említi az Eucharisztíának, ezt hangsúlyozza: *„...ez a kenyér, melyet én adok nektek, az én testem (húsom) a világ életéért.”* S hallgatói egyszeriben nem értik: *„Hogyan adhatja ez a testét (húsát) eledelül nekünk?”* Jézus azonban határozottan állítja: *„Bizony, bizony mondom nektek, ha nem eszitek az Emberfia testét (húsát) és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet tibennetek. Aki eszi az én testemet (húsomat) és issza az én véretem, annak örök élete van... Az én testem (húsom) ugyanis valóságos étel, s az én vérem valóságos ital. Aki eszi az én testemet (húsomat) és issza az én véretem, énbenem marad és én őbenne.”* Híradás ez Krisztussal való egyesülésünkről, mely az Eucharisztia jegyében történik meg. Ha az ember új figyelemmel vagy először olvassa ezeket a

szövegeket, megérti a zsidók fölháborodását, akik érzéketlenek erre a rendkívüli egyesülésre, melyet Jézus felkínál nekik önmagával és az Atyával. Megütköznek a testi, fizikai valóságosságon, amelyet Krisztus az Eucharishtiában megmutat: „*Kemény ez a beszéd! Ki hallgathat rá?!*” Megérezve botránkozásukat, mely még a tanítványokat is megérinti, Jézus azt mondja nekik: „*Ez megbotránkoztat titeket? ... A lélek az, ami éltet, a test (hús) nem használ semmit: az én hozzátok intézett tanításom lélek és élet.*” Le kell győznie a botránkozást, ezért hozzát teszi: „*Vannak azonban köztetek, akik nem hisznek!... Ettől fogva tanítványai közül sokan visszahúzódtak és többé már nem jártak vele együtt.*” S emlékeztek reá, éppen ez a pillanat az, amikor Jézus fölteszi a tizenkettőnek a hűség kérdését: „*Csak nem akartok ti is elmenni?*” És Simon Péter válaszol: „*Uram, kihez menjünk? Tiéd az örök élet tanítása.*” Szent János szerint tehát az első keresztény hitvallás az Eucharishtiával kapcsolatban hangzott el. De mindezekon túl életének legünnepélyesebb pillanatában, az apostolaival elköltött utolsó vacsorán, amikor hamarosan elárulják és átadják ellenségeinek, mondja el Jézus azokat a szavakat, melyekkel megalapítja az Eucharishtiát, s mely szavakat minden misében hallunk: „*Húsvét ünnepe előtt történt. Jézus tudta, hogy eljött az az óra, melyben vissza kell térnie ebből a világból az Atyához, mivel pedig szerette övéit, kik ebben a világban maradtak, mindvégig szerette őket*” írja Szent János felidézve így számunkra az utolsó vacsora légkörét. Lukács, Máté és Márk pedig hozzát teszik: „*Evés közben pedig Jézus vette a kenyeret, megáldotta, megtörte s tanítványainak nyújtotta e szavakkal: Vegyétek, egyétek: Ez az én testem. Majd vette a kelyhet, hálát adott s nekik adta e szavakkal: Igyatok ebből*

mindannyian. Mert ez az én vérem, a szövetségé, amelyet sokakért kiontanak a bűnök bocsánatára. Ezt tegyétek az emlékezetemre”.

Megállapíthatjuk, hogy az apostolok az első pünkösöd után rögtön eucharisztikus lakomákat tartanak. Jól látható ez az Apostolok Cselekedeteiből. Szent Pál is beszél erről egy, a Cselekedeteknél korábbi írásában: *„Én ugyanis az Úrtól kaptam, amit közöltem is veletek: Urunk, Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte és így szólt: Vegyétek és egyétek, ez az én testem, amelyet értetek (adok). Ezt tegyétek az én emlékezetemre. Ugyanígy vacsora után (fogta) a kelyhet és így szólt: Ez a kehely az újszövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre. Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek és e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdítitek, amíg el nem jön.”* Ez a mondat pedig azt a hitet tanúsítja, hogy az Eucharishtiában Jézus testileg jelen van: *„Ezért aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét... anélkül, hogy megkülönböztetné az (Úr) testét...”* Az Egyház tehát kezdettől fogva hisz az Eucharishtiában, és úgy használja ezt a szentséget, mint amely egyaránt jele a feltámadott Jézus jelenlétének és az Isten és az emberek között új szövetséget hozó megváltói áldozatnak.

Ha az ember próbálja megérteni e szentség jelentését, két dolgot különböztethet meg benne: a „valóságos jelenlétet” és az „áldozatot”. Beszéljünk először a valóságos jelenlétről. Mit mond ez a kifejezés: valóságos jelenlét?

Azt akarja mondani, hogy az Eucharisztia mint Jézus köztünk való jelenlétének a jele valódi jel és nem szimbólum: Jézus valóságosan adja magát nekünk az Eucha-

risztiában. Láttuk már, hogy Isten Jézus embersége által adja magát nekünk, de az Eucharisztia az, mely által fogható kapcsolatba lépünk Jézus emberségével. S egy lakoma ez, mely Jézus jelenlétét jelenti.

Hogy a mise lakoma, ez olyan közhely, melyet már gyermekkorában a hitoktatáson megtanul az ember. Ott van az asztal, az abrosz, a kenyér, a kehely borral, a gyertyák. Egy családi étkezés ez, amelyen a pap elnököl. („Sacerdotem oportet praeesse” a papnak kell elnökölni – már mint az eucharisztikus lakomán – mondja a liturgikus előírás). Jegyezzük meg, hogy normális körülmények között a pap nem mutathat be egyedül misét. A mise nem a pap magánajtatossága, hanem a megkereszteltek közösségének összejövetele. De midőn a pap átváltoztatta a kenyeret és a bort, amikor kimondta Jézus szavait: „Ez az én testem... Ez az én vérem”, és elmondta a mise nagy központi imádságát a „kánont”, ez a családi étkezés „az Úr lakomája” lett, köztünk való jelenlétének jele: „*És én veletek vagyok mindennap a világ végéig.*” „*Ezt tegyétek az emlékezetemre*”.

Mi történik tehát ennek a szent lakomának a középpontjában? Az történik, amit a középkor teológusai „átlényegülésnek” neveztek. Mellőzve a „szubstanciának” és az „akcidensnek” skolasztikus magyarázatát mondjuk egész egyszerűen, hogy az Úr Jézus, a föltámadott és a tér-idő törvényei fölé emelkedett Úr Jézus testét és lelkét adja nekünk az „átváltozott” kenyér és bor jelében. A kenyér és a bor íze és külső formája változatlan marad, de a hit állítja, hogy a kenyér és a bor titokzatos módon átadta helyét Jézusnak, aki magát nyújtja nekünk „az Úr lakomájában”.

Őrizkednünk kell az „eldologiasítástól”: „*Az én hoztatók intézett tanításom lélek és élet*” mondja Jézus éppen

az Eucharisziával kapcsolatban. Vigyáznunk kell, hogy ne csináljunk az Eucharisziából mágikus vagy materiális rítust. (Mennyi abszurd megjegyzést hallottam már! Nem osztjuk meg Jézust a kenyér megosztásával; nem sokszorozzuk őt meg a számos misével.)

Más szóval: meg kell találnunk e szentségnek éltető értelmét. Átala az élő Úrral egyesülünk. Átala élő kapcsolatba lépünk Jézus emberségével és ezen keresztül teljesen Krisztussal, tehát Istennel. Ezzel kapcsolatban jegyezzük meg, hogy pontatlan és veszélyes dolog „jó Istent” emlegetni, amikor az Oltáriszentségről van szó. Az átváltozott kenyér nem közvetlenül jele az Isten jelenlétének. Jele az Isten jelenlétének, de Jézus emberségén keresztül. Az átváltozott kenyér Krisztus teste, az átváltozott bor Krisztus vére. Amikor a pap áldoztat, azt mondja a hívőnek: A mi Urunk Jézus Krisztus teste őrizze meg lelkedet az örök életre... nem azt mondja, hogy „a jó Isten őrizze...” (Az új liturgiában áldoztatáskor a pap csak ennyit mond: Krisztus teste.) (A fordító megj.)

Az Isten van a szívünkben, legyünk bár a legutolsók a bűnösök között. „*Mert benne élünk, mozgunk és vagyunk*” mondja Szent Pál. Az Eucharisziában az Úr Jézus Krisztust kapjuk meg. Az Eucharisztia által az Úr Jézussal egyesülünk és Átala Istennel, aki Őbenne közli magát velünk. Valamiképpen nem mi fogadjuk be Őt, Ő fogad be bennünket.

Ismerkedjünk még meg a mise nagy központi imájával, a Kánonnal. Eltekintve az élőkért és a megholtakért való imától (a Mementóktól), amelyeknek tulajdonképpen másutt lenne a helyük, melyek a kánon lényeges részei? Először is a Prefáció, az „Eucharisziának” azaz „hálaadásnak” e nagyszerű imája: „Valóban méltó és igazságos, hogy neked hálát adjunk mindenható Atyánk...”

A Prefáció mindig e szavakkal zárul: „Jézus Krisztus által”. Valóban Jézus közénk jövele a legfőbb ok a hálaadásra. Az ősi liturgiában a Prefáció után rögtön az alapítás szavai következtek: „Az Úr Jézus elárultatása előtti estén vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és szétesztotta tanítványainak mondván: „*Vegyétek, egyétek, ez az én testem*”. Hasonlóképpen miután ettek, vette a kelyhet a borral, megáldotta és odaadta tanítványainak e szavakkal: „*Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az (új) szövetségé, amelyet sokakért kiontok a bűnök bocsánatára.*” Ezek az átváltozás szavai: A hit titka, „Mysterium fidei” – mondja a liturgia.

Ezt követően az Egyház emlékezik. A latin misében az Anamnesis, az „Unde et memores” kezdetű rész: „Megemlékezünk tehát, Istenünk,... Fiadnak, Krisztus Urunknak áldott szenvedéséről, a halálból való föltámadásáról, dicsőséges mennybemeneteléről...”

Ezután az Egyház följajánlja az Atyának a Fiú szeretetáldozatát: Offerimus tibi, tulajdonképpen ez a mise igazi felajánlása: felajánljuk neked az Ur Jézust, „ezt a tiszta, szent és szeplőtelen áldozati adományt.”

S ekkor kéri az Egyház az Atyát, hogy fogadja el az áldozatot és küldje el Lelkét a Fiúnak erre az áldozatára és mindazokra, akik ebben résztvesznek: „Nekünk mindnyájunknak, akik résztveszünk ezen áldozatban, add kegyelmed teljességét”. Végül az Egyház a misének ezt a központi imáját, ezt az „eucharisziát” egy doxológiával fejezi be. Emlékeztet, hogy „Urunk Jézus által, Vele és Benne” s a Szentlélekkel együtt adhatunk mi minden tiszteletet és dicsőséget az Istennek, a mindenható Atyának. A jelenlevők ünnepélyes Ámen-nel válaszolnak, s ez az egyik IV. századi egyházatya tanúsága szerint „mennyezőgőként zúgott a templom gyülekezetében.”

16

A SZENTMISE:
AZ ÚR ÁLDOZATA

A mise azonban nem csupán az Úr lakomája, mely foghatóvá teszi jelenlétét köztünk, hanem részesít bennünket keresztáldozatában is. Jézus hangsúlyozta ezt a szempontot. Így beszélt testéről: „*amelyet értetek adok*” és vérééről: „*amelyet sokakért kiontok a bűnök bocsánatára*”. Feláldozott bárányhoz, húsvéti bárányhoz hasonlítja magát. Az eucharisztikus lakomát hozzákapcsolja a kereszten való szeretetadáshoz, áldozatához.

Mi is az áldozat? Éppenúgy mint a lakoma, ez is egyik alapjelentése az emberi szimbólumnak: ha az ember szeret valakit, áldozatot hoz érte, erőfeszítéseket tesz a szeretett lényért, ez alapvető lélektani törvény. Az emberben igen hamar megszületett a gondolat, hogy szeretetét rituális cselekedetekben fejezze ki. A jegyes, aki virágot ad a menyasszonyának, áldozatot hoz: menyasszonya iránti odaadását egy valamely értéket jelentő tárgyban fejezi ki. Minden ajándék áldozat, leginkább azért, mert erőfeszítésbe kerül. Áldozatot hozok, hogy fölneveljem a gyermekemet, mondja az anya; áldozatot hozok, hogy örömet szerezzek a feleségemnek, mondja a férj és í.t. Minden természeti vallás ismeri az áldozatot: az ember valami méltó ajándékkal fejezi ki szeretetét az istenségnek.

Lényeges, hogy hangsúlyozzuk az áldozatnak pozitív oldalát, mert gyakran mazohista vagy negatív beállítással találkozunk ezen a téren. Krisztus az élet tanítását hirdette, nem a halálét, és az áldozat is az életért van. Az ember megfosztja magát, mert szeret, s mert tudja, hogy áldozatával a szeretet magasabb fokára jut el.

Messzire vezethet ez el, mert végső fokon a legnagyobb áldozat az életünk feláldozása: „*Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért*” mondja Jézus. S ha tökéletes szeretetről beszélünk, az élet odaadása szükségképpen bennefoglaltatik. A férj vagy az apa például lényegében feláldozza életét feleségéért vagy gyermekeiért, s bizonyos körülmények között esetleg a szó szoros értelmében is életét adja értük. Egyébként jegyezzük meg, hogy a marxisták is nagyra értékelik az áldozat szellemét.

De hogy tökéletesen megérthessük Krisztus áldozatát, emlékeztetünk arra, mit mondott Ő a Megváltás titkáról. Földi léte alatt Jézus, a tökéletes szeretet, egyszer s mindenkorra feláldozta életét: „...*odaadom életemet, hogy újra visszavegyem azt. Senki sem veheti el tőlem, én magam adom oda, mert hatalmam van odaadni.*” Ez Krisztus áldozata: a szeretet követelményeinek teljes, tökéletes elfogadása. Ez az áldozat példa számunkra, mert először történt meg, hogy valaki teljesen vállalta a szeretet minden következményét. A teremtés óta Jézus születéséig nem volt ember, aki képes lett volna a végsőig szeretni, teljes önzetlenséggel, tökéletes átadottsággal. Jézus mindig szeretett minket, azaz egészen a kereszttig: ez az Ő áldozata. És ez az áldozat megszabadít minket: Jézus által, az ő teljes szeretetelfogadása által ismét képesek vagyunk a szeretetre. Ez az áldozat megvált minket: Jézus a kereszten véghezvitte egyszer s mindenkorra a történelemben az isten- és az emberszeretetből fakadó önfeláldozás tökéletes cselekedetét. A keresztáldozat helyreállította Isten s ember között azt a szeretetáramlást, amit sohasem lett volna szabad megszakítani: „*Odaadom életem ...azért jöttem, hogy életük legyen és bőségben legyen.*”

De hogyan lehet a mié áldozat? Hiszen végső fokon

a keresztáldozat egyszeri cselekvés, olyan esemény, mely egyszer megtörtént, de többé nem történhet meg. „Az egyetlen valóban érdekes történet, amely valaha is megtörtént” – mondotta Péguy. Amint Isten és az emberek között egyetlen pap közvetít: Jézus Krisztus, ugyanúgy az áldozat is egyetlen: Jézus áldozata.

Jean Guitton a görög „epaphax” (egyszer s mindenkorra) kifejezést tartja a keresztáldozat egyik legjellegzetesebb jelzőjének. A kereszt áldozata ugyanis egészen különleges módon „egyszer s mindenkorra” megtörtént esemény, senki nem ismételi meg, senki sem feszítetteti magát keresztre.

A miseáldozat problémája tehát a következő: mivel a kereszt eseményének egyszeri lényege egyszer s mindenkorra adva van, kell hogy e cselekményt előbb fölelevenítsük, majd tovább folytassuk, hogy ez az esemény – az egyetlen, amely az örökkévalósághoz kapcsolódik – elérhessen minden embert, aki előtte vagy utána élt. Az Egyháznak minden problémája valamiképpen ehhez a kérdéshez kapcsolódik.

Krisztus szeretetének e legteljesebb aktusában, a kereszt egyedülálló áldozatában minden embernek részesülnie kellene (hála az utolsó vacsora és a kereszt kapcsolatának, a megismételhető lakoma és a megismételhetetlen keresztihal elválaszthatatlanságának): az isteni előrelátás a megismételhető vacsorába viszi át a megismételhetetlen halál lényegét. Ez a miseáldozat tanának a csomópontja. Amit itt elmondtam, talán kissé hiányosnak tűnik, de a lényegét végül is könnyű megérteni. Amint egy pap van: Jézus, és egyetlen szentség jelzi mindig és mindenütt az Ő valóságos jelenlétét, ugyanúgy az áldozat is egyetlen. Jézus életét adta érettünk, egy meghatározott helyen, Jeruzsálem egy kapuja közelében, a Gol-

gotán 30 áprilisában. A kereszt előtt azonban ott volt az utolsó vacsora, és amikor Jézus megáldotta a kenyeret és a bort és szétosztotta tanítványainak, keresztalála egyszeri eseményének lényegét belehelyezte a megismételhető eseménybe, a közösen elköltött liturgikus lakomába. Ezzel Jézus minden embert élő kapcsolatba hozott a kereszten véghezvitt szeretetáldozatával.

A mise tehát nemcsak az utolsó vacsora megismétlődése, hanem a kereszt megváltói áldozatának megjelenítése is. Bár egyetlen keresztáldozat volt, de a mise, ha nem ismétli is meg a keresztáldozatot, de részesít benne, aktualizálja számunkra. A keresztáldozat egyszeri történéseit minden mise szüntelenül jelenvalóvá teszi a földkerekség minden pontján, és az Isten végtelen szeretete mindannyiszor kiárad az emberekre. A mise tehát egyesít magában minden keresztény misztériumot.

Jóllehet az idők végén ez a szentség is megszűnik, és átadja a helyét az általa jelölt valóságnak: az Isten és az emberek Jézus Krisztusban való egyesülésének, de a mi jelenlegi időnkben a mise az Egyház központi szentsége.

Egyszerre jele többmindennek: Jele a Megtestesülésnek, mivel a mise az ember-Jézus valóságos jelenlétének a szentsége a kenyér és a bor alakjában.

Jele a Feltámadásnak, mert az örökké élő Ur az, aki jelen van a misében.

Jele a Megváltásnak, mert jelenné teszi a keresztet, mely elsődlegesen a megváltás eseménye.

Jele a Szentháromságnak, mert a misében az emberré lett Fiú áldozza fel magát az Atyának a Szentlélekkel egységben.

Jele a kegyelemnek, mert az áldozásban Krisztus testével egyesít és az Atyához vezet vissza bennünket.

Jele a teremtésnek, mert a kenyérben és a borban az egész teremtett világot ajánljuk fel az Atyának.

És végül jele az Egyháznak, a Krisztus körül kialakult látható egyesülésnek.

A többi szentség is mind az Eucharisziára irányul.

17

A BEVEZETŐ SZENTSÉGEK:
A KERESZTSÉG, A BÉRMÁLÁS

Mielőtt megismerkednénk a többi jellel, melyeket Jézus nekünk hagyott bennünk való munkálkodásának kifejezésére, ismételjük el, amit már az Eucharishtiával kapcsolatban elmondottunk.

A keresztény *szentségek* nem mágikus cselekmények. A mágikus jelek hatnak, mihelyt használják őket, s hatalmat adnak az embernek a gonosz erők és az istenségek fölött. A mágia a tudomány és a valláspszichológia közötti határterületen helyezkedik el. A mágikus jel haszonra irányul. A szentség viszont Krisztus jelenlétének és tevékenységének a jele, tehát önzetlen. Nem jogosít fel semmire, mert a szeretet ingyenes. Mindenekelőtt: a szentségek nem hatnak a mi közreműködésünk nélkül.

Az Egyház azt mondja ugyan, hogy a szentség ex opere operato hat. Ez a kifejezés az érvényességre vonatkozik: egy méltatlan vagy züllött pap is érvényes misét mutathat be, aki ezen áldozik, valóban Krisztus testét kapja. Egy ifjú, ha csak érdekből akar is megkeresztelkedni, és nincs benne hit, érvényesen lesz megkeresztelve. Ha egy pogány áldozik, Krisztus testét veszi magához. Mindez azt bizonyítja, hogy az Isten tevékenysége mindig jelen van és hatékony. Ez szükséges garancia számunkra. Mégis a szentséghez járuló közreműködése nélkül a szentség ugyan érvényes, de nem ad kegyelmet. A mi pogányunk, ha áldozik, valóban Krisztus testét kapja meg, de ha nincs hite s csak gúnyból áldozott, semmit sem használ neki. A szentséget kiszolgáltató felől nézve: bár az Egyház pótolja hívei érdekében a pap életszentségét, de legalábbis

megkívánja a szándékot: azt tenni, amit az Egyház tesz, különben kicsúfolás vagy szentségtörés volna. Mint a *Le Défroqué* (A lezüllött) című filmben, melyben egy hitehagyott papot látunk, aki egy vödör pezsgőt konsekrál egy éjszakai lokálban. (És voltak, akik vitatták: vajon átváltoztatás történt-e itt?!) Ne túlozzuk el az „ex opere operato”-t képtelen következtetésekig.

Van még néhány skolasztikus és szakszerű kifejezés, ezekkel meg kell ismerkednünk és helyesen alkalmaznunk. Azt szokták például mondani, hogy egyes szentségek „eltörölhetetlen jelet” adnak: ez annyit jelent, hogy azokat az Egyház nem ismétli meg. Ilyen a keresztség, a bérálás és az egyházirend. Ezeket az Egyház nem adja fel többször, mert hite szerint e szentségek mélyreható változást hoznak létre a bennük részesülő hívőben.

Szoktak azután beszélni a szentség „anyagáról” és „formájáról”. Ez egyszerűen a szóbanforgó szentség rítusának a felépítését jelenti: az anyagot, amit felhasználunk, a végzett mozdulatokat, a kiejtett szavakat. Mindezek Krisztustól magától és az Egyház élő hagyományából származnak. Az Eucharisziában például az anyag a kenyér és a bor, a forma az alapítás szavai. A keresztség anyaga a víz, formája a keresztelő szavak. De felejtjük el gyorsan ezeket a szakkifejezéseket, hagyjuk meg ezeket a teológusoknak, és térjünk vissza az Eucharisziát előkészítő szentségekhez: a keresztséghez és a béráláshoz.

Mint minden szentséget, a keresztséget és a bérálást is Jézus alapította.

A keresztség majdnem annyira igazolható az Ujszövetségből, mint az Eucharisztia. Először is láthatjuk, hogy Jézus maga is meg akart kereszttelkedni. Keresztelő János, az utolsó próféta valóban keresztelt. Ez annyit jelent,

hogy egy szertartást alkalmazott, a vízben alámerítést, annak jeleként, hogy meg kell tisztulnunk a bűnöktől. Igen beszédes szertartás ez: a vízben mosdik az ember, újból tiszta lesz. Ezt a belső megtisztulás jelét követelte Keresztelő Szent János: „*Térjetez meg!*” Amikor Jézus jön, hogy megkereszteltesse magát, Keresztelő János vizsautasítással kezdi: mit is jelenthetne valóban ez a rituális megtisztulás annak, aki bűn nélkül való? De Jézus ragaszkodik, és éppen keresztelkedésekor történt nyilvános életében az első isteni megnyilatkozás: „*Ez az én szeretett fiam, akiben kedvem telik.*”

Később azután számos csodát tett, melyben a víz megtisztító értékű: például a béna meggyógyítása a jeruzsálemi Juhkapunál, a Beteszda fürdőnél, melybe az emberek azért szálltak be, hogy megtisztuljanak. (Ilyen gyógyulási és tisztulási szertartást végeznek a vízzel Lourdesban is.) Jézus e szertartással kapcsolatosan gyógyít. Hogy ez a csoda keresztelési szimbólum, ez annyira nyilvánvaló, hogy századunk elején, a tudományra esküvő korszakban azt állították, hogy ez a csoda kitalálás, s nem is volt ilyen tó Jeruzsálem környékén.

Ott van azután a vakon születettel tett csoda, akit Jézus meggyógyít, és megadja neki a hit világosságát is. Azután az éjszakai beszélgetés Nikodémussal, avval az írástudóval, aki titokban kereste fel Jézust: „*Mester, tudjuk, hogy az Istentől jöttél tanítóul, mert senki sem művelheti e csodákat, melyeket te művelsz, hacsak az Isten nincs vele.*” Jézus így válaszolt: „*Bizony, bizony mondom neked: Ha valaki újra nem születik, nem láthatja meg az Isten országát.*” Jézus az újjászületésről beszél itt, a megtérésről, mely a keresztségben fejeződik be. Nikodémus így szól: „*Hogyan születhetik valaki, mikor már öreg? csak nem mehet vissza anyja méhébe, hogy újra*

szülessék?” Jézus ekkor megmagyarázza neki: *„Bizony, bizony mondom neked Aki (újjá) nem születik vízből és Lélekből, nem mehet be az Isten országába.”* Ismerjük a szamaritánus nővel való párbeszédet az élő vízről; a lábmosás jelenetét, melyben a víz a tisztulás eszközeként szerepel; és Krisztus halálakor a lándzsadöfést, amellyel a katona átszúrta Jézus oldalát, s melyet Szent János egyházas értelemben tolmácsol a keresztségre utalva: *„Az egyik katona lándzsával beleszúrt oldalába, melyből azonnal vér és víz folyt ki.”*

Végül a feltámadás után hangzanak el a sajátos alapító szavak, melyeket a szinoptikusoknál találunk meg: *„Jézus hozzájuk lépett s így szólt: Én kaptam minden hatalmat az égen és a földön. Menjetek el tehát, tegyétek tanítványaimmá az összes népeket, kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére. Tanítsátok őket, hogy megtartsák mindazt, amit parancsoltam nektek. És én veletek vagyok mindennap a világ végéig.”* Ezekben a szövegekben szentháromsági vonatkozás is van: *„...kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére”* és egy világos utalás Jézusnak bennünk való életére: *„És én veletek vagyok mindennap a világ végéig.”* A szentségek valóban nem merő jelképek, hanem az élő Krisztus cselekedetei.

A keresztség, az Eucharisziával együtt, kezdettől fogva alapvető jelentőségű volt az Egyházban; e tény különösen az Apostolok Cselekedeteiből tűnik ki. Olyan emberről nincs szó benne, aki részesülne az Eucharisziában anélkül, hogy meg lenne keresztelve. Tehát az ősi Egyház a keresztségben ismerte fel a Krisztushoz való megtérést és a hívők közösségébe – azaz, mint akkor mondták, a „szentek közösségébe” – való bejutást, vagyis így jött létre a keresztség által „megszenteltek” közössége.

Ha a keresztség a víz szentsége, a *bérmálás* a kézrátétel és a krizma szentsége. Az Újszövetségben megállapíthatjuk, hogy a kézrátétel szertartása Jézus által kap értéket, és a Szentlélek adományával kapcsolatos. Hamarosan kétféle kézrátétel fejeződött ki az Egyházban: az egyik a megkereszteltek számára és egy másik a papok és a püspökök számára. Látni fogjuk majd, hogy ebből komoly következtetést lehet levonni a bérmálás jelentésére vonatkozóan: ez is mint a papság „küldetést” ad az Egyházban.

Ezt a szempontot hangsúlyozza az a szokás is, hogy míg a keresztséget bárki ember kiszolgáltathatja (bár rendszerint papok végzik), a bérmálás, mint az egyházi rend is, rendszerint a püspököknek van fenntartva. Ha a püspök nem maga bérmál, át kell adnia ezt a hatalmát valakinek (halálos beteget a plébános is megbérmálhat). Mint már mondtuk, a keresztség és a bérmálás is „eltörölhetetlen jelet” adnak: döntő és végérvényes hatásúak.

De hogyan különböztessük meg a keresztesny beiktatásnak e két szentségét? Szent Pál a római levélben nagyszerű teológiát ad a keresztségről: a meghalt és föltámadott Ur Jézushoz való köteléknek nevezi: „*Ha egyszer már meghaltunk a bűnnek, hogyan élhetnénk tovább benne? Vagy nem tudjátok, hogy akik Jézus Krisztusban megkeresztelkedtünk, az ő halálában keresztelkedtünk meg? A keresztségben ugyanis eltemetkedtünk vele együtt a halálban, hogy miként Krisztus az Atya dicsőségéből föltámadt a halálból, úgy mi is új életre keljünk. Mert ha halálának hasonlóságában egybenötlünk vele, úgy leszünk föltámadásában is... Ezért tekintsétek magatokat is úgy, hogy meghaltatok a bűnnek, de éltek az Istennek Jézus Krisztusban.*” Ezek a mondatok sokkal többet mondtak az ősi liturgia idején, amikor alá-

merítéssel kereszteltek, alámerültek a keresztségben.) A keresztség végső soron az Úr Jézusnak, a Főnek szenvedésébe, halálába és föltámadásába kapcsol be minket. Ővele egyesít. Így bekapcsol az Egyházba is, mert az Egyház „Krisztus Titokzatos Teste”. Eltörli bennünk az eredeti bűn következményét, mivel a Megváltó-Krisztusba gyökereztet, és lehetővé teszi, hogy Benne növekedjünk. (Emlékezzünk ezzel kapcsolatban, hogy mit mondtunk az Egyházon kívüli üdvösségről: Isten nem kötötte ezt a keresztséghez, egyedül a szeretet alapján ítél meg, és keresztség nélkül is üdvözíthet; de csak a keresztség adja számunkra az élet teljességét.) Amint Jézus mondta, „újjászületés” ez, amely arra képesíti a megkereszteltet, hogy a hit teljességéből éljen.

Jegyezzük meg ezzel kapcsolatban, hogy a hit és a keresztség között kölcsönhatás van: jóllehet az ember előbb tér meg, minthogy megkeresztelnék, de másrészt akit nem keresztelnek meg, nem tudja teljességgel élni a hitet, és ebben az értelemben az Egyház az, aki adja a hitet. A keresztség szertartását megnyitó párbeszéd első mondata jól mutatja ezt: „Mit kérsz az Isten Egyházától?” és a megkeresztelendő válaszol: „Hitet”.

A bérmálás nem hasonlítható a keresztséghez. Ugy vélem, itt külön meg kell állnunk, mert a nyugati Egyházban olyan szentség ez, melynek eredeti mivoltát kissé elfelejtették. Maga a neve is megtévesztő, mert úgy érthető az ember, hogy ez a szentség tulajdonképpen csak „megerősítése” (confirmatio), tehát kiegészítője a keresztségnek. A bérmálás a püspökkel való kapcsolata alapján apostoli küldetésben részesít bennünket. Tehát a bérmálás által küldetést kapunk az egyházban (így ebben az értelemben az egyházirendhez hasonlítható, amint szertartásában is ehhez hasonló, mint már előbb láttuk). Igaz, hogy már a ke-

resztség kereszténnyé tett bennünket a Szentlélekben, s a megkeresztelték papságában részesített. A bérmálás által azonban a Szentlélek minden keresztényt prófétává tesz. Egy folytatólagos pünkösöd ez. A próféta „Isten csodatetteinek” tanúságtevője. A keresztség iktat be bennünket Isten népébe, a papi és királyi népbe, de a bérmálás teszi a keresztényt prófétává és mártírrá, amint azt P. Roguet is mondja.

Nem lehetne ezt a különbséget még jobban elmélyíteni?

Az egyik teológiai iskola, átvéve a keleti teológiát, ezt mondja: a keresztség kétségkívül Krisztus részévé tesz; Krisztus halála által meghalunk, hogy éljünk életéből. A keresztség valóban Jézus Krisztus testvérévé tesz. Kapcsolatot teremt bennünk Krisztussal és általa közvetve az Atyával és a Szentlélekkel, közvetlenül pedig hozzákapsol Jézus személyéhez. A bérmálás betölt bennünket a Szentlélekkel. Közvetlenül hozzákapsol a Szentlélek személyéhez és küldetéséhez, akit Jézus az első pünkösöd óta küld. A bérmálás „lelkivé” tesz a szó szoros értelmében.

Csak a megkeresztelt ember bérmálkozhat, mert előbb Krisztusban kell lennünk, hogy befogadhassuk Lelkét. Ezért ez a két szentség elválaszthatatlan. A keleti Egyházban régebben egyszerre adták fel. Nyugaton időben elválasztjuk a két szentséget, pedig olyanok ezek mint ugyanannak a kéznek két ujja: a kereszténnyé válásnak ez a két szentsége testvérré tesz bennünket Krisztusban és lelkivé a Lélekben, és a kettő együtt tesz valóban az Egyházban fiaivá a mi Mennyei Atyánknak.

A MEGBOCSÁTÁS ÉS A BARÁTSÁG
SZENTSÉGE: A GYÓNÁS,
A BETEGEK KENETÉNEK SZENTSÉGE

A keresztény ember a keresztség és a bérmálás következtében beletartozik az Egyházba, de megtörténhet vele, hogy hűtlen lesz elkötelezettségéhez.

Az első keresztényeknek olyan magas elképzelésük volt a kegyelem hatalmáról, hogy „szenteknek” nevezték magukat, abban a meggyőződésben, hogy a keresztség és a bérmálás alapjaiban átformálta őket. Ebben a szemléletben természetesen sok naívság van, de egyúttal magas követelmény is. Valóban, hogyan lehet összhangba hozni a keresztény élet keménységét Jézus végtelen irgalmával?

Jézus egyébként egyszerre támasztott végtelenül magas követelményt: „*Legyetek tehát tökéletesek, mint mennyei Atyátok is tökéletes*” és ugyanakkor végtelenül megbocsátó is volt: „*Én sem ítélek el.*” Mind a két végét tartanunk kell a láncnak. S éppen ez a feszültség magyarázza meg a *bűnbánat szentségének* történetét.

Ez a szentség is igazolható az Újszövetségből. Jézus ismételten kinyilvánítja, hogy hatalma van a bűnök megbocsátására: „*Fiam, bűneid meg vannak bocsátva*”, mondja a bénának, s ez megbotránkoztatja a törvénytudókat, akik helyesen mondják: „*Ki bocsáthatja meg a bűnt más, mint az Isten?*” S ezt az istenségéből származó hatalmat Jézus átadja apostolainak: „*Amit megkötsz a földön, meg lesz kötve a mennyekben is, és amit feloldasz a földön, fel lesz oldva a mennyekben is*” s ezt mondja Péternek és a többieknek: „*Akinek megbocsátjátok bűneit, azé bocsánatot nyernek, akinek pedig megtartjátok, azé megmaradnak.*”

Oly nagy volt az első keresztények hite, hogy a szigorúság irányába hajoltak el, és a bűnbánat szentsége csak kivételes volt, a végső határ pedig az üldözések idején hitüket megtagadók újból visszavétele. E visszafogadással szemben egyesek később szembehelyezkedtek.

Majd a 4. században kialakult és általánossá vált ez a szentség. Elfogadott volt, hogy bizonyos súlyos, közösségi bűnösöket kizártak az Egyházból, és gyakorlatban volt egy bűnbánati szertartás, melyen a nyilvános bűnös „vezeklőként” nyilvánosan megvallotta bűnét, s mely a papi feloldozással és az Egyházzal való összebéküléssel fejeződött be. A középkorban vette föl ez a szentség a szerzetesek befolyására és a közvélemény hatására az általunk is ismert formáját, a négy szemközti bűnbevallást. Gyakoribbá is vált ekkor, s nem is kizárólag a súlyos és nyilvános bűnök számára volt fenntartva.

Ez a szentség négy elemet tartalmaz:

A bűnvallomást. Természetesen a bűnök bevallása noha már nem nyilvános, de közösségi. A pap, ha egyedül is van a gyónó lelkiismeretére való tekintettel, ha a legteljesebb titoktartásra is van kötelezve, a közösségnek, az Egyháznak a megbízottja, s ugyanakkor Krisztus képviselője. Ha az ember bűne által kikerült az Egyházból, kéri az Egyházba való visszafogadást és az Ur bocsánatát. A bűnbánó, amikor belép a gyóntatószékbe, nem érzi ugyan hogy cselekvése közösségi, pedig az: az Egyházhoz fordul ennek képviselője által, és ugyanakkor Krisztushoz is fordul rajta keresztül. Általában a megvallási kötelezettség csak a „halálos bűnökre” vonatkozik, azaz amikor szándékosan elfordulunk az Egyháztól, legyen az a hit területén (a hit elhagyása) vagy az erkölcsök területén (a keresztény szeretet alapvető követelményeinek a visszautasítása). A halálos bűn levág-

ja a keresztényt az Egyház fájáról, és halott ággá teszi: „*Össze gyűjtik, tűzbe dobják és elég*” mondja Jézus. Az Egyházban mégis kialakult az a szokás, hogy felsoroljuk a „bocsánatos bűnöket” is, amelyek nem szakítanak el az Egyháztól, de mégis hűtlenség a szeretettel szemben, és az a veszélye, hogy lassan-lassan akadályozza a kegyelem útját. A hívő keresztény legalább évente egyszer meggyónik, még ha nincs is halálos bűne, de az Egyház a havi gyónást ajánlja.

Ez a vallomás, „a gyónás” sokakat zavar: Miért nem bocsát meg az Isten közvetlenül? – mondják. Erre az ellenvetésre azt válaszolhatjuk: ha az ember vét a barátjával szemben, nem elég azt a szívünk mélyén sajnálni, föl kell keresnünk a barátunkat és bocsánatot kell kérnünk tőle. Ugyanígy, amikor az ember vét az Úrral és az Egyházzal szemben és szembehelyezkedik a hittel, a reménnyel vagy a szeretettel, nem elég azt szívünk mélyén sajnálni, ez túl könnyű lenne. Külső jelét is kell adnunk a bocsánatkérésnek. Nincs tett, mely nagyobbá tehetné az embert, mint az, ha be tudja látni hibáit és bocsánatot kér értük. Ez az alapja minden barátságának, és ezért e vallomás miatt ez a szentség az Úrral való barátság szentsége.

Végül e vallomásnak a konkrét tettekre kell vonatkoznia és nem hajlamokra.

Azt bárki mondhatja magáról: lusta vagyok, ezért nem vagyunk felelősek, nagy szentek között is voltak lusták. Azt kell mondanunk: ebben és ebben hibáztam lustasággal.

Könnyű azt vallani: vétettem a szeretet ellen; de már sokkal nehezebb azt mondani: megrágalmaztam valakit ezzel és ezzel. Mindegyikünk lelkét nyomja valami, amit az egyszerűbb emberek „piszkosságnak” neveznek. Ez a nyers argó szó jól kifejezi a bűn értelmét: jobb meg-

vallani egy-két „pizkosságunkat”, mint számtalan jelentéktelen dolgot ismételtetni.

A bűnbánat a második eleme ennek a szentségnek. Sajnálunk kell, hogy vétkeztünk és a jóra elkötelezni magunkat. Sajnálkozás, megbánás nem egyenlők a lelki ismeretfurdalással. A lelkiismeretfurdalás természetlen. A keresztény kívánalom a pozitív bánat, a valódi „megfordulás.” A bűnbánat a leglényegesebb eleme e szentségnek (a skolasztikusok azt mondják: ez a szentség „anyaga”). Ha nincs bánat, nincs szentség. Enélkül nincs megbocsátás.

A feloldozás a harmadik eleme a tulajdonképpeni szentségnek: „A mi Urunk Jézus Krisztus bocsásson meg neked, és az Ő hatalmából én feloldozlak téged...” mondja a pap a latin Egyházban. Ez az én a Krisztus Én-je, akinek a pap csupán helyettese. Majd így folytatja: „Az Úr Jézus szenvedései, Szűz Mária és az összes szentek érdemei, a te jótetteid és szenvedéseid szabadítsanak meg téged bűneidtől, és segítsenek megtalálni az Istennel való barátságot...”

Az utolsó elem a vezeklés, a penitencia. E vezeklés lényege nem az az ima, amit a pap a gyónótól kíván, ez csak kifejezése a lényegnek, mely az élet valóságos megváltoztatásában áll, vagy legalábbis komoly erőfeszítés a változtatásra.

E négy elemből három a gyónó feladata, egyedül a feloldozást adja az Egyház. A gyónó és az Egyház komoly együttes tevékenységét látjuk itt.

A betegek kenetének szentségét, melyet sajnálatos és helytelen szokás alapján utolsó kenetnek neveznek, mint-ha ez a szentség a halálhoz kötődne, az Újszövetség keveset említi, Jézus mégis számos csodás gyógyítása által

megmutatta, mily nagy könyörületet érez a betegek iránt, s nem lehet csodálni, hogy hátrahagyta az Egyháznak ezt a szentséget, mely nem arra való, mint sokan hiszik, hogy megkönnyítse a halálba való utat, – az „útravaló” szentség az ekkor kapott Eucharisztia, – hanem az a rendeltetés, hogy gyógyítsa a beteget, vagy legalábbis adjon erőt neki a betegség elviselésére. Ezt a jelentést adja neki Szent Jakab levele is: *„Beteg valamelyiktek? Hivassa el az Egyház előljáróit és azok imádkozzanak fölötte, kenjék meg olajjal az Úr nevében. És a beteget a hitből fakadó ima megszabadítja és az Úr talpra állítja. És ha bűnöket követett el, bocsánatot nyer.”* Ez is, mint a bűnbánat szentsége a barátság szentsége. Az igazi barát kifejezi, hogy megbocsát nekünk, ha mi is megbocsátunk; és megvigasztal bennünket, amikor a betegség megpróbáltatása nehezedik ránk. Jézus a bűnbánat szentségében bocsát meg, s azt is tudja milyen nagy teher számunkra a betegség. Jób könyvében ezt mondja a Sátán az Istennek: *„Bőrért csak bőrt, életéért azonban mindent odaad az ember, amije csak van; bocsásd csak reá kezedet és verd meg a csontját és a húsát, akkor majd meglátod, hogy szemtől-szembe átkoz téged.”* Ezért erősít meg bennünket a szenteket szentségében.

19

AZ EGYHÁZ ÉLETÉRE
IRÁNYULÓ SZENTSÉGEK:
A HÁZASSÁG
AZ EGYHÁZI REND

A keresztséggel és a bérmálással lépünk az Egyházba, bocsánatot nyerünk a bűnbánat szentsége által, betegségünkben megerősít a betegek kenete, táplálkozunk az Eucharisziával – mimagunk; a házasság és az egyházi rend szentsége által pedig az Egyházat gyarapítjuk.

Nem céлом, hogy házassági előkészítő kurzust tartsak; sok ilyen van már ma, a házasság lelkiességének megújulása korában. Nem akarok a házasság pszichológiájával sem foglalkozni, és napjaink házas problémáit bogozgatni mint például a nők egyenjogúsága, a családtervezés stb. Mindössze azt szeretném megmutatni, hogy mennyiben irányul ez a szentség az Egyház életére.

Szent Pál igen magasra értékelte a házasságot. A nászmisében olvassuk ezt a szöveget: „*Az asszony engedelmeskedjék férjének akárcsak az Úrnak, mert a férfi feje az asszonynak, ahogy Krisztus feje az Egyháznak: testének Ő a megváltója. Amint tehát az Egyház alá van vetve Krisztusnak, az asszony is mindenben a férjének. Férfiak, szeressétek feleségeket, ahogy Krisztus is szeretete az Egyházat és fölládozta magát érte, hogy a keresztségben Isten szavával megtisztítva megszentelje... Így a férj is köteles szeretni feleségét, mint saját testét. Aki feleségét szereti, önmagát szereti. A saját testét senki sem gyűlöli, hanem táplálja, gondozza, akárcsak Krisztus az Egyházat... Ezért az ember elhagyja apját, anyját, feleségével tart és a kettő egy ember lesz... Szeresse hát mindegyiktek a feleségét, az asszonyok meg tiszteljék férjüket.*” Ebben a szép szövegben Pál ismételten áttér

a házasságról az Egyházra: „*Nagy titok ez, én Krisztusra és az Egyházra vonatkoztatom*” mondja. Ezzel az ősi bibliai hagyományokhoz kapcsolódik, kezdve Ozeás prófétával, aki az Istennek és az ő népének a viszonyát a házastársi kapcsolathoz hasonlítja.

A házasság tehát az Egyház képe, a család pedig a Szentháromság képmása. Láttuk, hogy Jézus az Isten és az ember kapcsolatát gyakran fejezi ki a jegyesség képével, s hogy Istenről beszélhessen, a mi családi életünk reális adottságaira – atya, fiú – hivatkozik. Hiszen a boldog család a lehető legszebb képe Istennek; a férj szeretete felesége iránt pedig a legszebb képe az Isten és az ember, Krisztus és az Egyház egyesülésének. Ezekből a hasonlóságokból táplálkozik a keresztény házasság lelkisége.

A házasság azonban nem merő analógia, hanem az a szentség, mely közvetlenül az Egyház életére irányul. A Szentírásban megfigyelhetjük azt a hosszú fejlődést, mely a házasság keresztény felfogása felé tart.

Kezdetben, a Genézisben, az emberi nem alapvető ket-tössége nyilatkozik meg. Az ember férfi és nő: „*Meg is teremté Isten az embert: a maga képére, az Isten ké-pére teremtette, férfiúnak és asszonynak teremtette.*” Majd hosszú folyamat következik a pátriárkáktól kezdve, akik, mint a beduinok, többnejűségben éltek, egész a szent monogámiáig, mellyel Tóbiás korában találkozunk. Ha elolvassuk azt az imádságot, amelyet Tóbiás és felesége mon-dott el nászéjszakája előtt, képet kapunk a házasság ma-gas eszméjéről, egy jóval Jézus előtti korból: „*Tóbiás pedig bátorította a szüzet és így szólt hozzá: 'Kelj fel nővérem! Könyörögjünk az Istenhez... Szentek utódai vagyunk, azért nem élhetjük házaseletünket úgy, mint a pogányok, akik nem ismerik Istent.' Erre mind a ketten felkeltek, és buz-gón együtt imádkoztak, hogy semmi baj ne érje őket. Tó-*

biás így imádkozott: „Uram, atyáim Istene! Áldjon téged az ég és a föld, a tenger, a források, a folyók és minden, amit teremtettél bennük! Te alkottad Ádámot a föld porából, és Évát adtad melléje segítő társul. Nos tehát, te tudod, Uram, hogy ezt a leányt, akit nővéremnek nevezek, nem érzékiségből veszem feleségül, hanem csak azért, mert utódokra vágyom, hogy bennük áldott legyen a te neved örökkön-örökké.” Sára pedig így imádkozott: „Könyörülj rajtunk, Uram! Könyörülj rajtunk, hogy együtt öregedjünk meg egészségben mind a ketten!” ...és egészségben, épségben egymás mellett aludtak.” Krisztus nem tett mást, mint befejezte ezt a fejlődést, és felbonthatatlanná tette a házasságot. Amikor a farizeusok megkérdezik: „Szabad-e az embernek valamilyen ok miatt elbocsátania feleségét? Így válaszolt: Nem olvastátok, hogy a Teremtő kezdetben férfit és nőt alkotott és azt mondta: Emiatt a férfi elhagyja atyját és anyját s feleségéhez ragaszkodik, s ketten egy test lesznek? Így már nem kettő, hanem egy test. Amit tehát az Isten összekötött, ember ne válassza szét. Miért parancsolta meg hát Mózes, – mondották neki – hogy adjanak váláslevelet az elbocsátáskor? Erre ezt válaszolta: Mózes szívetek keménysége miatt engedte meg, hogy elbocsássátok az asszonyt, de kezdetben nem volt így. Mondom pedig nektek, hogy aki elbocsátja feleségét, kivéve a paráznaság („porneia”) esetét, és újból megnősül, házasságot tör.” A tanítványokat annyira megdöbbeníti a felbonthatatlanság követelménye, hogy így szólnak: „Ha ez a férfi helyzete az asszonnyal, jobb meg nem házasodni.” Egyes értelmezők szűkebbre akarták szorítani ezt a követelményt, Jézus közbevetésére – „kivéve a porneia (paráznaság) esetét – hivatkozva. Más egzegéták viszont a görög *porneia* szónak vadházasság értelmet adnak s ez esetben nincs probléma, hiszen Jézus azt mondja:

Nem szabad elválni, csak abban az esetben, ha nincs is igazi házasság, vagyis ha valaki vadházasságban él. Mások viszont úgy magyarázzák, hogy ez a megszorítás a törvény által tiltott rokoni házasságokra vonatkozik, s ebben a feltevésben az érvénytelenség egyik esetéről van szó.

Az Egyház mindig ragaszkodott a felbonthatatlanság követelményéhez: ha olykor megállapította is egyes házasságokról, hogy semmisek, mivel nem is voltak érvényes házasságok, ezzel nem törte meg a házasság szentségét. Az Egyház elismeri, hogy némely tragikus esetben lehetséges a testi különválás, s azt is elismerik, hogy jogi okokból bizonyos esetekben polgári válás pecsételje meg ezt a különválást, de sohasem járul hozzá újabb házasságkötéshez. Ez a követelmény, mely Krisztus követelményének átvétele, keménynek tűnik, de az Egyház jól tudja, mit jelentene a család felbomlása. Naponta tapasztalni, milyen sok fiatal szenved családjá széthullása miatt. A gyermek nehezen válhat emberré családi keretek nélkül. Ahol az apa elmegy vagy megvetetté válik, ahol az anya egyedül marad és gyengekezű, ahol nincs szeretet a családban, ott a gyermekek erősen frusztráltak: kifosztottak lesznek. Az ember csak a szeretetben fejlődik, és a házastársi szeretet minden más szeretetnek az alapja.

Az Egyház annyira tiszteli ezt a szeretetet, hogy ezt tekinti a szentség anyagának. A házasulandók egymásnak szolgáltatják ki a házasság szentségét: „Mária, – Isten szent színe előtt – feleségül veszek.” – „János, – Isten szent színe előtt – feleségül megyek Hozzád.” A pap csak az Egyház tanújaként van jelen: „Most megkötött házasságotkat az Egyház nevében érvényesnek nyilvánítom, és megáldom az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.” A házastársi szerelem a legszebb földi képe a Szeretetnek: amikor megvalósul, kiteljesíti a hitvestársakat. A testi egyesülésben

kifejeződő szeretetegység az elérendőnek a jelképe. Szinte végleges köteléket jelent ez, és bár az egyik házastárs halála után a másik újabb házasságot köthet, vannak akik az „örökkévalóság társainak” tekintik a házastársakat. Ezt a szeretetet semmi sem múlja felül tisztaságban, csak az Istennek szentelt szüzességben megnyilvánuló legnagyobb szeretet.

Ez a szeretet és általa maga a házasság az Egyház életére irányul, mivel új gyermekeket hoz világra az Egyház számára. A házasság, ugyanúgy mint az egyházi rend, az Egyház növekedését szolgálja.

Az egyházi rend szentsége is az Egyház életéért van. A pap és a püspök nem csupán egyszerű megkeresztelt hívők, hanem megbízatásuk van az Egyház szolgálatára. A kézrátétel és a felszentelési ima sajátos küldetést adnak át a szentségben részesülőnek, láthatjuk ezt az Apostolok Cselekedeteiben: „Rendeljétek nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyet szántam nekik” mondja Isten. S ekkor „Erre böjtöt tartottak, és aztán rájuk tették kezüket és útnak bocsátották őket.” Egyedül a püspök, az apostolok utóda adhatja át a maga teljességében az egyházi rend szentségét: a püspöki hatalmat, vagy a kisebb-nagyobb mértékben teljes küldetést: a papságot és a diakonátust. Jézus hangsúlyozta a papság sajátos funkcióját: „Aki befogad titeket, engem fogad be és aki engem fogad be, azt fogadja be, aki engem küldött.” Aki titeket hallgat, engem hallgat.” „Menjete el tehát... kereszteljétek meg őket...” „Akinek megbocsátjátok bűneit, azé bocsánatot nyernek.” „A betegeteket gyógyítsátok meg.” Az Egyház hagyománya nagycsütörtökön az Eucharisztia alapításában is az egyházirend szentségének megalapítását látja: „Ezt tegyétek az én emlékezetemre.”

A Szentlélek pünkösdi kiadásában pedig az Egyház e szentség alapításának végső beteljesítését látja. Innen van, hogy a hierarchikus papság a Szentlélektől sajátos küldetést feltételez, s ugyanakkor teljesen az Eucharisztia szolgálatára van rendelve.

Jóllehet, láttuk, hogy minden keresztény megkapta a Lelket a bérmálásban, s minden kereszténynek küldetése van az Egyházban: „*Ti királyság, papság, szent nemzet vagytok*” mondja Szent Péter, de egyedül a papságnak van hatalma az Eucharisztia fölött. A papi rend által történik az, hogy Jézus embersége jelen van az Eucharisziában. Minden szentség, még ha laikusok szolgáltatók is ki azokat – mint pl. a házasság, a keresztség szentségét – mégis a papok tevékenységével kapcsolatos és ellenőrzésük alá tartozik. A papok tevékenységét pedig egyedül a püspök ellenőrizheti. Csakis ő igazán „pásztor” a nyájának és „örzöje” a hitnek. S ez nem csak saját egyházmegyéjében, hanem az egész Egyházban, abban a mértékben, amennyiben közösségben van a pápával és püspöktestvéreivel.

A küldetés nincs a papság részére fenntartva, minden kereszténynek tanúságot kell tennie hitéről, de egyedül a papság hitelesítheti ezt. Az Egyház belülről nézve a püspökök és a hierarchikus papság köré gyülekező keresztény nép: ennek megfelelően kifelé úgy kell mutatkoznia, mint egyaránt küldetést teljesítő papok és laikusok közössége. A pap tehát nem elégedhet meg azzal, hogy a hívő közösség lelkesítője marad s a laikusokat küldi misszionálni. A papoknak is ott kell lenniük az első vonalban a laikus keresztényekkel együtt a hitetlenek között, akik csak akkor fognak hinni az Egyház jelenlétében, ha magát odaadóan elkötelező papságot látnak. A laikusoknak adatott meg az Egyházban a felelősség a földi valóságok terén, nekik kell

tevékenységükkel megváltoztatniok a világ arculatát. Ugyanakkor felelősek az egyház missziós küldetéséért is, de ezt az apostoli munkát nem gyakorolhatják a hierarchikus papság nélkül, akikre Jézus ezt a feladatot rábízta.

Végül is, hogy jobban megérthessük az egyházi rend szentségét, fontoljuk meg, hogy a keresztény számára egy igazi pap van: az Úr Jézus. Az egyetlen híd, az egyetlen közbenjáró, az egyetlen közvetítő, azaz egyetlen pap Isten és az emberek között: ez az Úr Jézus, mert Ő ugyanakkor Isten és ember. És amíg az Eucharisztia Jézus Krisztus papi jelenlétét folytatja, addig az egyházirend szentsége az Eucharisziát szolgálja. A papszentelés által jut el a keresztény Jézus jelenlétének és tevékenységének jeleihez: a szentségekhez. A hierarchikus papságra bízta az Úr a lelkipásztori hivatást. A keresztény papok azonban nincsenek egy sorban az egyetlen igazi pappal, Jézus Krisztussal. Papságuk szolgáló papi hivatal: a szentségek közvetítésének és az Egyház missziós küldetésének szolgálata. A papok csak helyettesei Jézus Krisztusnak: rajtuk áll, hogy ez a helyettesítés ne legyen nevetséges megcsúfolássá.

20

A MENNY ÉS A PARÚZIA,
A „VÉGSŐ DOLGOK“

Könyvem elején azt mondtam, hogy a keresztény számára a vallás valaki: Jézus Krisztus. Most a végén pedig arra szeretnék benneteket emlékeztetni, hogy ugyanígy a „menny” is valaki: a Szeretet-Isten. Tudjuk, hogy Isten teremtette a világot, hogy ez újra visszatérjen hozzá. Jézus mondja az Apokalipszisben, az Újszövetség utolsó könyvében: „*Én vagyok az alfa és az ómega, a kezdet és a vég.*” Nagyon fontos, hogy ezt megértsük, mert a mi szokásos elgondolásainkat azon kérdések kapcsán, melyeket a teológia „végső dolgoknak” nevez, egy álkeresztény szellemű mitológia hamis irányban befolyásolta.

Minden teremtménynek végső célja Isten: birtokolni Őt, ez a Menny; visszautasítani Őt, ez a pokol. Mint Igazság, Ő az Itélet; mint megtisztító, Ő a tisztítóhely. Vizsgáljuk meg most azokat a problémákat, amelyeket a mi végső dolgokról való elképzelésünk vet fel!

A *halál* és a *test feltámadása*. A halállal végződik az életünk, szokták mondani, de a teológia hozzáteszi, hogy az emberi sorsnak végleges jellege van. Akármennyi ideig élünk a földön a tér-idő világában, egyre megy. Emlékezzetek Jézus példabeszédeire: ha az egész életünk visszautasítás is, de végül egyetlen perce „igen”, akkor ez a perc számít. Ez megbotránkoztat minket, de az Isten igazságossága nem azonos az emberekével: „*Ezek az utolsók csak egy órát dolgoztak és egyenlővé tetted őket velünk, pedig mi a nap terhét és hevét viseltük!*” Erre Jézus, a szőlősgazda, ezt felelte: „*Barátom, nem cselekszem veled igazságtalanságot. Hát nem egy dénárban egyeztél meg velem? Vedd a magadét és menj. Ennek az utolsónak is*

annyit akarok adni, mint neked. Nem szabad azt tennem az enyémmel, amit akarok? Vagy irigy vagy talán, mert én jó vagyok?” Tehát amíg élünk remélhetünk, de amely pillanatban vége az életnek, a játszmának vége. Így mondta Jézus mielőtt meghalt: „*Beteljesedett!*” A halál rögzíti az ember sorsát.

A halált úgy szemléljük, mint valami az ember számára abnormis, rendellenes dolgot. Nem lep meg benneteket, ha azt mondom, hogy a mi belső vágyunk élni, örökké élni. Ha az ember szeret valakit, az mindig a halálon túl is tart. A halált, legalábbis a mai formájában, abnormis dolognak érezzük. Láttuk, amikor az eredeti bűn misztériumát és a szabadságot vizsgáltuk: „*Egy ember által lépett a világba a bűn, majd a bűn folyamatosanként a halál.*” Ez nem jelenti azt, hogy az ember nem arra volt rendelve, hogy meghaljon. Az embernek olyan teste van, mint az állatnak: ez a test elhasználódik és meghal, mint az állatok teste. De a halál lehetett volna az ember számára „elszenderülés”, a hitben való derűs átmenet ebből a világból a másikba, mint Szűz Mária átmenetele volt.

Mióta az ember elfordult az Istentől, azóta nyert a halál hirtelen, félelmetes jelleget szemünkben, ezt mindnyájan jól tudjuk. Az eredeti bűn óta tragikus lett ez az átmenet, még Krisztus számára is az volt. A kereszt végső fokon Krisztus halála. Hogy megváltsa az emberiséget, hogy valóban ember legyen, szükséges volt hogy Jézus elmenjen egészen a halálig: „*Engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig*”, az igazságnak addig a pillanatáig, amely mindnyájunkra vár.

Honnan e tragikus jelleg? Azért, mert a halál jelenleg annyi, mint a lélek és a test elválása. De az ember anyag és lélek szétválaszthatatlan egysége. Az értelmi kettéválasz-

tás, a test-lélek megkülönböztetés, amellyel élni szoktunk, dualista, karthéziánus gondolkodásra vall. Az Úr Jézusnak nem ez volt a szóhasználata, mert a zsidók nem különböztették meg a lelket és a testet. Az Evangélium-fordításokat is gyakran befolyásolja ez a dualista szemlélet, mert nem tudjuk már másképpen érteni ezeket a dolgokat. Ne felejtjük el azonban, hogy Jézus számára ugyanúgy mint a zsidóknak is, a lélek mindenekelőtt az élet lehelete, mely az Istentől jön. A mi vallásos szóhasználatunk tehát általában karthéziánus: a buzgó papok emlegette gond a „lekekért”, reméljük, az emberekért való gondot jelenti. Tehát kezdetben a földi életből való átmenet az Isten életébe végbemehetett a test és a lélek szétválása nélkül azáltal, hogy a lélek befogadta az anyagot. A halált az teszi tragikussá, hogy ez ma már nem így van.

A mi reményünk és hitünk az, hogy ez nem lesz mindig így. A keresztény hit elsősorban nem a lélek halhatatlanságába vetett hit – bár bizton hisszük ezt is –, de testünk nélkül ez a halhatatlanság nem csábít bennünket, hiszen test nélkül már nem lennénk mi magunk. A keresztény hit a test feltámadásának a reménye.

A *mennyországot* nem képzelhetjük el plátói módon: „továbbélő” lélek és „elrothadó” test... Nem, mi csak akkor tudunk remélni fennmaradásunkban, vagyis a bőségesebb életben, ha anyagi képességeinknek is részük lesz a feltámadásban. Ez az emberi természet mélységes vágya.

Épp e legbensőbb vágyunkat, kívánságunkat valósította meg Jézus, mint tudjuk, feltámadása által. Éspedig testének feltámadása által, mivel a lélek halhatatlan. Hiszük, hogy mi is feltámadunk, mint Ő, s ezért mondhatja Szent Pál, hogy: „*Ő az elsőszülött a halottak közül.*” Tudjuk azt is, hogy Mária is részesült ebben a kiváltságban, ezt nevezük „mennybevételének”.

Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ugyanolyan életünk lesz, mint ebben a világban, ezt nem szabad anyagelvű szellemben elképzelnünk. Ez azt akarja mondani, hogy testi személyiségünket (mint egyébként – majd látni fogjuk – az egész teremtett világot, amely az ember kozmikus teste) Isten titokzatosan magába foglalja, amint az Jézussal és anyjával is történt. A kereszténység a „mennybefelvétel” vallása. Egyetlen teremtett dolog sem rossz, vagy tisztátalan alapján véve, minden megváltásra szorul, mindent magához fog emelni Isten.

Sose hangsúlyozhatjuk eléggé ezt a tényt. Ez az, amit meg kell értetnünk a föld fiaival: nem utasítjuk vissza ezt az alacsony világot, hanem felemeljük. A keresztény nem idealista, hanem spiritualista, s ez nagy különbség.

Jelenleg azonban ez csupán az idők végére szóló reményünk. A bűn következtében a halált és az általános feltámadást egy időszakasz választja el. A halálban mindenki elválik a testétől, mindenki, bármilyen közel is van Istenhez, egy természetellenes állapotba kerül, s mindnyájan vágyakoznak a végleges és közös üdvösségre, és várják, miként mi is a test feltámadását. Hosszú ideig a teológusok nem is érdeklődtek az „elvált léleknek” ezen időszakára. Csak a test föltámadására és az idők végére gondoltak. A skolasztikus teológiával kezdődött csak az érdeklődés az „elvált lélek” állapota iránt, s erről azt tanította, hogy bár boldogító az Isten látása, a választottak mégis hozzánk hasonlóan a feltámadás után áhítoznak. Sőt, talán még jobban mint mi, hiszen ők tisztábban észlelik, minek vannak híjával.

Igy már sokkal teljesebb képet alkothatunk a szentek közösségéről: Az idők végéig minden ember, aki már meghalt, várja, mint az élők is, a végső feltámadást. A mennyei Egyház teljességgel egy a világban a földi Egyházzal.

A tisztítóhely, a szentek közössége és a pokol: A skolasztikus teológia vetette fel a tisztítóhely problémáját. Csak azok jutnak el Isten látására, akik már egyesültek vele földi életükben, ezeket mondjuk szenteknek. A szent valóban már halála előtt Istenhez tartozik. Ebben az esetben a halál nem hozza közelebb Istenhez, de megadja a lehetőséget, hogy Istent szemtől szembe lássa. Minthogy nagytöbbségünkben nem jutunk el a teljes életszentségre, a halál tökéletlen állapotban ér bennünket, amikor még távol vagyunk Istentől, noha feléje tartunk. Pontosabban szólva találkozunk ugyan Istennel, halálunk pillanatában, mivel nem utasítottuk vissza, de ez a találkozás számunkra tisztulás. Az isteni szeretet tüze föléget bennünk minden rosszat, bűnös szenvedélyt, önzést, egészen addig, míg képesek leszünk arra, hogy szemtől szembe találkozzunk Vele, s amikor már nem szenvedünk az Ő jelenlétében önzésünk miatt. Ez a tisztítóhely, ezért mondják tisztítóházaknak is. Jelentése: — feltéve, ha nem mitologizáljuk el — igen mély értelmű: Ha szeretünk, nem jutunk el mindjárt a tökéletes szeretet fokára: át kell mennünk a tisztulás fejlődési folyamatán. Ha ez a tisztulás nem fejeződött be a földön, természetes, hogy azon túl is folytatódik.

Mi élők tudunk segíteni azoknak, akik halálukkor még nem jutottak el a tökéletes egyesülésre. Ez az értelme a halottakért való imádkozásnak. Segíthetjük őket, amint a szentek is segíthetnek minket.

A szentek közösségének igazi értelme az emberiség egységének mélyreható látásában bontakozik ki: *Egység a térben*, mert minden ember, bármilyen színű a bőre, bármilyen társadalmi rang, vagy osztály részesei, mind hivatott az életszentségre. Az egyetlen lehetősége életünk igazi sikerének: eljutni az életszentségre. *Egység az időben:* va-

gyis minden megholttal, akár az égben van, vagyis Istenben, akár pedig a tisztulás helyén.

Mindnyájan összefüggünk. Ez adja meg tulajdonképpen az értelmét a monasztikus szerzetesi hivatásnak. Miért vannak trappisták, karthauziak, karmeliták? Mert mindenki, aki fölemelkedik, magával emeli a világot.

Mindazonáltal a szenteknek ez általános közösségen kívül van *pokol* is, vagyis az Istennek visszautasítása, mely kizár a közösségből: „exkommunikál”.

Isten visszautasítása: ez a pokol. Miként a menny és a tisztítóhely, úgy a pokol sem hely, hanem az ember szabadságának következménye. Isten az embert nem kívánja akarata ellenére boldogítani, ezért el kell hinnünk, hogy egyesek teljes tudatossággal örökre visszautasíthatják Istent. Ez kétségkívül igen ritkán fordul elő. De fent kell tartanunk ezt a választási lehetőséget, mely az ember szabadságának alapja. Egyesek tehát véglegesen bezárkóztak a visszautasításba. Az idők végén ők is feltámadnak, de az Istentől távol lesznek: „*Távozzatok tőlem átkozottak*” mondja Jézus. El lesznek különülve az emberektől, a szentek közösségétől is, örökre kizárttak: „exkommunikáltak”. Nem Isten zárja ki őket, Isten mindig hív. Az emberi szabadság az, amely lehetővé teszi a visszautasítást, s ez a halállal megrögződik. A pokol nem a büntető Isten, hanem a szeretetet és az Istent visszautasító ember műve. Ha pedig valaki visszautasítja a szeretet tüzet, főleg benne.

A *parúzia*. Végül hátra van még, hogy az idők végéről elmélkedjünk, amikor az általános feltámadás következik be. Parúziának szoktuk nevezni, a görögök „apokatastasis”-t emlegetnek. Ez Teilhard elnevezésével az „Ómega-

pont”. A történelem beteljesülése ez, átmenet egy másik dimenzióba, a negyedik dimenzióba, az Istenbe.

Ez a teremtett világnak Isten által való fölemelése, Jézus újra eljövételének is szokták nevezni. Isten lesz „*minden mindenkben*” mondja Szent Pál, s ez lesz az idők vége, mert tér és idő nem lesz többé. De minden, ami teljessé lett a teremtésben, visszatér Istenhez, a test is, a lélek is. Az Apokalipszis csodálatosan fejezi ki ezt a reményt: „*Új eget és új földet láttam. Az első ég és az első föld ugyanis elmúltak és a tenger sem volt többé. Akkor láttam, hogy a szent város, az új Jeruzsálem leszállt az égből az Istentől. Olyan volt, mint vőlegényének felékesített menyasszony. Akkor hallottam, hogy a trón felől megszólal egy harsány hang: Nézd, ez az Isten hajléka az emberek között! Velük fog lakni és ők az ő népe lesznek és maga az Isten lesz velük. Letöröl szemükről minden könnyet. Nem lesz többé halál, sem gyász, sem jajgatás, sem vésződség, mert a régi világ elmúlt. Akkor a trónon ülő megszólalt: Lásd, újra teremtek mindent!... Aztán folytatta: Beteljesedett. Én vagyok az alfa és az ómega, a kezdet és a vég. A szomjazónak ingyen adok az élet forrásának vizéből.*”

Könyvünk elején említettem, hogy mi keresztények nem csak a múlt egy nagy emberében hiszünk, hanem az örökké élő Úrban. De ugyanakkor kapcsolatunk van a jövővel is: ez a keresztény remény. Az Úr Jézus eljött, jön és újra el fog jönni. Ezt a tökéletes beteljesülést várjuk, és ebben veszünk részt, amikor isten- és emberszeretletben formáljuk a világot: „*Jöjj el Uram Jézus!*”

JEGYZETEK

Alant következnek a *szentírási idézetek* lelőhelyei. Az első oszlop számai a lapszámokra utalnak. Utána sorban következnek az idézetek lelőhelyei. Ha egy idézet átmegy az egyik lapról a másikra, általában az idézet végének lapja számít; azonban hosszú idézeteknél a kezdetet is feltüntettük.

Néhány szükséges *magyarázó jegyzetet* szintén a megfelelő lapszám alatt, a bibliai idézetek után talál az olvasó.

1. Az ember Jézus

11: Mk. 4, 37-38; Mt. 6, 28-29 és 16,2; Jn. 13,33 és 15,15

12: Jn. 8, 3-5; Jn. 8, 8-11 (kezdődik Lk. 15, 11-24)

13: Lk. 15, 11-24, Lk. 15,20, Lk. 15, 25-30 (kezdődik Mt. 19,12)

14: Mt. 19, 12; Lk. 15, 31-32; Mt. 20, 13-16; Mt. 12, 30 és Mt. 10,37 és Mt. 8, 21-22; Mk. 10, 17-21; Mk. 10, 23-25

Renan, Ernest (1823-1892) francia orientalista, vallástörténész, író, aki Jézus élete c. racionalista művével (1863) nagy felháborodást váltott ki.

15: Megszakítással Mk. 10,26 és 27; Lk. 12,32; Jn. 1,36 és Iz. 53,7; Mt. 5, 4 és 11, 12; Mk. 11, 17; (hosszú idézet kezd. Mt. 23, 13-)

16: Mt. 23, 13-29, 33; Mt. 16,23; Mk. 10,45 és 10, 42-44; (kezdődik Jn. 13, 12-15)

17: Jn. 13, 12-15; Jn. 13,23; Mt. 23,37; Jn. 11, 33-36; Jn. 15,15; Mk. 12,14; Mk. 12, 15-17

18: Mk. 12, 17; Mt. 5, 37; Mk. 12, 14; Mt. 10, 16; Mt. 16, 18

19: Lk. 11, 1; Jn. 7, 45-46 (a kérdés és a válasz); Mt. 5, 1-14

20: Mk. 14, 60-61; Mt. 21, 31; Jn. 8, 46

21: Mk. 4, 41; Jn. 19, 5

A 23. sorban: *deisták* = A francia felvilágosodás bölcseleti irányának képviselői, akik elvetve a kinyilatkoztatást, csupán a természetes ész alapján kidolgozott Isten-fogalmat hirdettek.

2. Jézus misztériuma

24: Mt. 5, 22; 10, 37 és 12, 30; Jn. 14, 6; Jn. 6, 26-27; (kezdődik Jn. 6, 35, 41-42)

25: Jn. 6, 35, 41-42; Jn. 6, 48-49, 51; Jn. 7, 37-38; Jn. 15, 5; Jn. 18, 38; Jn. 14, 6; Jn. 9, 5; Jn. 7, 46

26: Jn. 6, 67; (kezdődik Mt. 16, 15)

27: Mt. 16, 15; Jn. 6, 68; Mt. 16, 16; Mt. 16, 17-18; Mt. 7, 6

28: Mt. 25, 31-33; Jn. 4, 25-26; (kezdődik Mt. 26, 63-65)

29: Mt. 26, 63-65; Jn. 18, 33,37; Mt. 16, 4; Mt. 4, 3-10 és Lk. 4, 3-9; Mt. 27, 40

30: Mt. 11, 28-29; Jn. 2, 10; Mk. 6, 34; Mk. 6, 37

31: Mk. 4, 38,41; megszakításokkal Jn. 11, 1-20

32: Megszakításokkal Jn. 11, 21-44

3. Jézus misztériumának beteljesülése: A feltámadás

34: Ap. Csel. 2, 22-25

35: Ap. Csel. 17, 18; 1 Kor. 15, 14; Lk. 24, 21; Mk. 16, 3

36: Lk. 24, 5; Jn. 11, 25; Lk. 24, 22-24; Jn. 20, 15-16

37: Jn. 20, 17; Lk. 24, 29; Lk. 24, 32; Lk. 24, 34; Lk. 24, 36

38: Jn. 20, 28; Jn. 21, 17; 1 Pét. 1, 8

39: Ap. Csel. 17, 32; Mk. 14, 50; Ap. Csel. 25, 14, 18-19

40: Ap. Csel. 2, 24; Jn. 11, 25; Jn. 8, 58; 1 Kor. 15, 55; 12-14

4. Jézus örömhíre: Szeretetben való élet

44: Jn. 15, 12; Jn. 19, 11; Mt. 5, 5; Lk. 12, 20

45: Lk. 15, 7; (hosszú idézet kezdődik Mt. 25, 34-40)

46: Mt. 25, 34-40; Lk. 18, 16; Mt. 9, 11

47: Mt. 9, 12-13; Lk. 23, 34; Mt. 5, 46,44; Jn. 13, 35,34; Jn. 17, 21

48: 1 Jn. 4,7; 8; 4, 11-12, 20; 1 Kor. 13, 1-2 és 3-13

49: Mt. 10, 39

50: Mt. 4, 4; Mt. 16, 26; Mk. 10, 21

5. Jézus örömhíre: A Szentháromságról szóló üzenet

52: Mt. 10, 30; Mt. 6, 32; Mt. 6, 4; Mt. 5, 48; Mt. 5, 45; Mt. 7, 11; Mt. 6, 7-14

53: Mk. 4, 41; Mt. 6, 32; Mt. 16, 17; Mt. 16, 17; Jn. 7, 16; Mt. 11, 25; Jn. 11, 42; Jn. 5, 30; Jn. 4, 34

54: Jn. 1, 18; Mt. 11, 27; Jn. 3, 35 (vö. még Jn. 5, 20; 10, 17 stb.) Jn. 17, 21; Jn. 17, 23; Jn. 10, 30; Lk. 3, 22; Lk. 4, 1 és 10, 21; Lk. 4, 18; Mk. 1, 8 vö. még Jn. 1, 26-33; Jn. 14, 18

55: Jn. 14, 26 vö. 16, 13 és Mt. 10, 19-20 vö. Lk. 12, 12; Lk. 12, 49; Jn. 15, 26; Deut. 6, 4; Jn. 10, 30

56: 1 Jn. 4, 8

57: 1 Jn. 4, 7-8

58: Jn. 17, 22-26; Mt. 28, 19

6. Jézus, az emberré lett fiú: A megtestesülés

60: Jn. 6, 68

63: 1 Jn. 1, 1; 1 Kor. 1, 23

66: Jn. 14, 6; Jn. 3, 16-17

7. A megtestesülés helye a világ: A teremtés

70: Gen. 1, 1-3

71: Gen. 1, 4; Gen. 1, 26-28; Ap. Csel. 17, 28

72: Jn. 5, 17

73: Róm. 8, 21-23

74: Jn. 4, 8

75: Kol. 1, 18; 1 Kor. 3, 22-23

78: A 12. sorban: *paternalista* = atyai tekintéllyel erőltető

8. A megtestesülés helye, a világ: A bűnbeesés és a szabadság misztériuma, a rossz, a bűn

79: Gen. 3, 5; Róm. 8, 22

80: Róm. 8, 22

81: Róm. 5, 12

9. Az üdvösség akarása: Az üdvösség története és Mária

86: Lk. 22, 20

87: Gen. 12, 1; (hosszú idézet kezdődik Gen. 18, 23-32)

88: Gen. 18, 23-32; Ex. 3, 14; Ex. 32, 11

89: Hosszú idézet kezdődik: 3 Kir. 18, 21-39

90: 3 Kir. 18, 21-39; 3 Kir. 19, 4; 3 Kir. 19, 11-13

91: Iz. 5, 1-4; Jn. 15, 5; Jer. 20, 7-9

92: Oz. 2, 21-22; Iz. 54, 5-8; Iz. 40, 11; Jn. 10, 14; Én. 8, 7

93: Iz. 53, 1-12

94: Iz. 45, 8; Lk. 1, 45; Lk. 1, 38; Mt. 5, 17

10. A megváltás: Jézus odaadja életét szabadulásunkért

97: Mk. 14, 35; Mt. 4, 10;

98: Mt. 16, 21-22; Jn. 15, 13; 1 Kor. 15, 55; Én. 8, 7

99: Jn. 4, 14; (hosszú idézet kezdődik Mk. 14, 26-50)

100: Mk. 14, 26-50; (hosszú idézet kezdődik Mk. 14, 66-72)

101: Mk. 14, 66-72; Mt. 27, 24; Jn. 19, 30; Jn. 3, 16;

102: Mt. 19, 20; Jn. 15, 13; Jn. 16, 33; Jn. 15, 20 és Mt. 10, 24

11. A lélek adománya: A kegyelem és az isteniülés

105: Gen. 3, 5

106: Róm. 8, 38-39; Lk. 12, 49; Gal. 4, 6-7

108: Mt. 10, 39; Jn. 14, 6

12. *Az Egyház: „A kiáradó és közölt Jézus Krisztus”. A szentségi misztérium*

111: Jn. 19, 30

113: Jn. 1, 18; Jn. 1, 14

114: Jn. 3, 8

13. *Az Egyház felépítése: Kettős arca*

116: Jn. 18, 37; Mt. 6, 10; Lk. 12, 32

117: Mt. 5, 3 és Mt. 18, 1; Mt. 18, 3; Lk. 18, 11; Mt. 21, 31; Lk. 15, 7; Mt. 22, 8-9

118: Lk. 11, 27; Mt. 12, 48-50; Lk. 17, 21; Mt. 25, 31; Lk. 17, 21; Mt. 9, 15

119: Mt. 13, 24-30; Jn. 16, 33; Mt. 9, 38; Mt. 10, 40; Mt. 16, 18; Mt. 28, 19

120: Mt. 13, 31-32

121: Mt. 25, 31; Mt. 23, 13

14. *A hagyomány*

124: Mt. 28, 19

125: 1 Tim. 6, 20 és 2 Tim. 4, 2; Iz. 52, 7

127: 1 Pét. 2, 9; Lk. 10, 16

15. *A szentmise: Az Úr vacsorája*

132: 1 Jn. 1, 1

133: Hosszú idézet kezdődik: Jn. 6, 26-35, 48-51

134: Jn. 6, 26-35, 48-51; Jn. 11, 25; Jn. 6, 51; Jn. 6, 52; Jn. 6, 53-56

135: Jn. 6, 60; Jn. 6, 61-63; Jn. 6, 64 és Jn. 6, 66; Jn. 6, 67-68; Jn. 13, 1; (hosszú idézet kezdődik Mt. 26, 26-28)

136: Mt. 26, 26-28; Mk. 14, 22-24; Lk. 22, 19-20; 1 Kor. 11, 23-26; 1 Kor. 11, 27-29

137: Mt. 28, 20 és Lk. 22, 19; Jn. 6, 63

A 23. és 24. sorban: *Szubsztancia* – *akcidens* összetartozó bölcseleti fogalmak. *Szubsztancia*: a létező, mint önmagában s önállóan létező; ehhez járulhat, de nem okvetlenül és nem is szorosan hozzá tartozóan az *akcidens*, a járulék, amelynek önmagában nincs léte, csak a szubsztanciával együtt, amelyet közelebbről – mondjuk mint tulajdonság – határozhat meg, de el is maradhatna.

138: Ap. Csel. 17, 28

139: Mt. 26, 26; Mt. 26, 27-28

A 27. sorban: *doxologia* = dicsőítés

16. A szentmise: Az Úr áldozata

142: Lk. 22, 19 és Mt. 26, 28

143: Jn. 15, 13; Jn. 10, 17-18; Jn. 10, 10

148: A 14. sorban: Az *ex opere operato* kifejezés azt jelzi, hogy a szentségek hatása végső fokon nem a szentséget kiosztó tevékenységétől (szakkifejezéssel: *ex opere operantis*) függ, hanem Jézus Krisztus egyszer s mindenkorra véghezvitt és érvényes megváltói művétől.

17. A bevezető szentségek: A keresztség, a bérmálás

150: Mt. 3, 2; Mt. 3, 17; (kezdődik Jn. 3, 2-5)

151: Jn. 3, 2-5; Jn. 19, 34; Mt. 28, 16-20

A 12. sorban: *szinoptikusok* = Máté, Márk és Lukács evangélisták összefoglaló elnevezése, mert elbeszélésük tervrajza nagy vonásokban megegyezik és így a szövegek egymás mellé állítva harmónikus egységben szemléltethetők.

152: Róm. 6, 3-5, 11

A 2. sorban: *krizma* = balzsammal kevert faolaj, amelyet a püspök nagycsütörtökön szentel.

18. A megbocsátás és a barátság szentsége: A gyónás, a betegek kenetének szentsége

156: Mt. 5, 48; Jn. 8, 11; Mk. 2, 5; Mk. 2, 7; Mt. 16, 19; Jn. 20, 23

158: Jn. 15, 6

160: Jak. 5, 14-15; Jób 2, 4-5 (a Jeruzsálemi Biblia szerint!)

19. Az Egyház életére irányuló szentségek: A házasság, az egyházi rend

162: Ef. 5, 22-23

163: Ef. 5, 32; Gen. 1, 27; (hosszú idézet kezdődik Tób. 8, 4-10)

164: Tób. 8, 4-10; Mt. 19, 3-9; Mt. 19, 10

166: Ap. Csel. 13, 2 és 3; Mt. 10, 40 és Lk. 10, 16 és Mt. 28, 19 és Jn. 20, 23 és Mt. 10, 8; Lk. 22, 19

167: 1 Pét. 2, 9

20. Mennyország, parúzia, „végső dolgok”

170: Jel. 1, 8; (hosszú idézet kezdődik Mt. 20, 12-16)

171: Mt. 20, 12-16; Jn. 19, 30; Róm. 5, 12; Fil. 2, 8

172: Kol. 1, 18

A 2. sorban *karthéziánus* = Descartes (latin nevén Cartesius) francia bölcsele (1596-1650) követőinek elnevezése.

175: Mt. 25, 41

A 4. sorban: *monasztikus* = a szerzetesség legrégebb formájára utaló elnevezés, miszerint a szerzetesek a világtól teljesen elkülönülve az apát fősege alatt egy-egy monostorban zárt családot alkotnak s egész életüket abban a kolostorban élik le. Jelen szövegben épp az elkülönültségen van a hangsúly, amely mégsem akadály a mélységes egységnek.

Alulról 4. sorban: *parúzia* = Az Úr végső dicsőséges eljövele. Magát a görög elnevezést a hellenisztikus korban eredetileg a császárnak a tartományokban való hivatalos látogatásának jelzésére alkalmazták.

176: Ef. 1, 22; Jel. 21, 1-6; Jel. 22, 20

* * *

Jean-Claude BARREAU 1933-ban Párizsban született, egyházellenes szellemű családból, s csak 15 éves korában keresztelték meg. Ekkor lett hívővé. Lelki fejlődését megkapóan írja le első, feltűnést keltő művében: *La foi d'un païen* (Egy pogány hite), Paris, Seuil (németül: *Der Glaube eines Heiden*, Styria; olaszul: *La fede di un pagano*, Morcelliana). 1960-ban szentelik pappá, 1960-65 káplán Párizsban, ahol különös gondot szentel a huligánok („blousons noirs”) pasztorációjának. Később a késői hivatások szemináriumában tanár, majd újra káplán Párizsban. Közben jelenik meg ez a könyve, amelyet több nyelvre lefordítanak (németül: *Gott ist die Liebe. Die Botschaft von Jesus Christus*, Styria; olaszul: *Messaggio di Gesù Cristo*, Edizioni Paoline); egy pompás evangélium-magyarító könyve: *L'aujourd'hui des Evangiles* (Die Evangelien sind noch unbekannt. Eine Einführung für Jedermann, Styria, 1972), igen mély és szellemes műve: *Qui est Dieu*, majd a többiek (valamennyi a párizsi Seuil kiadónál): *La Reconnaisance, où Qu'est-ce que la foi?* és *Où est le mal?* – Mindezek megjelenése és könyvünk magyar fordításának elkészülte után, az elmúlt évben, a szerző a Szentszéktől laicizálását kérte, mert a jövőben kizárólag tollával kívánja szolgálni Krisztust és Egyházát. Kiadónk e könyv vitán felüli nagy objektív értéke alapján, de az Úr intése (Mt. 7,1) szellemében is kötelességének tartja a magyar fordítás közreadását a hithirdetés szolgálatában.

„A kereszténység nem valami, hanem
valaki: Jézus Krisztus.” (Barreau)

Jézust 3-4 éves gyermekekkel megismertető képeskönyvecske:

KIS KÖNYVEM JÉZUSRÓL

Bécs, 1972, 16 lap, 17 képpel, vászonkötés

A *PATMOS* Kiadó (Düsseldorf) hatszinnyomású könyvecskéjének magyar változata rövid mondatokban és tarka képekben mondja el a legfontosabb tudnivalókat Jézusról.

Jézus élete 5-8 éves gyermekek számára:

Gaston COURTOIS:

A LEGSZEBB TÖRTÉNET

Bécs, 1972. Harmadik kiadás, 192 lap

Courtois 13 nyelven megjelent nagyszerű képeskönyve nemes egyszerűséggel s mai nyelven mondja el a legszebb történetet a gyermekeknek. Minden lapon egy-egy – színes ceruzával kifesthető – képhez fűződően naponkinti felolvasásra szánt 12-14 soros szöveg. A könyv legújabb, harmadik kiadása közkívánságra nagyobb betűkkel és nagyobb képekkel készült.

Hogyan ismertessék meg fiatal édesanyák gyermekükkel Jézust?

Hilda LAIBLE:

AZ ELSŐ ÉVEK...

Bécs, 1971. Második kiadás, 136 lap

Laible „értékes szempontokat és tanácsokat nyújt a lelkipásztorodó papságnak és a szülőknek is, akik a II. Vatikáni Zsinat tanítása értelmében gyermekeik elsőszámú lelkipásztorai.” (Dr. László István püspök /Eisenstadt – Kismarton/ ajánlásából.)

Rendelési cím: VERLAG OMC, A-1042 WIEN, Postfach 17.

Az igehirdetés segédkönyvei:

BIBLIÁVAL VASÁRNAPRÓL VASÁRNAPRA

Mai gondolatok új liturgiánk szentírási olvasmányaihoz

Bécs, 1971, 495 lap

Könyvünk célja a mai ember érdeklődésével és igényeivel vizsgálni a Szentírásnak vasárnaponként felolvasott szakaszait. Bibliikus szakemberek bevezetései az egyes szentírási könyvekhez. Az elmékedések papok és laikusok kollektív munkájából jöttek létre.

Pierre-André LIÉGÉ:

TANÚIM LESZTEK!

Bécs, 1970, 196 lap

Nagykorú keresztényeket nevelő mai katekézisek fiatalok számára.

Theodor FILTHAUT:

IGEHIRDETÉS ZSINAT UTÁN

Hogyan közvetítsük a zsinat tanítását

Bécs, 1970, 160 lap

Filthaut biztos tudással és világos áttekintéssel foglalja össze a Zsinat vezérgondolatait, hogy azokat az igehirdető értékesíthesse.

Papi rekollektív elmékedések és olvasmányok:

Gaston COURTOIS:

KETTEN A MESTERREL

Papi rekollektív elmékedések

Bécs, 1969, 148 lap

Georges MICHONNEAU – François VARILLON:

A NAGY LEHETŐSÉG

Gyakorlati gondolatok az igehirdetésről

Bécs, 1969, 155 lap

A két mű egy kötetben. Az első a papnak Krisztushoz fűződő személyes kapcsolatát segít elmélyíteni, a másik gyakorlati tanácsokat nyújt az igehirdetéshez és arra ad indítást, hogy elsősorban Jézus Krisztust hirdessük.

Rendelési cím: VERLAG OMC, A-1042 WIEN, Postfach 17.

A KERESZTÉNYSEG LÉNYEGÉRŐL
szól ez a könyv. Kiindulópontja, hogy a kereszténység nem valami, hanem valaki: Jézus Krisztus —, ezért az Ő személyével és művével kívánja megismertetni az olvasót. Egyszerű, közvetlen módon magát Jézust beszélgeti, az evangélium szavaival magyarázza a keresztény hit központi igazságait. A mai ember szemléletével, a mai ember nyelvén szól hozzánk, mindenkinek közérthetően. Alig adhatunk alkalmasabb könyvet oly felnőtt híveink kezébe, akik már kinőttek iskolás hitbeli ismereteik gyermekcipőiből s a keresztény hitben mint felnőttek akarnak tájékozódni, — mondjuk éppen házasságkötésük előtt. Könyvünk fontos célja az is, hogy a szeretetből való élet örömhírét megértve, hitünk nem csak tudatos, hanem egyszersmind örömet sugárzó is legyen.